

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS MOKYKLA
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR PROCESO INSTITUTAS

GABIJA PRANSKAITYTĖ

Baudžiamoji teisė ir kriminologija

**KRIMINALISTINĖS DUOMENŲ BAZĖS (KRIMINALISTINIAI REGISTRAI) IR ŽMOGAUS
PAGRINDINIŲ TEISIŲ IR LAISVIŲ UŽTIKRINIMAS**

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas: Prof. Dr. Vidmantas Egidijus Kurapka

Kaunas, 2026

TURINYS

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS	3
ĮVADAS	4
1. KRIMINALISTINĖS REGISTRACIJOS IŠTAKOS, SAMPRATA, TAIKYMAS	9
1.1 Kriminalistinės registracijos istorija ir reikšmė	10
1.2 Kriminalistinė registracija Lietuvoje	10
1.3 Tarpvalstybiniai kriminalistiniai registrai	16
1.4 Specialieji subjektai galintys disponuoti registruose, esančia informacija	19
2. PAGRINDINIŲ ŽMOGAUS TEISIŲ IR LAISVIŲ SAMPRATA IR UŽTIKRINIMAS KRIMINALISTINIŲ DUOMENŲ BAZIŲ KONTEKSTE	20
2.1 Pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių reglamentavimas	21
2.2 Asmens duomenų apsauga Lietuvoje	23
1.5 Asmens privataus gyvenimo neliečiamumo pažeidimai	23
2.4 Europos žmogaus teisių teismo bylų pavyzdžiai	24
3. KRIMINALISTINIAI REGISTRAI IR DIRBTINIS INTELEKTAS	30
4. KRIMINALISTINIŲ REGISTRŲ NAUDOJIMAS IR ASMENS DUOMENŲ APSAUGOS TARPUSAVIO RYŠYS	33
4.1 Anoniminių anketų analizė – visuomenės ir policijos pareigūnų nuomonė	33
4.1 Advokatų pozicija dėl kriminalistinių registrų informacijos panaudojimo bylose	47
4.2 Prokurorės pozicija dėl kriminalistinių registrų naudojimo baudžiamosiose bylose	48
4.3 Policijos departamento Kriminalistinių tyrimų valdybos biologinių ir daktiloskopinių tyrimų skyrių viršininkų įžvalgos	50
IŠVADOS	55
PASIŪLYMAI	57
LITERATŪROS SĄRAŠAS	58
PRIEDAI	63
PAVEIKSLAI	83
SANTRAUKA	90
SUMMARY	93
AKADEMINIO SĄŽININGUMO DEKLARACIJA	96

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

ĮKNR – įtariamųjų kaltinamųjų nuteistųjų registras

BDAR – Europos Sąjungos Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas

HDR – habitoskopinių duomenų registras

ADIS - automatizuota daktiloskopinė identifikacijos sistema

ECRIS – Europos nuosprendžių registrų informacinė sistema

ES – Europos Sąjunga

DNR – deoksiribonukleorūgštis

EURODAC – prieglobsčio ir migracijos valdymo duomenų bazė

IVADAS

Temos aktualumas. Sparčiai besivystant technologijoms ir augant duomenų kiekiams visose sferose, kuriuos renka ir analizuoja teisėsaugos institucijos, keliama vis didesni iššūkiai siekiant užtikrinti pagrindines žmogaus teises ir laisves. Informacinių technologijų plėtra lėmė reikšmingus pokyčius teisėsaugos srityje, ypač kriminalistikoje, kur vis didesnę vaidmenį atlieka įvairios duomenų bazės – kriminalistiniai registrai. Tokios duomenų bazės, apimančios asmenų pirštų atspaudus, DNR profilius, balistinę, įrankių pėdsakų bei kitą kriminalistinę informaciją, padeda greičiau identifikuoti įtariamuosius, ištirti nusikalstamas veikas. Kriminalistinės duomenų bazės, kuriomis siekiama efektyvinti nusikalstamų veikų tyrimą ir prevenciją, išaiškinti teisės pažeidimus padariusius asmenis, dažnai apima itin jautrius asmens duomenis. Jautrus asmens duomenys pagal ES Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą (toliau – BDAR), 2016/679 – „tai specialių kategorijų asmens duomenys, kurių tvarkymas yra ribojamas dėl galimo didesnio poveikio žmogaus teisėms ir laisvėms“¹. Pagal BDAR 9 straipsnį, jautrus duomenys apima: rasinė ar etninė kilmė, politinės pažiūros, religiniai ar filosofiniai įsitikinimai, narys profesinėse sąjungose, genetiniai duomenys, biometriniai duomenys (naudojami asmens tapatybei nustatyti – pvz., pirštų atspaudai, veido atpažinimas), sveikatos duomenys, duomenys apie asmens lytinį gyvenimą ar seksualinę orientaciją. Kai kurie iš šių duomenų būtent ir renkami atitinkamose kriminalistinėse duomenų bazėse. Toks duomenų apdorojimas turi būti griežtai reguliuojamas, kad būtų išvengta žmogaus teisių pažeidimų, ypač teisės į privatų gyvenimą, asmens duomenų apsaugos ir proporcingumo principo pažeidimų. Pastebimas vis didesnis susidomėjimas kriminalistinių duomenų bazių teisiniu reglamentavimu, jų panaudojimo pagrįstumu bei poveikiu asmens laisvėms. Europos Žmogaus Teisių Teismas (EŽTT), kuris veikia pagal Europos žmogaus teisių konvenciją, nagrinėja bylas, kuriose privatumo pažeidimai (pvz. neteisėtas duomenų rinkimas ar saugojimas) kelia grėsmę 8 straipsniu saugomai teisei į privatą ir šeimos gyvenimą.² Taip pat Europos Sąjungos Bendrojo duomenų apsaugos reglamento (BDAR) nuostatos, kelia aukštus standartus duomenų apsaugai. Lietuvoje šie klausimai taip pat tampa vis aktualesni, ypač nagrinėjant teisėtumo, duomenų saugojimo terminų ir prieigos kontrolės klausimus. Tema yra aktuali siekiant įvertinti, ar Lietuvos kriminalistinių duomenų bazių veikimas atitinka tarptautinius pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių apsaugos standartus, bei pasiūlyti galimus tobulinimo sprendimus. Europos Žmogaus Teisių

¹ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 (BDAR), 5, 6 ir 9 straipsniai (Žiūrėta 2025-04-28).

² Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 (BDAR), 5, 6, 8 ir 9 straipsniai (Žiūrėta 2025-04-28).

Teismo jurisprudencija rodo, kad net ir teisėtai sukurtos duomenų bazės gali pažeisti žmogaus teises, jei jose kaupiama informacija yra perteklinė, laikoma per ilgai. Nors kriminalistinės duomenų bazės nėra naujas reiškinys, jų vis intensyvesnis naudojimas bei technologinės galimybės (pvz., dirbtinis intelektas, duomenų analizė) gali kelti naujus iššūkius teisėkūrai ir praktikai. Tema aktuali, nes yra daug Europos Parlamento ir Tarybos reglamentų, kuriuose reglamentuoti svarbūs aspektai nagrinėjamai temai. Taip išleista Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos: 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/680 dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir kuria panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR ir 2023 m. gegužės 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2023/977 dėl valstybių narių teisėsaugos institucijų keitimosi informacija, kuria panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas. Nacionaliniu lygmeniu kriminalistinių registrų naudojimas įtvirtinamas šiuose įstatymuose: Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatyme (reguliuoja asmens duomenų tvarkymą), Lietuvos Respublikos Kriminalinės žvalgybos įstatyme (nustatyti žvalgybos informacijos rinkimo būdai, pagrindai, kontrolės mechanizmai), Lietuvos Respublikos Policijos įstatyme (apibrėžiamos institucijų funkcijos), Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas (reguliuoja įrodymų rinkimą, panaudojimą). Kalbant apie Lietuvos Respublikos kriminalistines informacines sistemas, šia tema specializuotą darbą - disertaciją 2003 metais parašė Eglė Kažemikaitienė.

Tiriama problema. Kriminalistinė registracija yra viena kriminalistikos technikos sričių, kuri apima būtent duomenų sisteminimą atliekamą kriminalistinėse duomenų bazėse. Kriminalistinės duomenų bazės apima jautrią informaciją: pirštų atspaudus, DNR profilius, veido atpažinimo duomenis, balso įrašus ar kitus biometrinius identifikatorius. Kadangi šie duomenys susiję su asmeniu ir dažnai renkami be jo sutikimo – pavyzdžiui, atliekant ikiteisminį tyrimą – iškyla būtinybė užtikrinti proporcingumą tarp viešojo intereso užtikrinti saugumą bei efektyvų nusikalstamos veikos tyrimą ir būtinybės apsaugoti žmogaus teises ir laisves bei asmens duomenų apsaugą. Tad iš to kyla probleminis klausimas; kaip užtikrinti tinkamą pusiausvyrą tarp kriminalistinių duomenų bazių taikymo veiksmingumo ir žmogaus pagrindinių teisių ir laisvių užtikrinimo, o ypač asmens duomenų apsaugos? Atsakant į šį klausimą, magistro baigiamajame darbe atlikta teisinio reglamentavimo analizė bei atliktu tyrimu bandoma išsiaiškinti apie problemas su kuriomis susiduria pareigūnai naudojantys kriminalistines duomenų bazes, atliktas tyrimas ką visuomenė mano apie asmens duomenų apsaugos ir kriminalistinių duomenų bazių tarpusavio ryšį.

Taip pat atliktos advokatų, prokurorės apklausos (interviu), siekiant nustatyti problematiką šioje sferoje. Apklausa atlikta ir su Policijos Departamento Kriminalistinių tyrimų valdybos biologinių tyrimų ir daktiloskopinių tyrimų.

Temos iširtumas ir naujumas. Pagrindinis tarptautinis dokumentas, apibrėžiantis žmogaus teises ir laisves yra Jungtinių Tautų žmogaus teisių deklaracija. Ne mažiau svarbi — Europos žmogaus teisių konvencija. Šiuose ir kituose tarptautiniuose teisės aktuose reglamentuotos pagrindinės žmogaus teisės ir laisvės, tačiau kaip Lietuvai sekasi taikyti tarptautinį reglamentą — tokio pobūdžio mokslinių straipsnių ir kitos literatūros nėra itin daug. Tema yra aktuali, nes visuomenė šiai dienai yra itin jautri asmens duomenų apsaugai ir itin jautriai reaguoja, kai kalbama apie žmogaus teisių ir laisvių pažeidimus. Aktualų nagrinėjamai temai, 2003 metais Eglė Kažemikaitienė parašė mokslinį straipsnį „Kriminalistinės registracijos sistema Lietuvoje“. Sigutės Stankevičiūtės 2020 metų disertacija „Asmens duomenų rinkimo elektroninėje erdvėje teisėsaugos ir žvalgybos tikslais reglamentavimas“. Šioje disertacijoje analizuojamas teisinis reglamentavimas, kuomet asmens duomenys renkami elektroninėje erdvėje teisėsaugos ir žvalgybos tikslais. Taip pat tos pačios autorės 2017 metų mokslinis straipsnis apie JAV metodus ir Europos žmogaus teisių apsaugą analizuoja JAV žvalgybos institucijų asmens duomenų rinkimo elektroninėje erdvėje metodus ir šią veiklą reglamentuojančius JAV teisės aktus. Būtina paminėti ir ne vienerius metus vystom ir rengiamą tarptautinį kongresą „Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos praktika“. Šį itin svarbų kriminalistikai renginį organizuoja Lietuvos teismo ekspertizės centras, Lietuvos kriminalistų draugija, Lenkijos kriminalistų draugija ir Mykolo Romerio universitetas. Šis kongresas ne tik ieško atsakymų į įvairius aktualius klausimus, tačiau plėtojamas bei įtvirtinamas tarptautinis bendradarbiavimas, plėtojama mokslininkų teorinė koncepcija bei išvalgos dėl kriminalistikos ir ekspertologijos mokslo, didaktikos ir praktikos. Šis kongresas vyksta jau ne vienerius metus, o būtent 2024 metais kongrese pasirašyta Deklaracija dėl Europos nacionalinių kriminalistinių asociacijų Federacijos steigimo. Ją pasirašė Lietuvos kriminalistų draugija, Lenkijos kriminalistų draugija, Ukrainos tarptautinis kriminalistų kongresas ir Vokietijos kriminalistų draugija. Taip pat kriminalistikos temoje svarbus leidinys, išleistas įgyvendinant projektą „Europos kriminalistikos bendros erdvės 2020 vizijos įgyvendinimo Lietuvoje mokslinė koncepcija“

Baigiamojo darbo reikšmė. Šis darbas prisideda prie kriminalistinių duomenų bazių teisinio reglamentavimo analizės pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių bei jų apsaugos kontekste. Tyrimas gali būti naudingas tiek teisėsaugos institucijoms, kurios naudoja kriminalistinėmis duomenų

bazėmis, tiek formuojant asmens duomenų apsaugos politiką, taip pat įstatymų leidėjams vertinant teisės aktų atitikti tarptautiniams pagrindiniams žmogaus teisių ir laisvių standartams.

Tyrimo tikslas. Ištirti kriminalistinių duomenų bazių paskirtį, naudojimą, teisinį reguliavimą ir taikymo praktiką. Analizuoti jas žmogaus teisių ir laisvių kontekste bei įvertinti jų suderinamumą su asmens duomenų apsaugos principais. Vertinti dirbtinio intelekto panaudojimą dirbant su kriminalistinėmis duomenų bazėmis.

Tyrimo uždaviniai:

1. Apibrėžti kriminalistinių duomenų bazių sampratą, jų paskirtį ir tipus;
2. Išanalizuoti pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių santykį su kriminalistinėmis duomenų bazėmis;
3. Vertinti dirbtinio intelekto įtaką ir ateities perspektyvą bei dabartinį teisinį reguliavimą, naudojant kriminalistines duomenų bazes
4. Įvertinti, kaip praktikoje šie duomenys renkami, saugomi ir naudojami, kaip dažnai pažeidžiamos asmens teisės, kokią problematiką įžvelgia jas naudojantys subjektai;

Tyrimo metodika. Baigiamojo darbo tyrimas atliktas naudojantis sisteminės analizės, lyginimo ir apibendrinimo metodais. Taikant sisteminės analizės metodą buvo analizuojami teisės aktai, mokslinė literatūra. Apibendrinimo metodai pasitelkti siekiant ištirti Lietuvos duomenų apsaugos teisinio reglamentavimo taikymą bei pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimą naudojant kriminalistines duomenų bazes. Darbe naudotas empirinis metodas — visuomenės ir pareigūnų anketavimas, atliktos apklausos — interviu, siekiant kriminalistinių duomenų bazių naudojimo praktiką, problemas su kuriomis susiduria prokurorai, advokatai, Policijos departamento Kriminalistinių tyrimų valdybos skyrių viršininkai.

Tyrimo struktūra. Baigiamąjį magistro darbą sudaro įvadas, keturios dėstymo dalys (1 skyrius: Kriminalistinės registracijos ištakos, samprata, taikymas; 2 skyrius: Pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių samprata ir užtikrinimas kriminalistinių duomenų bazių kontekste; 3 skyrius: Kriminalistiniai registrai ir dirbtinis intelektas; 4 skyrius: Kriminalistinių registrų naudojimas ir asmens duomenų apsaugos tarpusavio ryšys), išvados, pasiūlymai, literatūros sąrašas, priedai, paveikslai ir santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, priedai ir atlikto darbo savarankiškumo patvirtinimas.

Ginamieji teiginiai.

1. Pusiausvyra tarp kriminalistinių duomenų bazių naudojimo ir žmogaus pagrindinių teisių ir laisvių užtikrinimo gali būti pasiekta tik stiprinant teisinį skaidrumą ir technologinį saugumą bei reglamentuojant asmens duomenų naudojimą teisės aktuose.
2. Kriminalistinių duomenų bazių naudojimas, yra reikalingas efektyviam nusikalstamų veikų ir administracinių nusižengimų tyrimui užtikrinti, tačiau turi būti griežtai ir aiškiai reglamentuotas, kad nepažeistų žmogaus teisės į privatų gyvenimą ir asmens duomenų apsaugą.

1. KRIMINALISTINĖS REGISTRACIJOS IŠTAKOS, SAMPRATA, TAIKYMAS

Kriminalistiniai registrai – svarbus visų laikų kriminalistikos ir teisėsaugos sistemos įrankis, kuris užtikrina efektyvesnį nusikalstamų veikų ištyrimą bei prevenciją. Kriminalistiškai reikšminga informacija – kuri konkretaus nusikaltimo tyrimo veiksmuose gali padėti atkurto įvykdyto nusikaltimo modelį, padėti atskleisti kitas svarbias bylos aplinkybes, tokio pobūdžio informacija turi būti renkama ir fiksuojama.³ Kriminalistiniuose registruose kaupiama, sisteminama bei analizuojama informacija apie asmenis, objektus, įvykius. Pati kriminalistinė informacinė sistema užtikrina informacijos kaupimą, saugojimą, apdorojimą ir prieigą vartotojams (dažniausiai ikiteisminį tyrimą vykdančius tyrėjams). Pagrindiniai kriminalistinių informacinių sistemų požymiai: a) pagrindinis tikslas – nusikaltimo tyrimas, atskleidimas, prevencija, o sistemos sukūrimas turi būti paremtas mokslinėmis rekomendacijomis; b) sistema privalo būti teisiškai reglamentuota; c) sistema turi būti riboto naudojimo; d) duomenys apdorojami remiantis kriminalistiniais tyrimo uždaviniais; e) atsižvelgus į technines galimybes ir tyrimo tikslus – įtraukiama informacija susijusi su nusikaltimu, jo tyrimu ir kt. Pagrindiniai procesai, kurie vykdomi kriminalistinėje veikloje: informacijos rinkimas, perdavimas, kaupimas, sisteminimas, apdorojimas, saugojimas, pateikimas, panaudojimas.⁴ O visi šie procesai ir apima kriminalistines informacines sistemas, kuriuose su duomenimis ir atliekami minėti procesai, kurie užtikrina, kad duomenys būtų naudojami efektyviai, greitai, legaliai. Kalbant apie pačių duomenų surinkimą, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas 156 straipsnyje numato, kad „ikiteisminio tyrimo pareigūno ar prokuroro nutarimu įtariamasis, o teismo nutartimi kaltinamasis, nors jie tam ir prieštarautų, gali būti fotografuojami, filmuojami, matuojami, gali būti paimami jų rankų atspaudai ir pavyzdžiai genetinei daktiloskopijai. Kai atsiranda su tyrimu susijusi būtinybė, šio straipsnio 1 dalyje nurodyti veiksmai gali būti atliekami ir kitiems asmenims. Jei tokie asmenys nesutinka, kad jiems būtų atliekami tokie veiksmai, šiuos veiksmus galima atlikti priverstiniu būdu, bet tik tuo atveju, kai yra prokuroro nutarimas.“⁵

³ Vidmantas Egidijus Kurapka ir Snieguolė Matulienė, red., *Kriminalistika: teorija ir technika* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012), 567 psl.

⁴ Vidmantas Egidijus Kurapka ir Snieguolė Matulienė, red., *Kriminalistika: teorija ir technika* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012), 575 psl.

⁵ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas 156 str. <https://www.infolex.lt/ta/10708:str156> Žiūrėta 2026 gegužės 17 d.

1.1 Kriminalistinės registracijos istorija ir reikšmė

Kriminalistinė registracija nėra vien techninis duomenų kaupimo procesas. Tai sudėtinga sistema, kurios veikimas turi būti grindžiamas teisėtumo, proporcingumo ir žmogaus teisių apsaugos principais. Lietuvoje institucijos, kurios tiria nusikalstamas veikas naudoja įskaitas, duomenų bazes, kartotekas ir kolekcijas. Pagrindinė informacija bei sistemos tvarkomos šių institucijų: Informatikos ir ryšių departamento prie LR VRM, Lietuvos policijos Kriminalistinių tyrimų centro, Teismo ekspertizės centro prie Teisingumo ministerijos, Policijos departamente prie LR VRM, Kalėjimų departamente prie LR Teisingumo ministerijos, Lietuvos prokuratūroje.

Kriminalistinė registracija turi ne tik praktinę reikšmę įvairių institucijų darbuotojams, kurie naudojami kaupiama informacija, tačiau kriminalistiniai registrai turi ir didelę istorinę reikšmę tiriant nusikaltimus. Besikeičiančios technologijos, kurios nuolat modernėja turėjo ženklų pokytį ir kriminalistinės informacinės sistemos sferoje. Kadangi veiksmingam nusikaltimų tyrimui reikalinga išanalizuota, apdorota medžiaga, kuri pateikiama tyrėjams. Nuo neatmenamų laikų nusikaltėliai buvo žymimi: senovės Graikijoje nusikaltėliai buvo fiziškai ženklinami, t.y. kūnai buvo išdeginami. Taip žmonės buvo žymimi iki pat XIX amžiaus, o Kinijoje net iki XX amžiaus pradžios. XVIII amžiaus viduryje Europoje buvo sudarinėjami nusikaltėlių sąrašai, kurie buvo vadinami rejestrtais. XIX amžiuje šie sąrašai pradėti pildyti detaliau, vėliau atsiradus fotografijai – registruose pradėti kurti specialūs nusikaltėlių fotoalbumai, kuriame nuotraukos buvo dėliojamos pagal principą – dažniausiai pagal nusikalstamos veikos rūšį. Lietuvos policija susikūrė XX amžiaus pradžioje, o tik 1921 metais sukurti pirmieji primitivūs įrenginiai nusikaltėliams registruoti ir identifikuoti, o būtent daktiloskopija patikimiausia identifikavimo priemonė. Visa surinkta medžiaga turi būti susisteminta, o tam reikalinga kriminalistinė informacinė sistema, kuri užtikrins, kad surinkti duomenys būti efektyviai ir tinkamai naudojami.⁶

1.2 Kriminalistinė registracija Lietuvoje

Siekiant užtikrinti efektyvų nusikalstamų veikų ištyrimą – teisėsaugos institucijos Lietuvoje naudojami įvairiais registrais ir sistemomis, kuriuose randama susisteminta aktuali informacija.

⁶ Vidmantas Egidijus Kurapka ir Snieguolė Matulienė, red., *Kriminalistika: teorija ir technika* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012), 570 psl.

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų įstatyme „dėl Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nuostatų patvirtinimo” numatyta, kad Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos valdomos ir informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos tvarkomos registrų informacinės sistemų ir valstybės informacinės sistemų jų žinioje yra: 1. Administracinių nusižengimų registro informacinė sistema; 2. Asmens dokumentų išdavimo informacinė sistema; 3. Dokumentų valdymo bendroji informacinė sistema; 4. Ginklų registras; 5. Habitoskopinių duomenų registras; 6. Ieškomų asmenų, neatpažintų lavonų ir nežinomų bejėgių asmenų žinybinis registras; 7. Integruota baudžiamojo proceso informacinė sistema; 8. Lietuvos migracijos informacinė sistema; 9. Lietuvos nacionalinė Šengeno informacinė sistema; 10. Lietuvos nacionalinė vizų informacinė sistema; 11. Nusikalstamų veikų žinybinis registras; 12. Sertifikatų valdymo informacinė sistema; 13. Vidaus reikalų informacinė sistema; 14. Vidaus reikalų pareigūnų registras; 15. Užsieniečių registras. Minėto įsakymo 10.2 punktas numato, kad departamentas vykdo ir įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro valdytojo bei tvarkytojo funkcijas (registruoja objektus, tvarko informaciją, atsako už saugą).⁷ Nuo 2009 metų balandžio 15 d. Vyriausybė priėmė nutarimą, kuriuo siekiama gerinti valstybinį bendradarbiavimą kovai su terorizmu ir tarpvalstybiniu nusikalstamumu.⁸ Tais pačiais metais buvo Automatizuotos daktiloskopijos sistemos (toliau – ADIS) pagrindu sukurtas daktiloskopinių duomenų registras CAFIS (Cogent’s Automated Fingerprint Identification Systems).

Administracinių nusižengimų registre kaupiama visa informacija susijusi su administraciniais teisės pažeidimais, kurie numatyti Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekse. Šiame registre kaupiami duomenys apie pažeidėją: vardas, pavardė, asmens kodas, gimimo data, gyvenamosios veitos adresas (fizinio asmens); pavadinimas, kodas, buveinės adresas, atsakingų asmenų duomenys (juridinio asmens). Fiksuojami patys duomenys apie administracinį nusižengimą: jo data, laikas, vieta, nusižengimo esmė, faktinės aplinkybės, kvalifikavimas, nusižengimą nustačiusi institucija ir pareigūnas. Registre kaupiama informacija apie priimtą sprendimą ir sankcijas bei sprendimo vykdymas: informacija apie baudos sumokėjimą,

⁷ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministras, *Įsakymas dėl Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nuostatų patvirtinimo*, 2002 m. rugsėjo 13 d. Nr. 439, suvestinė redakcija nuo 2024 m. rugsėjo 11 d., žiūrėta 2025 m. gruodžio 14d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.186999/asr>.

⁸ Lietuvos Respublikos Seimas, „Dėl Tarybos sprendimo 2008/615/TVR dėl tarpvalstybinio bendradarbiavimo gerinimo, visų pirma kovos su terorizmu ir tarpvalstybiniu nusikalstamumu srityje, įgyvendinimo veiksmų plano patvirtinimo“, *Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų registras*, žiūrėta 2025 m. gruodžio 26 d.

sankcijų vykdymą (pavyzdžiui specialiosios teisės atėmimo laikotarpis) bei antstolių veiksmai, jei jie taikomi.⁹

Asmens dokumentų išdavimo informacinė sistema, kuri atsakinga už prašymų asmens dokumentams išduoti ir pakeisti procesus, asmens dokumentų duomenų valdymą, sertifikatų tvarkymą, blankų apskaitą bei sistemos administravimą. Šia sistema naudojasi asmens dokumentų išrašymo centras, informatikos ir ryšių departamentas bei migracijos departamentas.¹⁰

Ginklų registre kaupiama informacija apie A, B, C kategorijos ginklus. Kaupiama detali informacija ne tik apie ginklą, bet ir apie ginklų savininkus, Europos fizinio ar Europos juridinio asmens ginklo laikymo tikslų adresą, Europos fizinio asmens ginklo savininko asmens duomenys, tokie kaip asmens kodas, vardas, pavardė, pilietybė, asmens veido atvaizdas, deklaruota gyvenamoji vieta, jei asmuo miręs, mirties data; Europos juridinio asmens ginklo savininko juridinio asmens kodas, pavadinimas, teisinė forma bei buveinė ir ginklininko asmens kodas, jo veido atvaizdas, juridinio asmens išregistravimo data. Registrui duomenis teikia fiziniai ir juridiniai asmenys, o įslaptintų registro duomenų teikėjai yra: Krašto apsaugos sistemos institucijos, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, Lietuvos Respublikos muitinė, Lietuvos kalėjimų tarnyba, Lietuvos Respublikos specialių tyrimų tarnyba, Lietuvos Respublikos vadovybės apsaugos tarnyba, Policijos departamentas, Valstybės sienos apsaugos tarnyba, Viešojo saugumo tarnyba, Lietuvos šaulių sąjunga, Lietuvos probacijos tarnyba.¹¹

Integruota baudžiamojo proceso informacinė sistema (trumpinys IBPS) yra sistema, kurioje atliekami ikiteisminio tyrimo veiksmai. Sistema funkcionali – joje galima pasirašyti dokumentus elektroniniu parašu, kurti dokumentus pagal įstaigos blanką, susipažinti su informacija. Sistema

⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybė, *Nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. gruodžio 28 d. nutarimo Nr. 1278 „Dėl Administracinių teisės pažeidimų registro reorganizavimo ir Administracinių nusižengimų registro nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo*, Lietuvos Respublikos teisės aktų registras, žiūrėta 2025 m. gruodžio 15 d.

¹⁰ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos įsakymas „**Dėl Asmens dokumentų išdavimo informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo**“, 2020 m. kovo 31 d. Nr. 1V-292, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2023 m. gruodžio 20 d., TAR, 2020-04-09, Nr. 7512, **žiūrėta 2025-12-28**.

¹¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybė, *Dėl ginklų registro reorganizavimo ir ginklų registro nuostatų patvirtinimo*, nutarimas Nr. 600, 2020 m. birželio 10 d., TAR, 2020-06-15, Nr. 13021, žiūrėta 2025-01-01.

sukurta prokurorams, ikiteisminio tyrimo pareigūnams bei teisėjams, kurie atlieka ikiteisminio tyrimo veiksmus.¹²

Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registre (trumpinys ĮKNR) kaupiama informacija apie asmenis. Registro objektai yra fiziniai ir juridiniai asmenys, kurie yra įtariamieji, kaltinami ir nuteisti, t.y. tie, kurie įtariamieji padarę nusikalstamą veiką, įtariamieji, kurių buvimo vieta nėra žinoma, kurie kaltinami privataus kaltinimo bylose bei dėl kurių ikiteisminio tyrimo ir teismo nagrinėjimo metu priimti procesiniai sprendimai ir/ar jie vykdomi.¹³

Lietuvos nacionalinės Šengeno informacinės sistemos (trumpinys SIS) funkcijos – užtikrinti duomenų teikimą ir atnaujinimą iš nacionalinių registrų bei Centrinės SIS, suteikti prieigą ir sudaryti sąlygas kompetentingoms institucijoms naudotis ir ieškoti SIS duomenų, tvarkyti bei saugoti nacionalinę SIS duomenų bazės kopiją ir vykdyti kitas Nuostatuose nustatytas funkcijas.¹⁴

Lietuvos migracijos informacinės sistemos pagrindinės funkcija elektroniniu būdu teikti migracijos paslaugas, automatizuoti su jomis susijusius procesus ir procedūras, rinkti, tvarkyti, saugoti bei analizuoti migracijos duomenis ir dokumentus, taip pat formuoti statistines ataskaitas.¹⁵

„Habitoskopinių duomenų registras (trumpinys HDR) – tai bendra sistema asmens atpažinimo žymių duomenims kaupti ir juos teikti įstaigoms, atliekančioms ikiteisminį tyrimą, prokuratūrai, teismams, kitoms įgaliotoms valstybės institucijoms. HDR kaupiamos asmenų atpažinimo žymės padės greičiau nustatyti asmenų, neteisėtai kertančių valstybės sieną, tapatybę, surasti ieškomus asmenis Lietuvoje ir Europos Sąjungos šalyse, nustatyti rastų lavonų tapatybę, efektyviau atlikti nusikalstamų veikų tyrimą, užtikrinti nusikalstamumo prevenciją, viešąją tvarką ir visuomenės saugumą. Skelbiant tarptautinę asmens paiešką ar asmeniui pritaikius atsargų ar konkretų patikrinimą, asmens atpažinimo žymės yra teikiamos į antros kartos Šengeno informacinę

¹² Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros įsakymas „Dėl Integruotos baudžiamojo proceso informacinės sistemos įsteigimo ir jos nuostatų patvirtinimo“, 2012 m. rugsėjo 27 d. Nr. 1V-702/I-294/6P-101-(1.1), galiojanti suvestinė redakcija nuo 2021 m. sausio 1 d., *Valstybės žinios*, 2012-10-04, Nr. 115-5846, **žiūrėta 2025-12-28**.

¹³ Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, *Įsakymas dėl Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro objektų registravimo ir duomenų teikimo taisyklių patvirtinimo*, 2021 m. liepos 21 d. Nr. 5V-68, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2022 m. rugpjūčio 25 d., Lietuvos Respublikos teisės aktų registras, **žiūrėta 2025 m. gruodžio 14 d.**

¹⁴ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministras, *Dėl Lietuvos nacionalinės Šengeno informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo*, įsakymas Nr. 1V-324 (Vilnius, 2007 m. rugsėjo 17 d.)

¹⁵ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministras, *Dėl Lietuvos migracijos informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo*, įsakymas Nr. 1V-149 (Vilnius, 2018 m. vasario 22 d.).

sistemą (SISII).”¹⁶ 2020 metais buvo modernizuota HDR asmens veido biometrinio atpažinimo posisteminė ir buvo pagerintas asmens veido, pagal biometrinius duomenis, atpažinimo tikslumas, patikimumas bei našumas. Modernizuotos funkcijos buvo panaudojant programinę įrangą „NeoFace Watch“ (NEC korporacija). Minėta įranga suteikia galimybę atlikti asmens veido biometrinį atpažinimą netiesioginiu režimu, naudojant skaitmenines veido nuotraukas, asmens veido biometrinį atpažinimą tiesioginiu režimu, realiu laiku naudojamos veikiančios IP vaizdo kameros. Taip pat ši programinė įranga turi komponentą skirtą išmaniesiems įrenginiams. Išmaniųjų „veido atpažinimo“ aplikacija nufotografuoja asmenį telefonu ir atlieka tokio asmens veido atvaizdo atpažinimą pagal atvaizdo duomenis HDR sistemoje.¹⁷

Ieškomų asmenų, neatpažintų lavonų ir nežinomų bejėgių asmenų žinybiniame registre (trumpinys IAŽR) vedama informacija, kuri atsispindi pačiame registro pavadinime. Į šį registrą vedama tokia informacija kaip, vardas, pavardė, lytis, asmens paieškos kategorija, gimimo data, paieškos iniciatorius, paieškos paskelbimo data, bylos pradžia.

Lietuvos policijos Kriminalistinių tyrimų centre tvarkomas Daktiloskopinių duomenų registras, kuriame įtraukiama asmenų informacija: 1) kuriems įteiktas pranešimas apie įtarimą, 2) kuriems taikomos prevencinio poveikio priemonės pagal LR organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymą, 3) kurie laikinai sulaikyti ar kuriems paskirtas administracinis areštas, 4) kardomojo kalinimo tvarka suimtų asmenų, 5) pripažintų kaltais padarius nusikalstamą veiką, bet atleistų nuo baudžiamosios atsakomybės, 6) neatpažintų lavonų, 7) nežinomų bejėgių asmenų. Pagal šiuos surinktus duomenis galima greitai patikrinti asmenis, nustatyti sulaikytuosius, neatpažintus lavonus jei jų pirštų atspaudai yra sistemoje.¹⁸ „Kriminalistinių tyrimų centro struktūrinis padalinys – Daktiloskopinių tyrimų skyrius – yra atsakingas už daktiloskopinių duomenų (daktiloskopinių kortelių ir rankų pėdsakų, rastų neišaiškintų nusikaltimų vietose) tvarkymą automatizuotoje daktiloskopinės identifikacijos sistemoje (toliau vadinama – ADIS). Tiesiogiai su ADIS dirba 5 daktiloskopijos specialistai, kurių pagrindinės funkcijos – įrašyti į ADIS naujas daktiloskopines korteles, pažymėti rankų pėdsakuose individualiuosius papiliarinių raštų požymius, atlikti pėdsakų palyginimą su ADIS pateiktais galbūt sutampančiais įtariamųjų rankų atspaudais. ADIS darbo

¹⁶ <https://ird.lrv.lt/lt/naujienos-2/2013-05-23-sukurtas-habitoskopiniu-duomenu-registras-efektyviam-nusikalstamu-veiku-tyrimui-ir-prevencijai/>

¹⁷ <https://ird.lrv.lt/lt/naujienos-2/igyvendinant-vida-usaugumo-fondo-lesomis-finansuojama-projekta-modernizuotas-habitoskopiniu-duomenu-registras-idiegtos-pazangios-asmens-veido-biometrinio-atpazinimo-technologijos/>

¹⁸ Vidmantas Egidijus Kurapka ir Snieguolė Matulienė, red., *Kriminalistika: teorija ir technika* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012), 587 psl.

organizavimą reglamentuoja šie Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymai: 2007 m. vasario 5 d. įsakymas Nr. 5-V-88 „Dėl Lietuvos policijos daktiloskopinių duomenų registro steigimo“ (Žin., 2007, Nr. 19-751), 2007 m. birželio 12 d. įsakymas Nr. 5-V-388 „Dėl Duomenų teikimo Lietuvos policijos daktiloskopinių duomenų registrui tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2007, Nr. 67-2641) ir 2008 m. sausio 8 d. įsakymas Nr. 5-V-8 „Dėl Policijos žinybinių registrų duomenų saugos nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 2008, Nr. 9-325).“¹⁹

2009 metais sukurtas daktiloskopinių duomenų registras CAFIS (Cogent's Automated Fingerprint Identification Systems) yra vienas efektyviausių asmens identifikavimui pagal rankų pėdsakus, atitinka aukščiausius šiuolaikinius standartus, gerina tarpvalstybinį bendradarbiavimą kovai su terorizmu bei nusikalstamumu.²⁰ Pagrindinis šios sistemos tikslas – registruoti duomenis, juos kaupti, apdoroti, sisteminti, saugoti, naudoti bei pateikti institucijoms, kurios pateikia paklausimus minėtiems duomenims gauti. Taip pat remiantis Europos Sąjungos teisės aktais, reglamentais bei Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, įstatymais, kitais teisės aktais, kurių nustatyta tvarka yra teikiama informacija ir užsienio valstybių teisėsaugos institucijoms bei tarptautinėms teisėsaugos institucijoms, tame tarpe nusikalstamų veikų atskleidimo, ištyrimo, prevencijos, visuomenės saugumo bei viešosios tvarkos tikslais bei kai reikalinga atlikti kitus Registro duomenų tvarkymo veiksmus.²¹ CAFIS – automatinė sistema, tad specialistui tereikia įkelti piršto ar delno atspaudą ir sistema automatiškai sužymi papiliarinių linijų pradžią ir pabaigą, akutes ir kitus specialiuosius požymius skirtus identifikuoti asmenį pagal jo piršto atspaudą.

Šiuo metu projekto įgyvendinimo etape yra Vidaus saugumo fondo 2021-2027 m. programos projektas Nr. VSF/2024/115 „Teisėsaugos institucijų universalios duomenų paieškos sistemos plėtra“. Šį projektą įgyvendina Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. Projekto tikslas yra išplėsti teisėsaugos institucijų prieigą prie nacionalinių ir Europos Sąjungos registrų, informacinių sistemų duomenų. Taip bus užtikrinami efektyvesni ir veiksmingesni Europos Sąjungos bei nacionalinių teisėsaugos ir kitų kompetentingų institucijų informacijos mainai ir naudomų informacinių sistemų sąveikumas. Šiam projektui

¹⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybė, *Nutarimas dėl Tarybos sprendimo 2008/615/TVR dėl tarpvalstybinio bendradarbiavimo gerinimo, visų pirma kovos su terorizmu ir tarpvalstybiniu nusikalstamumu srityje, įgyvendinimo veiksmų plano patvirtinimo*, Lietuvos Respublikos teisės aktų registras, žiūrėta 2025 m. gruodžio 15 d.

²⁰ Genrikas Nedveckis ir Giedrius Mickus, „Naujos automatizuotos daktiloskopinės identifikavimo sistemos galimybės ir panaudojimo praktika Lietuvoje“, *Kriminalistika ir teismo ekspertizė: mokslas, studijos, praktika*, t. 7, d. 2 (Vilnius: Vilniaus teismo ekspertizės centras, 2011)

²¹ „Dėl Lietuvos policijos daktiloskopinių duomenų registro steigimo“, LRS, žiūrėta 2026 m. vasario 11 d. <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.342644>

iškeltas uždavinys – išplėsti teisėsaugos institucijų universalios duomenų paieškos sistemos naudojimą, sukurti ir įdiegti naujas sistemos integracines sąsajas. Sudaryti galimybę teisėsaugos bei kitoms institucijoms galimybę vienu metu pateikti užklausą ir gauti susijusius visus duomenis ne tik iš nacionalinių informacinių sistemų, bet ir iš Europos Sąjungos. Šis projektas apima atitinkamas veiklos sritis, tokias kaip investicijų projekto bei teisėsaugos institucijų universalios duomenų paieškos sistemos specifikacijos rengimą bei paieškos sistemos plėtrą. Taip pat į veiklos sritis įeina ir atsparumo įsilaužimui testavimas. Šio projekto pabaiga numatyta 2027-03-31.²²

1.3 Tarpvalstybiniai kriminalistiniai registrai

Edmundas Locardas yra laikomas teismo ekspertizės pradininku, nes būtent jis teigė, kad du objektai, jiems susiliečiant, visada apsieičia medžiaga. Tad kiekvienoje įvykio vietoje – nusikalstamą veiką padaręs asmuo palieka vienokių ar kitokių pėdsakų. Dažniausiai įvykio vietose ieškomi DNR pėdsakai, kadangi būtent šie pėdsakai yra kiekvienoje žmogaus kūno ląstelėje. DNR – tai deoksiribonukleorūgštis (genetinė medžiaga). Žmogaus audinių pavyzdžiai – tokie kaip biologiniai pėdsakai renkami siekiant atlikti lyginamąjį objektų tyrimą. Dažniausiai naudojami biometriniai duomenys: pirštų atspaudai, rainelės skenavimas, skaitmeninės nuotraukos, seilių pavyzdžiai ir kt. Tokie pavyzdžiai saugomi DNR duomenų bazėse, tad automatiškai kyla grėsmė asmens privatumui ir teisėms, taip pat jų šeimų teisėms. DNR duomenų bazėse skirtingose šalyse – skirtinga ir rinkimo bei duomenų tvarkymo tvarka. Kai kuriose šalių duomenų bazėse, anksčiau buvo saugomi tik jau teistų asmenų duomenys, tačiau dabar informacijos kaupimas plečiamas, taip pat didėja ir tarptautinis bendradarbiavimas, t.y. keitimasis informacija tarp šalių. DNR duomenų bazė yra kompiuterinė duomenų bazė, kurioje saugomi DNR profilių įrašai. Paprastai šie DNR profiliai gaunami iš dviejų šaltinių – įvykio vietos profilio ir asmenų, kurių mėginiai jau yra duomenų bazėje. Dažniausiai saugoma informacija yra DNR profilis, asmens vardas, pavardė, tam tikra informacija apie išvaizdą, kada mėginys buvo paimtas. Didžiausias asmenų DNR profilių duomenų bazes turi Jungtinė karalystė ir Jungtinės Amerikos Valstijos – kiekviena saugo apie 5 milijonus DNR profilių. Pagrindinis žmogaus teisių klausimas kyla dėl to, ar duomenimis negali piktnaudžiauti Vyriausybė, asmenis turintys teises prisijungti prie bazės ar į ją įsilaužę. Taip pat

²² <https://ird.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/vykdomi-projektai/vidaus-saugumo-fondo-projektas-nr-vsf2024115-teisesaugos-instituciju-universalios-duomenu-paieskos-sistemos-pletra/>

minėtoje bazėje kaupiama informacija apie sveikatą ir genetinius ryšius. Organizuotos nusikalstamos veikos metu, teroristinės atakos metu gali būti nutekinti jautrūs duomenys. Jautri visuomenės grupė – liudytojai dalyvaujantys apsaugos programose. Šie asmenys gali pakeisti išvaizdą, pasikeisti vardus, pavardes, tačiau niekas negali pakeisti savo DNR.²³

EURODAC (sutrumpinimas iš anglų kalbos European Dactyloscopy), reiškia Europos prieglobsčio daktiloskopijos duomenų bazę. Tai didžiausia Europos Sąjungoje naudojama duomenų bazė, kuri skirta prieglobsčio prašytojų ir neteisėtos migracijos kontrolei. 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1358, dėl sistemos EURODAC, kuri skirta biometriniais duomenimis palyginti, siekiama veiksmingai taikyti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentus (ES) 2024/1351 ir (ES) 2024/1350 ir Tarybos direktyvą 2001/55/EB bei nustatyti neteisėtai esančius trečiųjų valstybių piliečius ir asmenis be pilietybės, ir dėl valstybių narių teisėsaugos institucijų ir Europolo teisėsaugos tikslais teikiamų prašymų palyginti duomenis su sistemos EURODAC duomenimis. Šiuo reglamentu pakeista 2013 m. įvesta tvarka. Šioje sistemoje kaupiami duomenys asmenų nuo 6 metų amžiaus, kurie yra: prieglobsčio prašytojai, neteisėtai kirtę valstybės sieną, neteisėtai yra šalyje bei išlaipinti po paieškos ar gelbėjimo operacijos. Sistemoje kaupiami biometriniai, asmens duomenys ir dokumentai: pirštų atspaudai, veido atvaizdai, vardas, pavardė, pilietybė, gimimo data bei asmens tapatybės arba kelionės dokumentų kopijų skaitmeniniai formatai. Prieglobsčio prašytojų duomenys saugomi 10 metų, neteisėtų imigrantų – 5 metus. Duomenys ištrinami anksčiau laiko kuomet asmuo įgyja Europos Sąjungos šalies pilietybę. Duomenų apsauga prižiūrima Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno, o Lietuvoje duomenų apsaugą užtikrina nacionalinės institucijos – Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija. 2024 metų reglamente pagrindiniai pokyčiai yra šie: pakeista amžiaus riba, t.y. pirštų atspaudai imami iš asmenų nuo 6 metų amžiaus (anksčiau buvo imami tik nuo 14 metų), tuo siekiama apsaugoti dingusius vaikus, užkirsti kelią prekybai žmonėmis ir kontrabandai. Taip pat EURODAC tapo sujungta su kitomis Europos Sąjungos sistemomis tokiomis kaip EES, ETIAS, SIS per bendrą paieškos portalą.²⁴ Svarbu paminėti, kad Generalinio prokuroro rekomendacijoje „Dėl Rekomendacijų dėl fotografavimo, filmavimo, matavimo, rankų atspaudų, pavyzdžio genetinei

²³ GeneWatch UK Briefing January 2011 „DNA databases and human rights”

²⁴ 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1358 dėl sistemos EURODAC, skirtos biometriniais duomenimis palyginti, *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, L serija, 2024 m. gegužės 22 d., ELI: data.europa.eu.

daktiloskopijai paėmimo tvarkos ir EURODAC sistemos pirštų atspaudams lyginti naudojimo patvirtinimo” 19 bei 20 punktuose nurodyta, kad piršto atspaudų palyginimo su EURODAC sistemoje esančiais pagrindas yra pagrįstas manymas, kad su teroristine veikla susijusius nusikaltimu, teroristinius nusikaltimus bei sunkius ir labai sunkius nusikaltimus galėjo padaryti prašymą suteikti prieglobstį teikęs arba neteisėtai Europos Sąjungos valstybės narės valstybinę sieną kirtęs pilietis iš trečiosios šalies arba asmuo išvis neturintis pilietybės. Norint, kad pirštų atspaudai būtų lyginami su EURODAC sistemos duomenimis, reikalingas prašymas. Tačiau dar iki jo, turi būti atlikti šie veiksmai: atliktas piršto atspaudų palyginimas su Daktiloskopinių duomenų registre esančiais duomenimis, taip pat piršto atspaudai automatinio būdu turi būti palyginti su užsienio šalių duomenų bazėmis. Pastarojo tarpvalstybinio proceso tvarka reglamentuota tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. lapkričio 9 d. nutarimu Nr. 1324 „Dėl Tarpvalstybinio keitimosi DNR duomenimis, daktiloskopiniais duomenimis, transporto priemonių registracijos, jų savininkų ir valdytojų duomenimis ir informacija, susijusia su didelio masto tarpvalstybinio pobūdžio renginiais ar teroristinių nusikaltimų prevencija, tvarkos aprašo patvirtinimo“. Taip pat prieš teikiant prašymą duomenų palyginimui su EURODAC sistemos duomenimis, teikiami duomenys turi būti patikrinti Vizų informacinėje sistemoje vadovaujantis Lietuvos nacionalinės vizų informacinės sistemos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. lapkričio 4 d. nutarimu Nr. 1456 „Dėl Lietuvos nacionalinės vizų informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo“. Bei turi būti įvykdytos EURODAC reglamente numatytos sąlygos.²⁵

ECRIS (angliškai – European Criminal Records Information System) – kriminalistinė registracijos sistema, kuri yra tarptautinė ir joje kaupiami Europos nuosprendžiai. Ši sistema yra decentralizuota. Būtent ECRIS sistemoje daktiloskopiniai duomenys naudojami kaip papildoma priemonė identifikuoti asmenis, kurie nuteisti kitose Europos Sąjungos šalyse ir yra Europos Sąjungos piliečiai.²⁶ Ši sistema užtikrina vienodą ir greitą bei suderinamą apsikeitimą informacija tarp Europos Sąjungos šalių, kuri susijusi su apkaltinamaisiais nuosprendžiais. Taip pat sistema - parankus įrankis teisėjams ir prokurorams, kadangi lengvai gaunama informacija apie asmens

²⁵ Generalinio Prokuroro rekomendacijos „Dėl Rekomendacijų dėl fotografavimo, filmavimo, matavimo, rankų atspaudų, pavyzdžio genetinei daktiloskopijai paėmimo tvarkos ir EURODAC sistemos pirštų atspaudams lyginti naudojimo patvirtinimo”; TAR, 2015-07-07, Nr. 11011

²⁶ Eglė Bilevičiūtė ir kt., *Europos kriminalistikos bendros erdvės 2020 vizijos įgyvendinimo Lietuvoje mokslinė koncepcija: mokslo studija*, (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016), 178.

teistumus Europos Sąjungos šalyse. Ir žinoma, nusikaltėliams panaikinama galimybė išvengti ankstesnių teistumo kitose Europos Sąjungos šalyse pasekmių.²⁷

Kalbant apie tarptautinį bendradarbiavimą, svarbu paminėti ir kitas informacinių technologijų sistemas, naudojamas būtent kovai su nusikastamomos veikomis bei skirtoms ES sienų apsaugos užtikrinimui. Tai į šį sąrašą patenka ne tik aukščiau aprašytos EURODAC, ECRIS, Šengeno informacinė sistema, tačiau itin svarbus yra automatizuotas keitimasis duomenimis policijos bendradarbiavimo tikslais. Ši sistema turi savo pavadinimą Priumas II. Ji skirta būtent sustiprinti bei palengvinti keitimąsi informacija tarp Europos Sąjungos valstybių narių bei Europolu ir žinoma, suteikti geresnes priemones kovai su nusikalstamumu Europos Sąjungos teisėsaugos institucijoms. Naujoji Priumas II sistema suteikia galimybę kitų valstybių narių nacionalinėse kriminalistinėse duomenų bazėse ieškoti DNR duomenų, daktiloskopinių duomenų bei transporto priemonių registracijos duomenų. Taip pat pagal 2024 metų vasario 26 d. priimtą teisės aktą galima ieškoti veido atvaizdų ir policijos įrašų. Tiesa, siekiant užtikrinti asmens duomenų apsaugą, jei duomenų bazės paieška suteikia teigiamą rezultatą, atitinkama šalis, kurioje saugomi duomenys informuojama ir per 48 valandas turi pateikti rezultato vardą pavardę, gimimo datą, duomenis, kurie susiję su nusikalstama veika.²⁸

1.4 Specialieji subjektai galintys disponuoti registruose, esančia informacija

Siekiant užtikrinti asmens duomenų apsaugą, kriminalistiniais duomenų registrais naudotis gali tik tam tikri asmenys. Pavyzdžiui prieigą prie atitinkamų registrų turi policijos pareigūnai ir policijos įstaigose dirbantys specialistai. Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymo 9 straipsnis numato, kad policijos uždaviniams įgyvendinti būtinieji duomenys tvarkomi policijos informacinėje sistemoje ir kituose žinybiniuose registruose ir informacinėse sistemose, įstatymų numatytais atvejais ir valstybės registruose. Policija asmens duomenis, įskaitant ir asmens kodą, turi teisę tvarkyti informaciją be asmenų sutikimo. Taip pat policija privalo pateikti informaciją asmens prašymu arba kai gaunamas oficialus paklausimus dėl duomenų pateikimo. Kitais atvejais

²⁷ 2009 m. balandžio 6 d. Tarybos sprendimas 2009/316/TVR dėl Europos nuosprendžių registrų informacinės sistemos (ECRIS) sukūrimo pagal Pamatinio sprendimo 2009/315/TVR 11 straipsnį

²⁸ <https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/it-systems-security-justice/#police>

draudžiama teikti informaciją apie asmenis, jei įstatymuose nenumatyta kitaip.²⁹ Policija naudojami tokiais registrais kaip POLIS II naršyklė, Integruota baudžiamojo proceso informacinė sistema, administracinių nusižengimų registru ir kitais. Pavyzdžiui administracinių nusižengimų registru naudojasi ženkliai platesnis subjektų ratas- net 104 subjektai. Tame tarpe policijos įstaigos, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba ir dar daugelis kitų išvardintų Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 589 straipsnyje, tačiau kiekvienas administracinius nusižengimus tiriantis pareigūnas, tai daro tik savo kompetencijos ribose.³⁰ Kriminalistiniai registrai nėra viešai prieinami visuomenei. Privatiems asmenims tik suteikta galimybė teikti prašymą Informatikos ir ryšių departamentui prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos dėl duomenų pateikimo. Asmenims suteikiama galimybė gauti teistumo/neteistumo pažymas, t.y. Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro pažymas. Bei yra galimybė teikti prašymą dėl administracinių nusižengimų registro pažymų patikrinimo.

2. PAGRINDINIŲ ŽMOGAUS TEISIŲ IR LAISVIŲ SAMPRATA IR UŽTIKRINIMAS KRIMINALISTINIŲ DUOMENŲ BAZIŲ KONTEKSTE

Pagrindinės žmogaus teisės ir laisvės yra prigimtinės – kiekvienas asmuo turi vienodai priklausančias vertybes, kurios užtikrina žmogaus orumą, laisvę, lygiateisiškumą, o svarbiausia – teisę į privatą gyvenimą. 1948 metais Generalinė Asamblėja paskelbė Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją, kuris kaip visuotinis idealas, kuriuo turi vadovautis tautos ir valstybės, taip užtikrinti, kad kiekvieno teisės ir laisvės būtų garantuojamos. Šis dokumentas rekomendacinio pobūdžio, tačiau atspindi valstybės vidaus teisės aktuose. Minėtoje deklaracijoje įtvirtinta 30 straipsnių, kuriuose užtikrinta: žmogaus lygybė ir nediskriminavimas, teisė į gyvybę, laisvę ir saugumą, apsauga nuo vergijos, kankinimo ir savavališko suėmimo, teisė į teisingą teismą, privatumą, judėjimo laisvę, pilietybę, šeimos ir nuosavybės apsaugą, minties, religijos, saviraiškos, susirinkimų ir dalyvavimo valstybės valdyme laisvė, taip pat socialinės, ekonominės ir kultūrinės teisės – į darbą, poilsį, socialinę apsaugą, tinkamą gyvenimo lygį, mokslą, dalyvavimą kultūriniame gyvenime bei asmens pareigos bendruomenei.³¹ 1992 metų Lietuvos Konstitucijos 22 straipsnis numato, kad

²⁹ Lietuvos Respublikos Seimas, **Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas**, Nr. VIII-2048 (nauja redakcija), *Valstybės žinios / Teisės aktų registras*.

³⁰ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas 589 str. (Žiūrėta 2026-04-27)

³¹ Jungtinės Tautos. *Visuotinė žmogaus teisių deklaracija*, priimta 1948 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų Generalinėje Asamblėjoje, Paryžius.

žmogaus privatus gyvenimas neliečiamas.³² 1953 metais, Romoje priimta Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, kurioje įtvirtinta, kad: kiekvienas žmogus turi teisę gyventi ir tai saugoma įstatymo, niekas negali būti kankinamas ar žiauriai su juo besielgiama, niekas negali būti laikomas vergijoje, verčiamas priverstinai dirbti. Taip pat konvencija įtvirtina, kad kiekvienas žmogus turi teisę būti laisvas bei turėti asmens neliečiamybę (tik įstatymo numatytais atvejais, tokiais kaip teisėtas sulaikymas, suėmimas, įkalinimas). Nustatant asmens pilietines teises ir pareigas ar jam pareikštą baudžiamąjį kaltinimą – jo teisė, kad byla būtų išnagrinėta per kuo trumpesnę terminą, asmuo nelaikomas kalto, kol teismas neįrodo jo kaltės. Kiekvienas asmuo kaltinamas nusikaltimo padarymu turi teisę: jam suprantama kalba susipažinti su kaltinimo pagrindu ir motyvais, suteikiama teisė pasirengti gynybai, teisė į gynybą, užduoti klausimus kaltinimo liudytojams, nemokamos vertėjo paslaugos. Asmuo negali būti nuteisiamas už veiksmus ar neveikimą, kurie nebuvo laikomi nusikaltimais. Kiekvienas asmuo turi teisę, kad būtų gerbiama jo asmeninis bei jo šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė, susirašinėjimų slaptumas, o visa tai pažeisti valdžios pareigūnai turi teisę tik įstatymo numatytais atvejais. Kiekvienas asmuo turi teisę į minties, tikėjimo, sąžinės laisvę, taip turi teisę laisvai reikšti savo mintis, įsitikinimus jei to nedraudžia įstatymas. Kiekvienas turi teisę rengti taikius susirinkimus, steigti ir stoti į asociacijas, profesines sąjungas. Pagal valstybės vidaus įstatymus vyrai ir moterys gali tuoktis, kurti šeimas. Kiekvienas asmuo, kurio teisės pažeistos turi teisę jas apginti teisiškai. Negalima jokia diskriminacija dėl lyties, rasės, odos spalvos, kalbos, religijos, politinių ar kitų įsitikinimų, nacionalinės, socialinės kilmės, priklausymo tautiniai mažumai ar kito statuso.³³ Pagrindinis žmogaus teisių ir laisvų požymis – jos priklauso kiekvienam, visi žmonės lygūs.

2.1 Pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių reglamentavimas

Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas nustato taisykles, kurios susijusios su fizinių asmenų apsauga, jų duomenų judėjimu, taip pat saugo pagrindines teises ir laisves, t.y. teisę į asmens duomenų apsaugą. Reglamentas taikomas užtikrinant pagrindinius su asmens duomenų tvarkymu susijusius principus, tokius kaip teisėtumas, sąžiningumas, skaidrumas, kurie reglamentuoti minėto teisės akto 5 straipsnyje. Duomenys renkami tik teisėtais būdais ir tikslais, o

³² Lietuvos Respublikos Konstitucija, 1992 m.

³³ 1950 m. lapkričio 4 d. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (Žin., 1995, Nr. 40-987) (EŽTPAK)

duomenys archyvuojami viešojo intereso labui, mokslinių bei istorinių tyrimų arba statistiniais tikslais. Tvarkant asmenų duomenis vadovaujamas duomenų kiekio mažinimo principu. Duomenys nuolat naujinami, pateikiami tik tikslūs, o reikalavimų neatitinkantys – ištrinami. Taip pat griežtai laikomasi saugojimo trukmės apribojimo principo, tai reiškia, kad duomenys laikomi ne ilgiau negu yra būtina ir tik išimtiniais atvejais galima terminą pratęsti įgyvendinus technines ir organizacines priemones, kurių reikalaujama šiuo reglamentu užtikrinant, kad duomenų subjekto teisės ir laisvės yra apsaugotos. Laikomasi vientisumo ir konfidencialumo principo, tai apima technines ir organizacines priemones, kuriomis užtikrinamas duomenų saugumas, ypač užtikrinant apsaugą kai duomenys tvarkomi be leidimo, užkertant kelią nuo neteisėto duomenų tvarkymo, nuo netyčinio praradimo, sunaikinimo, sugadinimo. Duomenų tvarkymas yra teisėtas tais atvejais, kai duomenų subjektas duoda sutikimą dėl asmens duomenų tvarkymo. Duomenys tvarkomi teisėtai, kai tai būtina siekiant įvykdyti sutartį arba kai privalo būti įvykdyta duomenų valdytojai taikoma teisinė prievolė. Taip pat tais atvejais, kai tvarkyti duomenis būtina siekiant apsaugoti gyvybinius duomenų subjekto ar kitų interesus. Teisėtas duomenų tvarkymas užtikrinamas, kai jie tvarkomi siekiant atlikti paskirtą užduotį, kuri vykdoma viešojo intereso labui arba vykdoma duomenų valdytojai pavesta viešosios valdžios funkciją. Tvarkant duomenis būtina siekti teisėtų duomenų valdytojo ar trečiosios šalies intereso, išskyrus kai subjekto interesai arba pagrindinės teisės ir laisvės yra viršesni už asmens duomenų apsaugą, aktualu kai duomenų subjektas yra vaikas. Pastarasis punktas netaikomas kuomet valdžia asmens duomenis tvarko vykdydami paskirtą užduotį. Kuomet duomenys tvarkomi ar naudojami kitu tikslu negu jie buvo surinkti, duomenų valdytojas turi įsitikinti ar duomenų tvarkymas kitu tikslu, sutampa su tuo, kuriuo remiantis duomenys buvo surinkti. Valdytojas privalo atsižvelgti į sąsajas tarp tikslų, kuriais duomenys surinkti ir tolimesnio jų naudojimo; aplinkybes, kuriomis surinkti duomenys; asmens duomenų pobūdį; tinkamas apsaugos priemones; tolesnio duomenų tvarkymo galimas pasekmes. Reglamente taip pat įtvirtinta pritaikytoji duomenų apsauga ir standartizuotoji duomenų apsauga. Duomenų valdytojas nustatydamas duomenų tvarkymo priemones jų tvarkymo metu bei įgyvendinant tinkamas technines ir organizacines priemones privalo atsižvelgti į techninių galimybių išsivystymo lygį, įgyvendinimo sąnaudas, duomenų tvarkymo pobūdį, apimtį, kontekstą, tikslą ir žinoma, tikimybes ir rimtumo pavojų fizinių asmenų teisėms ir laisvėms. Taip pat duomenų valdytojas techninėmis ir organizacinėmis priemonėmis užtikrina standartizuotą asmens duomenų tvarkymą. Ši prievolė taikoma asmens duomenų kiekiui, apimčiai, saugojimo laikotarpiui ir prieinamumo tvarkymui. Pavojaus atitinkančių duomenų saugumas užtikrinamas asmens duomenims suteikiant pseudonimus, juos šifruojant. Taip pat

svarbus nuolatinis duomenų tvarkymo sistemų ir paslaugų konfidencialumas, vientisumas, prieinamumas ir atsparumas. Gebėjimas laiku atkurti sąlygas ir galimybes naudoti asmens duomenis, kuomet nutinka fiizinis ar techninis incidentas itin svarbus. Duomenų tvarkymo saugumas užtikrinamas reguliariai imantis techninių ir organizacinių priemonių.³⁴

2.2 Asmens duomenų apsauga Lietuvoje

Asmens duomenų tvarkymą ir reikalavimus nustato Lietuvos Respublikos „Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas“. Kaip jau anksčiau minėta, už asmens duomenų apsauga Lietuvoje bei įstatymo laikymąsi atsakinga Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos duomenų apsaugos pareigūnas atlieka Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 39 straipsnio 1 dalyje numatytas funkcijas: informuoti duomenų valdytoją/tvarkytoją bei juos tvarkančius darbuotojus apie prievoles pagal reglamentą bei kitus teisės aktus bei konsultuoti juos šiais klausimais; stebi, kaip įgalioti asmenys laikosi reglamento; konsultuoja dėl poveikio vertinio duomenų apsaugai bei stebi atlikimą; vykdo bendradarbiavimą su inspekcija; atlieka kontaktinio asmens funkcijas. Taip pat pareigūnas tinkamai vertina pavojų, kuris gali kilti atliekant duomenų tvarkymo operacijas, atsižvelgia į tvarkymo apimtį, pobūdį, kontekstą bei tikslą.³⁵

1.5 Asmens privataus gyvenimo neliečiamumo pažeidimai

Būtent asmens privataus gyvenimo neliečiamumo samprata, kaip konstitucinės teisės principas, suformuota XX a. antroje pusėje. Lietuvoje, baudžiamoji atsakomybė už asmens privataus gyvenimo neliečiamumo pažeidimus numatyta Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse XXIV skyriuje. 165 ir 168 straipsniai (imtinai), apima tokias nusikalstamas veikas kaip: neteisėtas asmens būsto neliečiamumo pažeidimas, asmens susižinojimo neliečiamumo pažeidimas, neteisėtas informacijos apie privatą asmens gyvenimą rinkimas, neteisėtas informacijos apie asmens privatų

³⁴ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)

³⁵ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)

gyvenimą atskleidimas ar panaudojimas.³⁶ Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnis numato, kad kiekvienas asmuo turi teisę į būsto neliečiamybę, susirašinėjimo slaptumą bei paties asmens bei jo šeimos privatumą.³⁷ Jau minėtos Konvencijos 8 straipsnio 2 dalis reglamentuoja, kad „valdžios pareigūnai neturi teisės kištis į naudojimąsi šia teise, išskyrus įstatymo numatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, viešosios tvarkos ar šalies ekonominės gerovės interesams, siekiant užkirsti kelią teisės pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat gyventojų sveikatai ar dorovei arba kitų žmonių teisėms ir laisvėms apsaugoti“. Nacionalinėje teisėje ir jos lygmeniu, asmens privataus gyvenimo teisinį reglamentavimą lemia konstitucinės nuostatos ir kiti teisės aktai joms negali prieštarauti. Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas labai plačiai atskleidžia privataus gyvenimo sąvoką „<...> privatus žmogaus gyvenimas – tai individo asmeninis gyvenimas: gyvenimo būdas, šeimyninė padėtis, gyvenamoji aplinka, santykiai su kitais asmenimis, individo pažiūros, įsitikinimai, įpročiai, jo fizinė bei psichinė būklė, sveikata, garbė, orumas ir kt. <...> Žmogaus teisė į privatumą apima asmeninio, šeimos ir namų gyvenimo, garbės ir reputacijos neliečiamumą, asmens fizinę ir psichinę neliečiamybę, asmeninių faktų slaptumą, draudimą skelbti gautą ar surinktą konfidencialią informaciją ir kt. (Konstitucinio Teismo 1999 m. spalio 21 d., 2000 m. gegužės 8 d., 2002 m. rugsėjo 19 d., 2002 m. spalio 23 d. nutarimai) <...>“³⁸

2.4 Europos žmogaus teisių teismo bylų pavyzdžiai

S. and Marper prieš Jungtinę Karalystę (2008)

Pareiškėjas ponas S. 2001 m. buvo suimtas ir apkaltintas pasikėsiniu įvykdyti apiplėšimą, buvo paimti jo pirštų atspaudai bei DNR mėginiai. Asmuo buvo išteisintas. Antrasis pareiškėjas buvo suimtas ir apkaltintas savo partnerės persekiojimu. Iš jo taip pat buvo paimti pirštų atspaudai bei DNR mėginiai. Byla buvo nutrauka įtariamajam ir nukentėjusiajai susitaikius.

Abu pareiškėjai kreipėsi su prašymu sunaikinti jų pirštų atspaudus bei DNR mėginius, tačiau policija atsisakė tai padaryti. Buvo bandoma užginčyti policijos sprendimą, tačiau Administracinis

³⁶ Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas XXIV skyrius (žiūrėta 2026-03-19)

³⁷ Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. Roma, 1950

³⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 24 d. nutarimas dėl Lietuvos Respublikos pataisos darbų kodekso 41 straipsnio 2 dalies (1997 m. liepos 2 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrkt.lt/dokumentai/2003/n030324.htm>>.

teismas atmetė prašymą. Apeliacinis teismas patvirtino administracinio teismo sprendimą motyvuodamas, kad pirštų atspaudai ir DNR atskleidžia tik ribotą asmeninę informaciją, fiziniuose mėginiuose potencialiai yra daug daugiau asmeniškesnės ir detalesnės informacijos. Mėginių saugojimas leidžia: tikrinti DNR duomenų bazės sistemos vientisumą, naudingumą; pakartotinai analizuoti mėginius; papildoma analizė klaidos atveju ir kt. Apeliacinis skundas Lordų Rūmuose buvo atmestas motyvuojant tuo, kad Policijos ir baudžiamųjų įrodymų įstatymo 1984 m. (PACE) 64 (1A) straipsnio teisėkūros istorija, kuris buvo priimtas Parlamentui reaguojant į visuomenės nepasitenkinimą tuo, kad jei asmuo nepersekiojamas baudžiamąja tvarka arba yra išteisintas – mėginiai turi būti sunaikinti, informacija negali būti naudojama. Tuo vadovaujantis įrodymai siejantys asmenius vieną su išžaginiu, kitą su nužudymu – negalėjo būti panaudoti, bylos neišaiškintos, nes mėginiai buvo sunaikinti (kaltinamieji anksčiau buvo išteisinti; nepradėtos bylos dėl nusikaltimų). Lordas Steynas taip pat rėmėsi statistiniais duomenimis, kuriuose nurodyta, kad beveik šeši tūkstančiai DNR profilių buvo susieti su nusikaltimo vietose rastais duomenimis, kurie pagal ankstesnius teisės aktu būtų buvę sunaikinti. Buvo išaiškinti nužudymai, pasikėsinimai nužudyti, išžaginimai, seksualiniai nusikaltimai, sunkios vagystės bei su narkotikais susiję nusikaltimai. Pirštų atspaudai ir DNR mėginiai saugoti duomenų bazėse atliko svarbų vaidmenį nustatant asmenis padariusius nusikalstamas veikas. Taip pat jis pabrėžė, kad minėtų duomenų saugojimas nesudaro kišimosi į teisę į privatų gyvenimą, o jei ir sudarytų, tai būtų labai nežymu. Analizuoti ar ateityje saugomais mėginiais nebūtų piktnaudžiaujama nėra reikšminga vertinant dabartinį saugomų mėginių naudojimą nusikaltimų nustatymo ir persekiojimo tikslais. Prireikus galima būtų priimti teismo sprendimus užtikrinančius suderinamumą su Konvencija. Taip pat Lordas Steynas įžvelgė kišimąsi proporcingą tikslui: duomenys saugomi tik ribotu nusikaltimų nustatymo, tyrimo, persekiojimo tikslu; duomenys neturi jokios vertės be lyginamųjų pavyzdžių; duomenys neviešinami; iš saugomų duomenų asmens tapatybę gali nustatyti tik specialistai; dėl saugojimo išplėsta nacionalinė duomenų bazė, kuri suteikė didžiulį pranašumą kovojant su nusikaltimais.

Šiuo klausimu pasisakė ir Vidaus reikalų sekretoriaus advokatas, kuris tvirtino, kad saugojimo tikslas nesusijęs su praeitimi ir su nusikaltimu dėl kurio asmuo buvo išteisintas, tai skirta padėti tirti būsimus nusikaltimus. Pareiškėjus DNR mėginių saugojimas paveiktų tik tuo atveju jei jų profiliai sutaptų su būsimų nusikaltimų vietose rastais.

Byloje kitą poziciją turėjo tik Baronienė Hale iš Richmondo, kuri nesutiko su dauguma ir manė, kad tai žmogaus teisių pažeidimas, kadangi asmeniui nėra nieko privačiau už jo genetinę sandarą.

Teismas pažymi, kad „privataus gyvenimo“ sąvoka yra plati ir negali būti išsamiai apibrėžta. Ji apima asmens fizinį ir psichologinį vientisumą. Todėl ji gali apimti įvairius asmens fizinės ir socialinės tapatybės aspektus. Tokie elementai kaip, pavyzdžiui, lyties identifikacija, vardas, seksualinė orientacija ir lytinis gyvenimas patenka į 8 straipsnio saugomą asmeninę sferą. Be asmens vardo, jo privatus ir šeimos gyvenimas gali apimti ir kitas asmens identifikavimo bei ryšio su šeima priemones. Informacija apie asmens sveikatą yra svarbi privataus gyvenimo dalis. Teismas taip pat mano, kad asmens etninė tapatybė yra dar vienas toks elementas. Be to, 8 straipsnis saugo teisę į asmeninį tobulėjimą ir teisę užmegzti bei plėtoti santykius su kitais žmonėmis ir išoriniu pasauliu. Privataus gyvenimo sąvoka taip pat apima asmens teisę į savo atvaizdą. Vien asmens privataus gyvenimo duomenų saugojimas jau sudaro kišimąsi 8 straipsnio prasme. Vėlesnis saugomos informacijos naudojimas šiai išvadai neturi reikšmės. Tačiau nustatydamas, ar valdžios institucijų saugoma asmeninė informacija apima minėtus privataus gyvenimo aspektus, Teismas deramai atsižvelgs į konkretų kontekstą, kuriame informacija buvo surinkta ir saugoma, į įrašų pobūdį, jų naudojimo ir tvarkymo būdus bei galimus rezultatus. Teismas pažymėjo, kad visos trys šioje byloje valdžios institucijų saugomos asmeninės informacijos kategorijos – pirštų atspaudai, DNR profiliai ir ląsteliniai mėginiai – yra asmens duomenys Duomenų apsaugos konvencijos prasme, nes jie susiję su identifikuotais ar identifikuojamais asmenimis. Vyriausybė pripažino, kad visos trys kategorijos yra „asmens duomenys“ 1998 m. Duomenų apsaugos įstatymo prasme tų, kurie gali identifikuoti asmenį, rankose.

Galiausiai teismas nusprendė, kad buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis, kuris nurodo, kad kiekvienas turi teisę į savo privataus gyvenimo gerbimą, o valstybės institucijos neturi teisės kištis į naudojimąsi šia teise, išskyrus atvejus, kai toks kišimasis yra numatytas įstatyme ir yra būtinas demokratinėje visuomenėje siekiant užkirsti kelią netvarkai ar nusikalstamumui.³⁹

³⁹ S. ir Marper prieš Jungtinę Karalystę (pareiškimų Nr. 30562/04 ir 30566/04), EŽTT sprendimas, Strasbūras, 2008 m. gruodžio 4 d.

Gaughran prieš Jungtinę Karalystę (2020 m.)

Pareiškėjas 2008 m. spalio 14 d., maždaug 1.35 val., buvo sustabdytas policijos postėje. Jis buvo sulaikytas dėl vairavimo būnant neblaiviam, pažeidžiant 1995 m. Šiaurės Airijos Kelių eismo įsakymą, ir nuvežtas į policijos nuovadą, kur pateikė kvėpavimo mėginius. Buvo nustatyta, kad jo kvėpavime yra 65 miligramai alkoholio 100 mililitrų kvėpavimo: 30 miligramų virš leistino limito. Tą pačią dieną iš pareiškėjo buvo paimta šie duomenys: pirštų atspaudai, nuotrauka ir neintymi DNR mėginys burnos tamponu. Iš DNR mėginio vėliau buvo gautas DNR profilis (skaitmeninė pagrindinių duomenų ištrauka). 2008 m. lapkričio 5 d. pareiškėjas pripažino kaltę dėl vairavimo būnant neblaiviam Naujojo Merio (Newry) magistrato teisme. Taigi jis tapo nuteistuoju. Jam buvo skirta 50 svarų sterlingų (GBP) bauda ir 12 mėnesių vairavimo teisės apribojimas, bet jam nebuvo paskirta nei tiesioginė, nei atidėta laisvės atėmimo bausmė. Pagal atitinkamą teisės aktą, jo nuteisimas „pasibaigė“ po penkerių metų, t. y. iki 2013 m. lapkričio 5 d. Be šio nuteisimo dėl vairavimo būnant neblaiviam, jis buvo nuteistas 1990 m. birželio 6 d., būdamas septyniolikos metų, už „nesantaiką keliančius veiksmus“ („disorderly behaviour“), už ką jam buvo skirta 25 svarų bauda.

2009 m. sausio 15 d., kiek daugiau nei po dviejų mėnesių nuo kaltės pripažinimo, jo advokatas raštu kreipėsi į Šiaurės Airijos policijos tarnybą (PSNI), teigdamas, kad pareiškėjo nuotraukos, pirštų atspaudų ir DNR mėginio saugojimas yra neteisėtas. Jis reikalavo, kad jie būtų sunaikinti arba grąžinti pareiškėjui. PSNI atsakė 2009 m. vasario 27 d., kad teismo sprendimo byloje *S. ir Marper prieš Jungtinę Karalystę* (bylos Nr. 30562/04 ir 30566/04, EŽTT 2008 m.) teisinė pasekmė priklauso Jungtinės Karalystės Vyriausybei, o bet kokie teisės aktų pakeitimai JK bus pilnai įgyvendinti PSNI. Pareiškėjo DNR mėginys buvo sunaikintas 2015 m. PSNI toliau saugo, ir ketina neribotam laikui saugoti savo duomenų bazėje, DNR profilį, pirštų atspaudus ir nuotrauką.

Pareiškėjas siekė gauti leidimą pateikti prašymą teismui dėl PSNI (Šiaurės Airijos policijos tarnybos) sprendimo toliau saugoti jo biometrinius duomenis – tai jo pirštų atspaudai, nuotrauka ir DNR profilis. Šiuose teismo procesuose pareiškėjas prašė: deklaruoti, kad duomenų neribotas saugojimas yra neteisėtas ir sudaro nepagrįstą kišimąsi į jo teisę į pagarbą privatumui pagal Konvencijos 8 straipsnį; bei išduoti draudžiamąją teismo nutartį, kuri uždraustų atsakovei bet koku būdu naudoti atitinkamus duomenis.

Aukščiausiasis Teismas nustatė, kad pareiškėjo biometrinių duomenų saugojimas yra kišimasis į jo teises pagal Konvencijos 8 straipsnį, tačiau šis kišimasis buvo pateisinamas ir proporcingas dėl šių vienuolikos priežasčių:

1. Duomenų bazės kūrimas iš nuteistųjų duoda naudos kovojant su nusikalstamumu, nes padeda identifikuoti asmenis. Didesnė duomenų bazė reiškia didesnę pagalbą. Valstybės sprendimas riboti duomenų saugojimą tiems, kurie nuteisti už reikšmingus nusikaltimus, yra racionalus ir skatina teisėtą tikslą – kovoti su nusikalstamumu ir saugoti kitų gyvybes bei teises.
2. Nuteistųjų teisės ir lūkesčiai skiriasi nuo nenuteistųjų. Pusiausvyros tarp viešojo intereso ir asmens teisių nustatymas skirsis priklausomai nuo to, ar asmuo nuteistas, ar ne.
3. Asmenį galima identifikuoti pagal pirštų atspaudus ar DNR tik ekspertų ar sudėtingos įrangos pagalba. Saugojami duomenys nesako nieko apie asmens fizinę sudėtį ar gyvenimą ir yra objektyvūs identifikavimo duomenys, naudingi tik palyginimui su kitais teisėtai paimtais duomenimis.
4. Duomenų naudojimas yra griežtai reglamentuotas įstatymų.
5. Duomenys gali būti tiek kaltinantys, tiek išteisintys. Jei jie kaltinantys, jų naudojimas padeda nustatyti nusikaltimus padariusį asmenį, kas yra visuomenės interesas.
6. Veikia išimtinių atvejų procedūra, leidžianti prašyti duomenų pašalinimo.
7. Skirtingų kategorijų nuteistųjų duomenų atskyrimas reikalauja administracinių veiksmų ir sudėtingumo. Dabartinė sistema riboja duomenų saugojimą tik tiems, kurie nuteisti už įrašytus nusikaltimus, ir papildomos išimties sumažintų procesų efektyvumą.
8. Dabartinė politika aiškiai skiria: (a) nenuteistuosius ir nuteistuosius už neįrašytus nusikaltimus, (b) nuteistuosius už įrašytus nusikaltimus. Tai rodo protingą balansą tarp privataus gyvenimo apsaugos ir visuomenės naudos.
9. Pareiškėjo padarytas pažeidimas nebuvo smulkus – jis buvo potencialiai pavojingo ir antisocialaus pobūdžio. Vairavimas neblaiviam kelia pavojų kitų gyvybei. Pažeidimas buvo įrašomas nusikaltimas, už kurį galima skirti laisvės atėmimo bausmę.
10. Laiko apribojimai duomenų saugojimui yra sudėtingi ir gali būti gana atsitiktiniai. Skirtingų terminų nustatymas sudarytų administracinę našą, o duomenų pašalinimas nesuteiktų realios naudos nuteistajam, išskyrus žinojimą, kad jo duomenys nebėra saugomi.
11. Duomenų saugojimas gali atgrasyti nuo pakartotinių nusikaltimų, nes nuteistasis žino, kad policija turi jo duomenis, kurie gali lemti jo identifikavimą.

Aukščiausiasis Teismas nusprendė, kad visos šios aplinkybės rodo, kad duomenų neribotas saugojimas nėra proporcingas, todėl pareiškėjo prašymas turi būti atmestas.

Remdamasis byla *S. ir Marper* (nurodyta aukščiau), pareiškėjas teigė, kad jo DNR profilio, pirštų atspaudų ir nuotraukos saugojimas pažeidė jo teises pagal Konvencijos 8 straipsnį. Jis taip pat argumentavo, kad politika, leidžianti neribotą jo biometrinių duomenų ir nuotraukos saugojimą, yra neproporcinga ir nepateisinama, nes tik išimtiniais atvejais duomenys nebus saugomi, o ribojimas taikomas labai siaurai.

Vyriausybė pripažino, kad pareiškėjo DNR profilio, pirštų atspaudų ir nuotraukos neribotas saugojimas sudaro kišimąsi į jo teises pagal 8 straipsnį, tačiau teigė, kad šis kišimasis yra „labai nedidelio lygio“. Ji nurodė, kad biometrinių duomenų saugojimas atitinka įstatymą, o teisės aktai ir susijusios politikos yra prieinami ir nuspėjami savo poveikiu. Taip pat buvo pateikta argumentacija, kad pareiškėjo biometrinių duomenų ir nuotraukos saugojimas atitinka teisėtą Konvencijos 8 straipsnyje numatytą tikslą – nusikaltimų prevenciją ir nustatymą, ir pareiškėjas nesukėlė prieštaravimo šiuo klausimu. Vyriausybė taip pat nurodė, kad biometrinių duomenų ir nuotraukų saugojimas yra naudingas kovojant su nusikalstamumu – Šiaurės Airijos statistika rodo, kad reikšminga dalis nuteistų suaugusių asmenų per vienerius ar dvejus metus vėl padaro nusikaltimą. Be to, žinojimas, kad duomenys saugomi, gali atgrasyti nuo pakartotinių nusikaltimų.

Teismas nustatė, kad pareiškėjo DNR profilio, pirštų atspaudų ir nuotraukos saugojimas, nesvarstant nusikaltimo sunkumo ar poreikio neribotai saugoti ir be realios peržiūros galimybės, nesudarė teisingos pusiausvyros tarp viešojo ir privataus intereso. Nors valstybė turėjo šiek tiek platesnę diskrecijos ribą pirštų atspaudų ir nuotraukų saugojimui, tai nepakankama, kad būtų laikoma proporcinga. Todėl atsakomoji valstybė viršijo priimtina diskrecijos ribą, o ginčijamas saugojimas yra neproporcingas kišimasis į pareiškėjo teisę į privatą gyvenimą ir negali būti laikomas būtinu demokratinėje visuomenėje. Todėl buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis.⁴⁰

⁴⁰ Gaughran prieš Jungtinę Karalystę (pareiškimo Nr. 45245/15), EŽTT sprendimas, Strasbūras, 2020 m. vasario 13 d.

3. KRIMINALISTINIAI REGISTRAI IR DIRBTINIS INTELEKTAS

Gyvename amžiuje, kuomet dirbtinis intelektas turi vis didesnę galią ir įtaką mūsų kasdienybėje. Vis plečiamas šio „visažinio“ panaudojimas ne tik kasdienybėje, tačiau ir darbuose: dirbtinis intelektas naudojamas ataskaitoms, naujų idėjų generavimams, biudžeto skaičiavimams ir dar įvairiausiems klausimams, taip sutaupant darbuotojo laiko. Tačiau kyla klausimas, ar dirbtinis intelektas galėtų būti pritaikytas ir teisėsaugos institucijose, kuriose dirbama su jautriais asmens duomenimis?

Johns Hopkins universitete 2025-08-26 buvo publikuotas straipsnis, kuris atitinka šių dienų aktualijas susijusias su dirbtiniu intelektu. Kadangi technologijos sparčiai tobulėja – kriminalistai dirbantys su duomenimis, duomenų bazėmis – privalo tobulėti kartu su jomis. Straipsnyje minima, kad 2025 metais liepos 8 ir 9 dienomis, Vašingtone vykusioje mokslinėje konferencijoje kuri organizavo RTI International, remiant Nacionaliniam standartų ir technologijų institutui (NIST) ir Johns Hopkins universiteto Duomenų mokslo ir DI institutui, Johns Hopkins universiteto Bloomberg centre, Sheltonas ir kiti sektoriaus ekspertai aptarė galimus dirbtinio intelekto taikymo atvejus kriminalistikoje, kalbėjo apie priežiūros ir gerosios praktikos pavyzdžius. Straipsnyje minimi 3 būdai, kaip dirbtinis intelektas gali padėti kriminalistikoje: išteklių pasiskirstymas, bylų ir įrodymų prioriteto nustatymas bei vieningesnė analizė. Pagrindinis dirbtinio intelekto potencialas – apjungti teismo ekspertizės laboratorijų rezultatus, kurie dažnai apima įvairius įrodymus, tokius kaip DNR, pirštų atspaudai, mikro pėdsakai. Dirbtinis intelektas galėtų teikti įžvalgas, tyrimo kryptis, pasiūlymus, vykdytų atpažinimus ir teiktų išvadas. Tačiau naudojant dirbtinį intelektą – būtina kruopšti žmogaus priežiūra, ypač tais atvejais, kai specialistai siekia supažindinti prisiekusiuosius, teisėjus, ekspertus su dirbtinio intelekto paremta teismo ekspertize.⁴¹

Taip pat dirbtinis intelektas gali būti naudojamas teismo ekspertinėje veikloje siekiant teikti informacinę, analitinę ir informacinę-žinytinę paramą teismo ekspertų veiklai, tačiau privaloma laikytis etikos ir saugumo standartų. Specializuotų informacinių ir intelektinių mokomųjų sistemų kūrimas gali prisidėti prie greitų patirties mainų tarp specialistų. Kai kurių teismo ekspertinės veiklos procesų automatizavimas ir standartizavimas gali itin reikšmingai padidinti jos efektyvumą, taip pat sumažinti ekspertų darbo krūvį ir leisti jiems sutelkti dėmesį į kokybinę analizę bei rezultatų interpretavimą. Kad dirbtinis intelektas ir jo diegimas kriminalistikoje būtų veiksmingas, reikalingas glaudus technologijų kūrėjų ir teismo ekspertų bendradarbiavimas. Tik jis gali padėti surasti

⁴¹ <https://washingtondc.jhu.edu/news/ai-in-forensics/>

sprendimus, kurie atitiktų realius poreikius ir iššūkius. Neretai dirbtinis intelektas siejamas su rezultatų šališkumo rizika bei su duomenų privatumo problemomis. Tai išsprendžiamas aiškus teisinis reglamentavimas, kuriuo būtų saugomos naudotojų teisės, užkertamas kelias piktnaudžiavimui. Žvelgiant į šių dienų aktualijas, ekspertinės veiklos skatmeninimas leistų užtikrinti darbų tęstinumą, nuotolinio darbo galimybę įvairiomis sąlygomis, pavyzdžiui karo atveju.⁴²

Dirbtinio intelekto integravimas į nusikaltimo vietos analizę gali suteikti tyrėjams naujų galimybių, leidžia automatizuoti įvairias tyrimo dalis ir apdoroti didelius su nusikaltimo vieta susijusių duomenų kiekius. Dirbtinio intelekto naudojimas gali palengvinti duomenų dėsningumą, anomalijų ir svarbių sąsajų atpažinimą, taip gerinant tyrimo procesus.

Vaizdų analizė yra svarbi sritis, kurioje dirbtinis intelektas atlieka svarbų vaidmenį. Veidų atpažinimo programinė įranga gali padėti identifikuoti įtariamuosius iš stebėjimo vaizdo įrašų, o nusikaltimo vietos rekonstrukcijos metodai gali sukurti vaizdines reprezentacijas, remiantis turima informacija. Be to, dirbtinis intelektas gali būti naudojamas ir tekstų analizei, padedant iš daugybės su tyrimu susijusių dokumentų išgauti reikšmingą informaciją. Dirbtinis intelektas turi didelį potencialą, tačiau gali atsirasti klaidos dėl netikslaus duomenų apdorojimo arba netinkamų algoritmų taikymo. Taip pat būtina žmogaus priežiūra, užtikrinant, kad galutinius sprendimus priimtų tyrėjai, o ne dirbtinis intelektas ar mašinos. Dirbtinio intelekto taikymas nusikaltimo vietos analizėje gali būti perspektyvus ir atskleisti šių technologijų gebėjimą sėkmingai nustatyti nusikaltimus, identifikuoti kaltininkus ir užtikrinti teisingumą. Tačiau būtina nuolatinė stebėseną ir reglamentavimas, kuris užtikrintų, jog nebūtų asmens duomenų pažeidimų.

Kalbant apie teisinį reglamentavimą, Europos Sąjungos Reglamentas 2024/1689 nustato suderintas dirbtinio intelekto taisykles arba kitaip dirbtinio intelekto aktą. Trečiajame priede 3 straipsnio 2 dalyje reglamentuota, kad dirbtinio intelekto sistemos yra skirtos naudoti teisminėse institucijose, jų vardu. Jų tikslas siekti padėti tirti bei aiškinti faktus, aiškinti įstatymus, juos taikyti. Taip pat šias sistemas skirta naudoti panašiu būdu alternatyvaus ginčų sprendimo procese. To paties Reglamento 3 straipsnis numato, kad dirbtinio intelekto sistema nėra laikoma sistema, kuri yra didelės rizikos, o ypač jei ji nekelia didelės rizikos, kuri susijusi su fizinių asmenų sveikata ir žala

⁴² Mykhaylo Shepitko;Kateryna Latysh „Use of artificial intelligence in forensic science” 2024 Kharkiv : National Scientific Center «Hon. Prof. M. S. Bokarius Forensic Science Institute

jai, saugai, pagrindinems žmogaus teisėms, o svarbiausia – nedaro reikšmingos įtakos sprendimų priėmimo rezultatams.⁴³

Taip pat didelę reikšmę šioje temoje turi 2021 m. spalio 6 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl dirbtinio intelekto baudžiamojoje teisėje ir jo naujojo policijos ir teisminių institucijų reikmės baudžiamosiose bylose (2020/2016 (INI)):

„<...> visi dirbtinio intelekto sprendimai teisėsaugos ir teismų srityse taip pat turi visapusiškai atitikti žmogaus orumo, nediskriminavimo, judėjimo laisvės, nekaltumo prezumpcijos ir teisės į gynybą, įskaitant teisę į tylėjimą, saviraiškos ir informacijos laisvės, susirinkimų ir asociacijų laisvės, lygybės prieš įstatymą, procesinės lygybės, teisės į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą principus, laikantis Chartijos ir Europos žmogaus teisių konvencijos; pabrėžia, kad dirbtinio intelekto programų naudojimas turi būti draudžiamas, jeigu jis nesuderinamas su pagrindinėmis teisėmis“. „<...> bet kokios teisėsaugos arba teisminių institucijų sukurtos arba naudojamos dirbtinio intelekto priemonės turėtų būti bent jau saugios, tvarios patikimos ir atitinkančios paskirtį, jos turi atitikti sąžiningumo, duomenų kiekio mažinimo, atskaitomybės, skaidrumo, nediskriminavimo ir paaiškinamumo principus, ir kad jos turėtų būti kuriamos, diegiamos ir naudojamos tik atlikus rizikos vertinimą ir griežtą būtinumo ir proporcingumo patikrą, o apsaugos priemonės turi būti proporcingos nustatytai rizikai <...>“⁴⁴

Apibendrinant galima teigti, kad dirbtinis intelektas gali būti naudinga priemonė, padedanti tyrėjams ikiteisminio tyrimo metu. Tačiau, kad ir kaip bebūtų žmogaus intuicija, patirtis ir etika yra esminiai veiksniai, kurių negalima pakeisti.⁴⁵

⁴³ ES Reglamentas 2024/1689, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L_202401689 Žiūrėta 2026 m. balandžio 15 d.

⁴⁴ 2021 m. spalio 6 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl dirbtinio intelekto baudžiamojoje teisėje ir jo naujojo policijos ir teisminių institucijų reikmės baudžiamosiose bylose (2020/2016 (INI))

⁴⁵ Dudek, A., Dąbek, A., Zborowska, I., & Lichosik, J. (2024). Integrating artificial intelligence in forensic science. *E-Methodology*, 10(10), 15–28. <https://doi.org/10.15503/emet2023.15.28>

4. KRIMINALISTINIŲ REGISTRŲ NAUDOJIMAS IR ASMENS DUOMENŲ APSAUGOS TARPUSAVIO RYŠYS

Siekiant geriau suprasti kriminalistinių bazių naudojimą, jose kaupiamos informacijos naudą, asmens duomenų tvarkymą ir viso to problematiką, buvo nuspręsta atlikti dvi anoniminės anketas: vienoje siekta išgirsti visuomenės nuomonę kriminalistinių bazių ir asmens duomenų temoje. Kita anoniminė anketa buvo skirta specialiems subjektams, policijos pareigūnams, kurie kasdien darbe naudoja kriminalistines duomenų bazes bei naudojami jose kaupiama informacija. O siekiant dar giliau įsigilinti į šią problematiką – buvo pasirinkta atlikti advokatų, prokurorų ir teisėjų apklausas.

4.1 Anoniminių anketų analizė – visuomenės ir policijos pareigūnų nuomonė

Tyrimo organizavimas – tyrimui atlikti naudotas elektroninis anketinės apklausos metodas. Buvo pateiktos dvi anoniminės anketos. Šiuo metodu duomenys surinkti greitai ir efektyviai.

Tyrimui buvo pasirinkta ekspertų apklausa – specifinė asmenų grupė, turinti specialių žinių. Šiuo atveju tai ikiteisminio tyrimo pareigūnai. Prašymas užpildyti anoniminės anketas buvo siunčiamas į Kauno apskrities vyriausiojo policijos komisariato padalinius.

Šia anketa buvo siekiama išsiaiškinti kriminalistinių registrų naudojimo aktualumą bei problematiką policijoje. Tyrime dalyvavo 64 respondentai.

Renkant duomenis kiekybiniam tyrimui buvo sudaryta anketa, o ją sudarė keletas dalių:

- Tyrimo tikslas
- Uždari klausimai (1-4; 6-10)
- Atviras klausimas (5 ir 11)
- Padėka

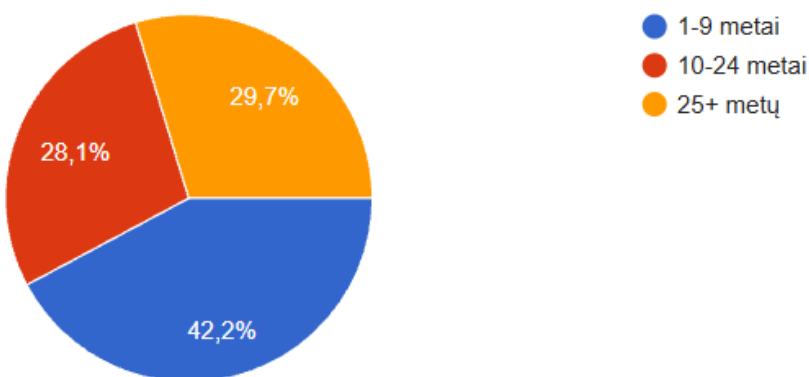
Tyrimas buvo vykdytas 2026 metų kovo mėnesį. Policijos pareigūnams buvo pateikiama vienuolikos klausimų anketa. Ją sudarė uždari ir atviras klausimas. Uždaruose klausimuose buvo po vieną atsakymo variantą, išskyrus trečiąjį klausimą, kuriame buvo galimi keli atsakymų variantai, o atvirame buvo palikta erdvė nuomonei pareikšti. Duomenų analizei ir demonstravimui naudojamas

aprašomosios statistikos metodus. Interpretuojant duomenis naudojamas procentais išreikštos atsakymų tendencijos.

Pirmajame klausime buvo teiraujamasi apie policijos pareigūnų darbo stažą. Buvo pateikti 3 variantai: 1-9 metų stažas, 10-24 metų stažas ir 25+ metų stažas. 27 atsakiusieji t.y. 42,2 procentai turi 1-9 metų stažą, 10-24 metus policijos sistemoje dirba 18 (28,1 procentai), o didesnę nei 25 metų stažą sukaupę 19 atsakiusiųjų, t.y. 29,7 procentai.

Koks Jūsų darbo stažas policijos sistemoje?

64 atsakymai

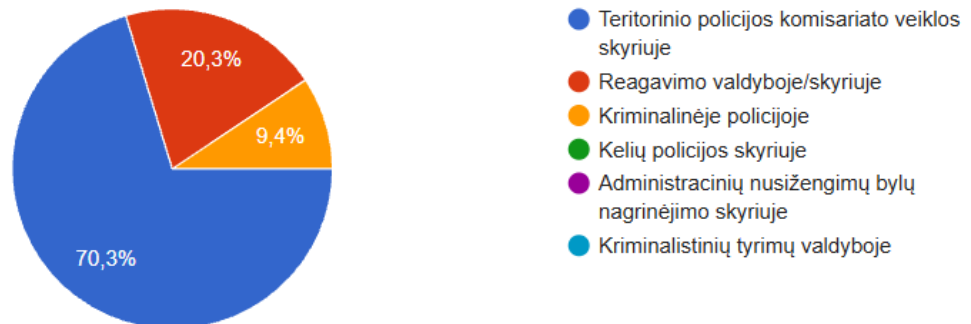

1 pav. statistiniai duomenys – respondentų stažas metais.

Antrasis klausimas buvo susijęs su tiesioginėmis policijos pareigūnų funkcijomis, o tai padeda išsiaiškinti informacija apie skyrių, kuriame dirba policijos pareigūnas. Galimi variantai buvo: teritorinio policijos komisariato veiklos skyriuje, reagavimo valdyboje/skyriuje, kriminalinėje policijoje, kelių policijos skyriuje, administracinių nusižengimų bylų, nagrinėjimo skyriuje, kriminalistinių tyrimų valdyboje. Tarp atsakiusiųjų buvo trijų padalinių respondentai: reagavimo valdybos/skyriaus, kriminalinės policijos ir teritorinio policijos komisariato veiklos skyriaus pareigūnai. Daugiausiai atsakiusiųjų buvo iš teritorinio policijos komisariatų, net 70,3 procento (45 respondentai), kriminalinės policijos pareigūnų tarp atsakiusiųjų buvo mažuma – 6 pareigūnai, o tai sudaro 9,4 procento bendrame kontekste. Policijos pareigūnų, kurie dirba reagavimo valdyboje/skyriuje – 13 (20,3 procento). Administracinių nusižengimų bylų nagrinėjimo skyriaus, kriminalistinių tyrimų valdybos bei kelių policijos pareigūnų tarp respondentų nebuvo.

Kokiame padalinyje dirbate?

64 atsakymai

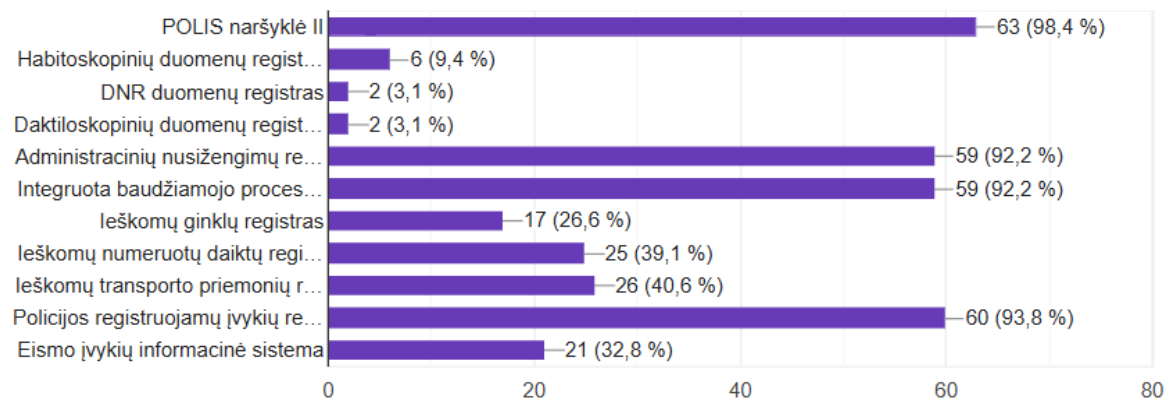

2 pav. duomenys apie respondento darbo vietą

Trečiasis klausimas buvo apie tai, kokias informacines sistemas naudoja policijos pareigūnai savo darbe. Tarp dažniausiai naudojamų buvo POLIS naršyklė II (63 respondentai, 98,4 procentai), antroje vietoje pagal atsakymų skaičių – policijos registruojamų įvykių registras, šį atsakymo variantą pasirinko 60 (93,8 procento) respondentų. Trečioje vietoje, po 59 pasirinkimus (92,2 procento) surinko administracinių nusižengimų registras ir integruota baudžiamojo proceso informacinė sistema. Ženkliai mažiau pasirinktas buvo ieškomų transporto priemonių registras (25 pasirinkimai, 39,1 procentai) bei ieškomų numeruotų daiktų registras (26 pasirinkimai, 40,6 procento). Eismo įvykių informacinė sistema dažnai naudojasi 21 respondentas, t.y. 32,8 procento. Ieškomų ginklų registrą pažymėjo kaip dažnai naudojamą 17 respondentų, o tai sudaro 26,6 procento visų atsakiusiųjų. Rečiausiai naudojami registrai: habitoskopinių duomenų registras (6 pasirinkimai, 9,4 procento), o DNR duomenų registru bei daktiloskopinių duomenų registrais dažniausiai naudojasi tik po 2 respondentus, tai sudaro 3,1 procento.

Kokias informacines sistemas ar registrus dažniausiai naudojate savo darbe?

64 atsakymai

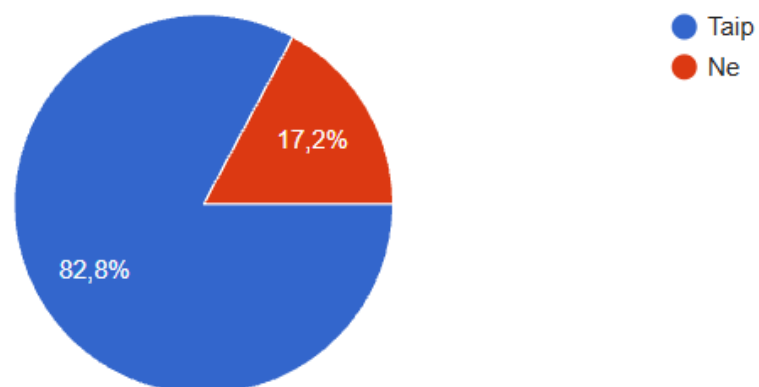

3 pav. respondentų dažniausiai naudojamos kriminalistinės duomenų bazės

Sekantis klausimas buvo apie duomenų bazių informacijos patikimumą. 82,8 procento atsakiusiųjų teigia, kad duomenų bazės visuomet suteikia patikimą informaciją, tačiau buvo manusių priešingai: 17,2 procento teigė, kad pasitaiko ir nepatikimos informacijos.

Ar duomenų bazės visada suteikia patikimą informaciją?

64 atsakymai

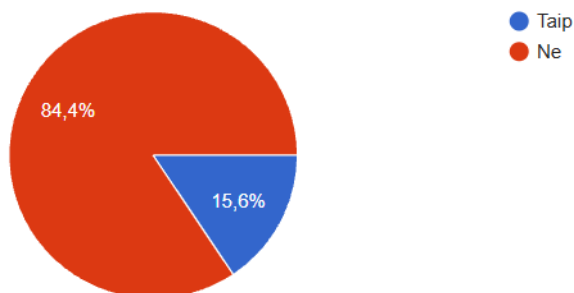

4 pav. respondentų nuomonė apie informacijos gaunamos iš duomenų bazių patikimumą

Penktasis klausimas buvo skirtas į prieš tai buvusįjį atsakiusiems neigiamai: respondentų pasiteirauta, gal jie galėtų pateikti pavyzdį, kuomet buvo gauta nepatikima informacija. Gauta 10 atsakymų. Du atsakymai buvo panašūs: pasisakyta apie automobilio dokumentų neatitikimus, tokius kaip techninė apžiūra, draudimas, viename atsakyme išskirta būtent POLIS II naršyklė. Trys atsakiusieji teigia, kad duomenys neatnaujinami arba atnaujinami retai. Vienas respondentas pasisakė, apie tai, kad „gaila, kad nėra gaunama duomenų apie žmonių kontaktus (el. pašta ar telefono Nr.) pvz iš sodros ar regitros, registrų centro ir pan. Dabar juos galima rasti darbo biržoje jei žmogus ten registruotas arba ANK jei yra gavęs protokolą.“. Kitas respondentas išreiškė pastebėjimą apie POLIS II naršyklę: „Polis naršyklė galėtų tureti daugiau funkcionalumų, informacijos apie užsienio gyventojus, užsienietiškas transporto priemones“. Taip pat vienas iš respondentų pateikė ir pavyzdį apie neatitikimą: „Vienoje sistemoje rašoma, kad teisės vairuoti tr. priemones atimtos, o žiūrint sistemoje, kurioje turėtų būti įrašas kodėl atimta, nieko nėra.“. Šeštuoju klausimu siekta išsiaiškinti ar pareigūnai susiduria su situacijomis, kai duomenų naudojimas kelia abejonių dėl asmens teisių pažeidimo. 54 atsakiusieji teigia, jog su tokiomis situacijomis nesusidūrė, o 10 policijos pareigūnų teigia, jog teko susidurti su duomenų naudojimu, kuomet tai kelia abejonių dėl asmens teisių pažeidimo.

Ar susiduriate su situacijomis, kai duomenų naudojimas kelia abejonių dėl asmens teisių pažeidimo?

64 atsakymai

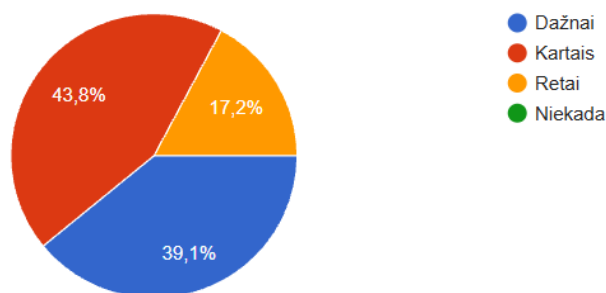

5 pav. respondentų nuomonė asmens teisių pažeidimo klausimu

Septintasis klausimas susijęs su techniniais trikdžiais ir sistemos veikimo problemomis. Dauguma, t.y. 28 respondentai teigia, kad su problemomis susiduria kartais, 25 – dažnai, o 11 susiduria retai.

Kaip dažnai susiduriate su techniniais trikdžiais ar sistemos veikimo problemomis naudojantis duomenų bazėmis?

64 atsakymai

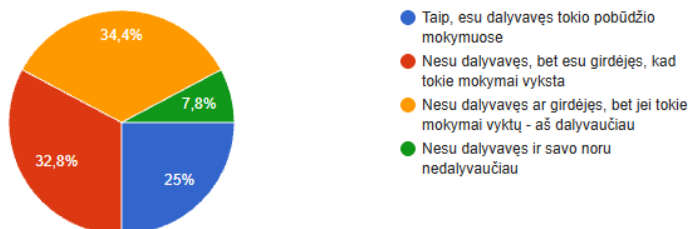

6 pav. respondentų atsakymai ar jiems tenka susidurti su techniniais trikdžiais bei sistemų veikimo problemomis

Kalbant apie mokymus, buvo įdomu išgirsti policijos pareigūnų nuomonę apie mokymus asmens duomenų apsaugos sferoje, t.y. apie žmogaus teisių apsaugą dirbant su duomenų bazėmis. Pateikti atsakymai: taip, esu dalyvavęs tokio pobūdžio mokymuose; nesu dalyvavęs, bet esu girdėjęs, kad tokie mokymai vyksta; nesu dalyvavęs ar girdėjęs, bet jei tokie mokymai vyktų - aš dalyvaučiau; nesu dalyvavęs ir savo noru nedalyvaučiau. 22 respondentai nėra dalyvavę, bet jei mokymai vyktų jie dalyvautų, 21 atsakė, jog nedalyvavo tokio pobūdžio mokymuose, bet yra girdėję, jog tokie vyksta. 16 respondentų yra dalyvavę tokiuose mokymuose. Mažuma, tik 5 atsakiusieji nedalyvavę ir savo noru nedalyvautų mokymuose. Kalbant apie tarptautinį bendradarbiavimą naudojant kriminalistinius registrus, 26 respondentai neturi nuomonės šiuo klausimu, 20 pareigūnų mano, kad nėra efektyviai bendradarbiaujama, o 18 mano, kad naudojant kriminalistines duomenų bazes bendradarbiavimas su kitomis institucijomis yra efektyvus.

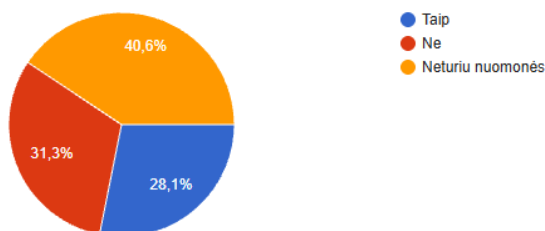
Ar pareigūnams suteikiama pakankamai mokymų apie žmogaus teisių apsaugą dirbant su duomenų bazėmis?

64 atsakymai

Kaip manote, ar naudojant kriminalistines duomenų bazes efektyviai bendradarbiaujama su kitomis institucijomis (pvz., kitų šalių teisėsauga)?

64 atsakymai

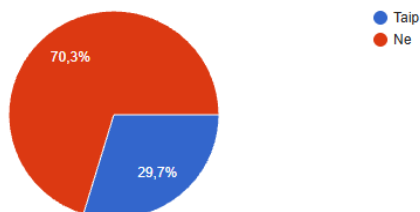

7 pav. respondentų nuomonė apie mokymus žmogaus teisių apsaugos tema, kuomet dirbama su duomenų bazėmis bei nuomonė dėl tarptautinio bendradarbiavimo efektyvumo

Atsakiusiųjų dauguma, net 45 pareigūnai mano, kad nereikėtų griežtinti kontrolės, siekiant išvengti neteisėto duomenų naudojimo ir tikrinimo, o 19 mano, kad visgi kontrolė yra nepakankamai griežta.

Ar, Jūsų nuomone, reikėtų griežtinti kontrolę siekiant išvengti neteisėto duomenų naudojimo ir tikrinimo?

64 atsakymai

8 pav. respondentų nuomonė dėl kontrolės naudojantis registrais griežtinimo

Paskutinis anoniminės apklausos klausimas buvo atviras, jame policijos pareigūnai galėjo išreikšti savo nuomonę, kokių patobulinimų reikėtų kriminalistinėms bazėms, kad jos būtų efektyvesnės policijos darbe. Tarp atsakymų vienas dažniausiai pasikartojančių buvo problematika dėl bazių spartos bei funkcionalumo – bazės stringa, atsiranda trikdžių. Vienas pareigūnas į klausimą atsakė teikdamas pasiūlymą - „turėtų būti sukurtas papildomas registras, kuriame būtų matomos asmenų banko sąskaitos užsienio bankuose“, tai itin aktualu atsižvelgiant į šiandieninį internetinių sukčiavimų skaičių. Vienas iš pasiūlymų buvo dėl bendradarbiavimo - „daugiau bendradarbiavimo su kitomis institucijomis ir keitimosi informacija“. Pareigūnai išreiškė poziciją, kad efektyvesnis kriminalistinių bazių naudojimas būtų, jei duomenys būtų atsakingai naujinami tokiose prieigose kaip registras, sodra, darbo birža ir pan. Vienas iš atsakymų buvo, kad reikėtų tobulinti bendradarbiavimą su kitomis valstybėmis. Taip pat itin aktualus pastebėjimas buvo, kad reikalinga daugiau vaizdo kamerų mieste ir rajonuose. Vienas pareigūnas išreiškė pastebėjimą, kad turėtų būti pateikta daugiau informacijos iš užsienio, t.y. šiandienai teistumai pateikiami ne iš visų šalių, nepateikiami dokumentų galiojimai iš užsienio.

Apibendrinant galima teigti, kad pagrindinė problematika policijos pareigūnų darbe, naudojant kriminalistines duomenų bazes – ne visuomet bazės veikia sklandžiai ir be trikdžių, duomenys nėra reguliariai atnaujinami. Policijos pareigūnams norėtųsi daugiau prieigos prie įvairių asmens duomenų, kurie būtų patikimi ir naujinami. Daugelis apklaustųjų nėra girdėję ar/ir dalyvavę mokymuose asmens duomenų apsaugos sferoje.

Antrajam tyrimui buvo pasirinkta visuomenė. Prašymas užpildyti anoniminės anketas buvo siunčiamas visuomenei, t.y. įvairaus amžiaus asmenims, kurie nedirba statutinėse įstaigose ir nėra tiesiogiai susiję su kriminalistiniais registrais.

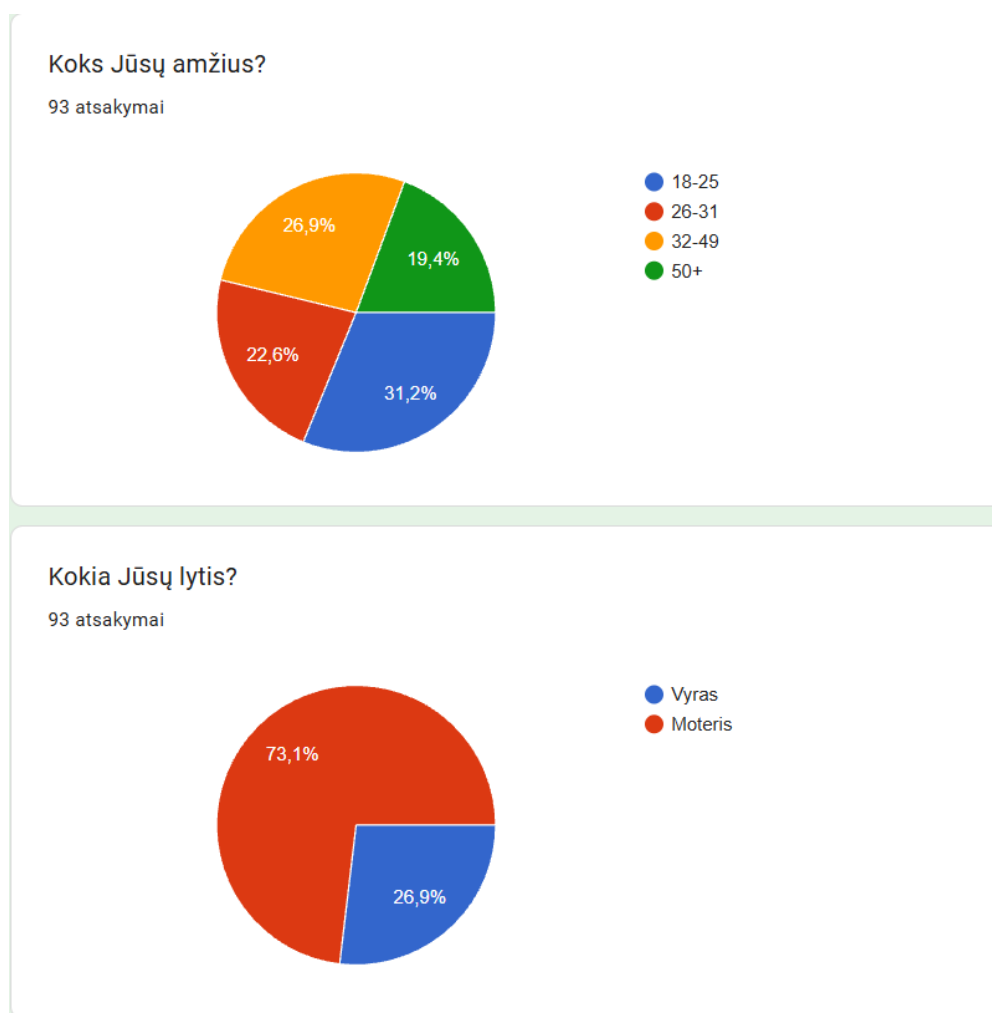
Šia anketa buvo siekiama išsiaiškinti visuomenės poziciją dėl kriminalistinių registrų naudojimo ir asmens duomenų apsaugos. Tyrime dalyvavo 93 respondentai.

Renkant duomenis kiekybiniam tyrimui buvo sudaryta anketa, o ją sudarė keletas dalių:

- Tyrimo tikslas
- Uždari klausimai (10)
- Padėka

Tyrimas buvo vykdytas 2026 metų kovo mėnesį. Visuomenei buvo pateikiama vienuolikos klausimų anketa. Ją sudarė uždari klausimai. Uždaruose klausimuose buvo po vieną atsakymo variantą. Duomenų analizei ir demonstravimui naudojamas aprašomosios statistikos metodas. Interpretuojant duomenis naudojamas procentais išreikštos atsakymų tendencijos.

Pirmasis klausimas buvo susijęs su respondentų amžiumi, tarp atsakiusiųjų nežymi dauguma buvo 18-25 metų amžiaus (31,2 procento), 32-49 metų amžiaus respondentų buvo 26,9 procento, 26-31 metų amžiaus buvo 22,6 procento, o mažuma buvo 50+ metų respondentų – 19,4 procento. Antrajame klausime respondentai turėjo atsakyti kokia jų lytis, tarp atsakiusiųjų ženkliai dauguma buvo moterų – net 73,1 procento, kiek mažiau buvo vyrų – 26,9 procento.

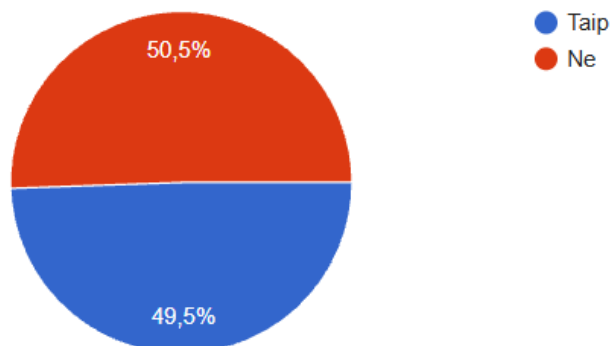

9 pav. statistiniai duomenys – respondentų amžius ir lytis.

Trečiasis klausimas buvo skirtas išsiaiškinti kokia respondentų dalis domisi teisėsaugos institucijomis ir jų darbu. Respondentai pasidalino pusiau apylygiai – 50,5 procento nesidomi, o 49,5 procento domisi teisėsaugos darbu.

Ar domitės teisėsaugos institucijomis ir jų darbu?

91 atsakymas

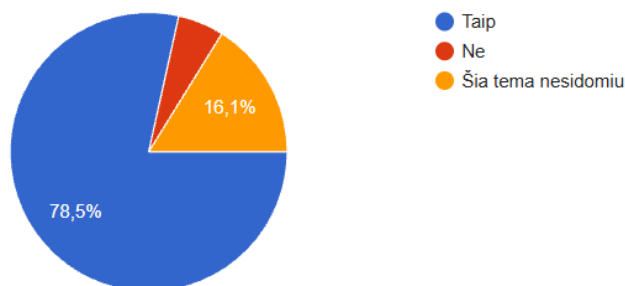

10 pav. respondentų atsakymai dėl susidomėjimo teisėsaugos institucijomis ir jų darbu

Ketvirtuoju klausimu siekta išsiaiškinti ar respondentai jaučiasi saugūs žinodami, kad teisėsaugos institucijos naudoja kriminalistines duomenų bazines. Buvo pateikti trys atsakymų variantai, saugesni jaučiasi didžioji dalis – net 78,5 procento atsakiusiųjų. Šia tema nesidomi 16,1 procento, o nesijaučia saugūs mažuma – 5,4 procento. Penktasis klausimas buvo apie kriminologinę reikšmę – ar kriminalistinių registrų naudojimas realiai prisideda prie nusikalstamumo mažinimo. Į šį klausimą teigiamai atsakė dauguma, 86 procentai, o mažuma 14 procentų mano, kad realiai kriminalistiniai registrai neprisideda prie kriminogeninės situacijos gerinimo.

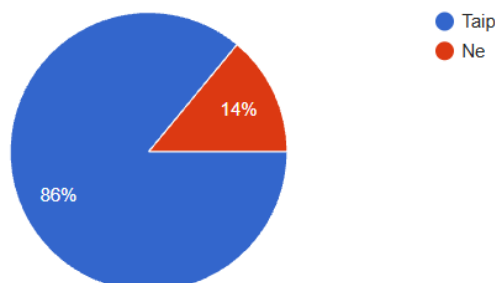
Ar Jūs jaučiatės saugesni žinodami, kad teisėsaugos institucijos naudoja kriminalistines duomenų bazines (pvz., pirštų atspaudų, DNR, veido atpažinimo)?

93 atsakymai

Kaip manote, ar kriminalistinių registrų naudojimas realiai prisideda prie nusikalstamumo mažinimo?

93 atsakymai

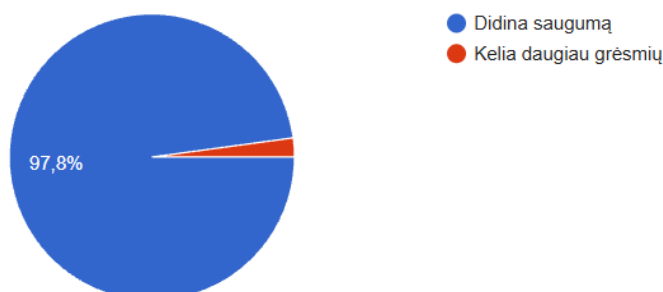

11 pav. respondentų nuomonė ar jie jaučiasi saugūs žinodami, jog renkami jautrūs duomenys ir jų nuomonė ar kriminalistinių registrų naudojimas prisideda prie nusikalstamumo mažinimo

Šeštasis klausimas buvo skirtas išsiaiškinti visuomenės požiūrį apie vaizdo stebėjimo kamerų ir kitą padidintą stebėseną visuomenėje. Buvo pateikti du atsakymo variantai, tačiau absoliuti dauguma, net 97,8 procento mano, kad tokios priemonės didina saugumą, o 2,2 procento mano, kad tokia stebėseną kelia daugiau grėsmių. Septintajame klausime respondentų paklausta ar jiems kelia susirūpinimą tai, kad jų asmens duomenys gali būti saugomi kriminalistinėse duomenų bazėse ir 79,3 procento atsakė, jog tai jiems nekelia susirūpinimo, o 20,7 procento išreiškė susirūpinimą šia tema.

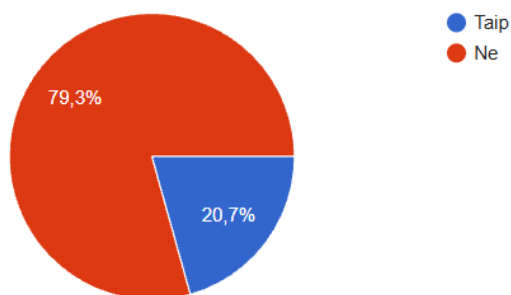
Ar manote, kad didesnė stebėseną visuomenėje (pavyzdžiui vaizdo stebėjimo kameros viešose vietose) didina saugumą, ar kelia daugiau grėsmių?

93 atsakymai

Ar Jums kelia susirūpinimą tai, kad Jūsų asmens duomenys galėtų būti saugomi kriminalistinėse duomenų bazėse?

92 atsakymai

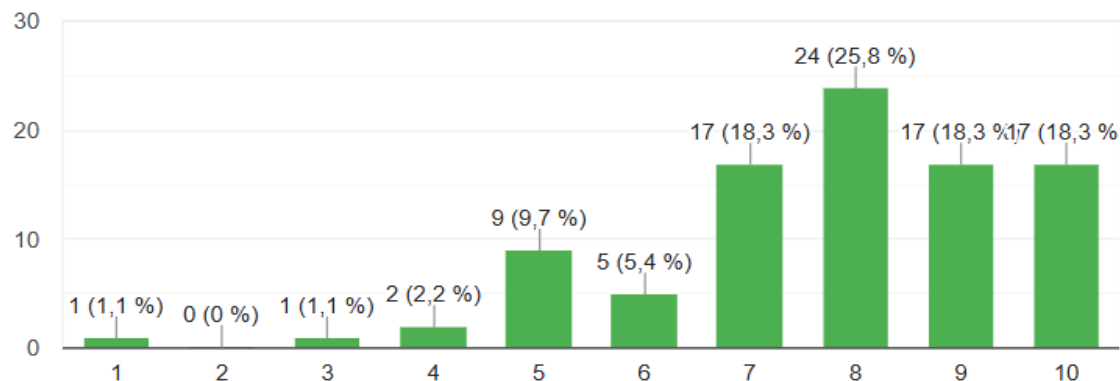

12 pav. respondentų nuomonė apie padidintą stebėseną bei jų nuomonė, ar jiems kelia susirūpinimą, kad jų duomenys būtų saugomi kriminalistiniuose registruose

Aštuntajame klausime asmenys turėjo nuo 1 iki 10 pažymėti kiek pasitiki policija ir kitomis teisėsaugos institucijomis, tvarkant jautrius asmens duomenis. Mažuma buvo pasirinkusiųjų 1, 2, 3, 4, bendrai šiuos skaičius pasirinkusiųjų buvo tik 4,4 procento. Dauguma buvo pasirinkusiųjų 8, o 7, 9, 10 pasirinko po 18,3 procento kiekvieną iš variantų.

Kiek pasitikite policija ir kitomis teisėsaugos institucijomis tvarkant jautrius asmens duomenis?

93 atsakymai

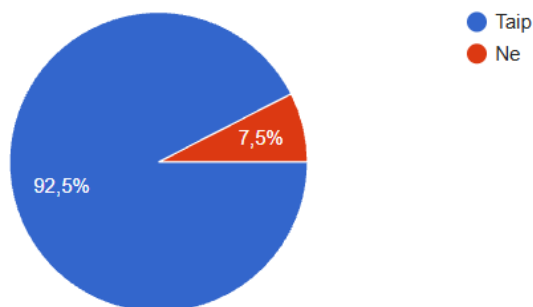

13 pav. respondentų atsakymų skalė 1-10, kaip jie pasitiki policija ir kitomis teisėsaugos institucijomis.

Devintajame klausime visuomenės pasiteirauta ar jie sutiktų, kad jų duomenys būtų saugomi kriminalistinėse duomenų bazėse, jei tai padėtų atskleisti sunkius nusikaltimus. Absoliuti dauguma, net 92,5 procento atsakė teigiamai ir vos 7,5 procento respondentų nesutiktų su tokių asmens duomenų saugojimu.

Ar sutiktumėte, kad Jūsų duomenys būtų saugomi kriminalistinėse duomenų bazėse, jei tai padėtų atskleisti sunkius nusikaltimus?

93 atsakymai

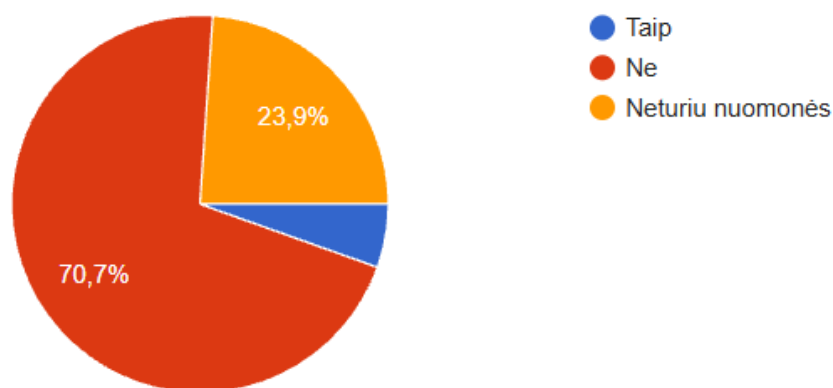

14 pav. respondentų nuomonė ar sutiktų dalintis savo duomenimis, jei tai atskleistų sunkius nusikaltimus

Paskutinis, dešimtas klausimas buvo apie visuomenės informavimą apie tai, kaip naudojami kriminalistiniai registrai. Dauguma, 70,7 procento atsakė, kad visuomenė nepakankamai informuota, 23,9 procento atsakė, kad neturi nuomonės, o 5,4 procento pasisakė, kad informavimas yra pakankamas.

Ar manote, kad visuomenė yra pakankamai informuota apie tai, kaip naudojami kriminalistiniai registrai?

92 atsakymai

15 pav. respondentų nuomonė apie visuomenės informuotumą kriminalistinių registrų naudojimo klausimu.

Apibendrinant galima teigti, kad atsakiusieji buvo įvairaus amžiaus, o dauguma atsakiusiųjų buvo moterys. Teisėsaugos darbu nesidomi vos daugiau nei pusė respondentų. Atsakiusiųjų dauguma jaučiasi saugūs žinodami, kad teisėsaugos institucijos naudoja kriminalistines duomenų bazines. Dauguma mano, kad kriminalistinių registrų naudojimas realiai prisideda prie nusikalstamumo mažinimo. Absoliuti dauguma atsakiusiųjų mano, kad vaizdo stebėjimo kameraos ir kita padidinta stebėsena visuomenėje didina saugumą. Daugumai nekelia susirūpinimo tai, kad jų asmens duomenys gali būti saugomi kriminalistinėse duomenų bazėse. Vidutiniškai respondentai dešimtbalėje sistemoje, aštuonetu vertina savo pasitikėjimą policija. Dauguma sutiktų, kad jų duomenys būtų saugomi kriminalistinėse duomenų bazėse, jei tai padėtų atskleisti sunkius

nusikaltimus. Taip pat dauguma respondentų mano, kad visuomenė nepakankamai informuota apie kriminalistinių registrų vartojimą.

4.1 Advokatų pozicija dėl kriminalistinių registrų informacijos panaudojimo bylose

Tyrimo organizavimas – tyrimui atlikti naudotas interviu metodas. Buvo atlikta žodinė apklausa (interviu metodas). Šiuo metodu duomenys surinkti greitai ir efektyviai. Tyrimui buvo pasirinkta ekspertų apklausa – specifinė asmenų grupė, kuri turi specialių žinių. Šiuo atveju, tai advokatai. Pasirinkta Global Legal Advisors advokatų profesinė bendrija, kurioje dirba advokatai Mindaugas Vagonis ir Monika Kaluževičienė. Abiejų advokatų sutikimu, naudojami jų vardai ir pavardės šiame magistro baigiamajame darbe. Buvo atlikta abiejų advokatų apklausa vienu metu, kadangi advokatai dirba kiek skirtingose sferose – jų pageidavimu, apklausa atlikta abiejų vienu metu, su tikslu vienas kitą papildyti. Advokatams buvo užduoti 5 atviri klausimai susiję su kriminalistinėmis bazėmis bei žmogaus teisių ir laisvių apsauga, būtent iš gynybą užtikrinančių savo srities profesionalų pusės. Monika Kaluževičienė dirba advokate nuo 2022 metų, daugiausiai dirba su civilinėmis bylomis, tačiau tenka susidurti ir su baudžiamosiomis bylomis, kuriose padarytas nesunkus arba apysunkis nusikaltimas, advokatė praktikuoja tiek ikiteisminio tyrimo metu, tiek teismo proceso metu. Advokatas Mindaugas Vagonis praktikuoja kaip advokatas nuo 2014 metų, dirba tik su baudžiamosiomis bylomis.

Pirmasis klausimas buvo susijęs su kriminalistinių duomenų bazių informacijos ginčijimu. Advokatei M. Kaluževičienei nėra tekę susidurti su tokio pobūdžio situacijomis. Advokatas M. Vagonis nurodė, kad tokios situacijos pasitaiko retai ir dažniausiai kyla klausimas dėl iš kriminalistinių duomenų bazių gautos informacijos gavimo teisėtumo, kad vėliau lemia jos vertinimą kaip teisėtų įrodymų. Antrasis klausimas buvo susijęs su pagrindinėmis problemomis, kurios kyla dėl kriminalistinių duomenų bazių naudojimo bei pritaikymo. Advokatė M. Kaluževičienė išvelgė problemą, kad baudžiamosiose bylose prie asmenį charakterizuojančios medžiagos pridedami išnykę teistumai, taip pat pridedamas baustumas administracine tvarka 5 metų laikotarpiui, kai turėtų būti pateikiami vienerių metų duomenys. Advokatas M. Vagonis išvelgė problemą apie teisėsaugos institucijų kontrolę bei tai, kad asmenys nėra informuojami, kai jų duomenys tikrinami, todėl jie neturi galimybės ginti pažeistas teises ir vertinti ar jos pažeistos. Trečiasis klausimas apėmė asmens teises bei jų gynybą ir teisių gynybos pakankumą. Advokatas M. Vagonis šiuo klausimu pasisakė, kad sunku vertinti šį klausimą, nes kiekvienas asmuo pasirenka – kreiptis dėl pažeistų asmens teisių ar ne. Pasitaiko atvejų, kuomet būna pažeista įtariamojo teisė,

be pagrindo arba neteisėtai panaudojami duomenys, kas lemia, jog gauti duomenys nebegali būti naudojami kaip įrodymai. Į ketvirtą klausimą, kuriame advokatų paprašyta pasisakyti apie duomenų saugojimo terminus, M. Vagonis atsakė, kad teoriškai terminai egzistuoja, praktiškai ne. Kaip pavyzdį advokatas pateikė ĮKNR ir ANR duomenis – šie duomenys neperkeliami į archyvą, kuomet baustumas (praeina vienerių metų terminas, kai asmenį galima bausti už pakartotinumą) arba teistumas išnyksta. Paskutinis, penktasis klausimas apėmė įgaliojimų viršijimo problematiką. Advokatas M. Vagonis pasisakė, kad anksčiau ši problema buvo itin opi, tačiau šiai dienai kontrolė yra sugriežtėjusi ir vis rečiau girdima apie atvejus, kuomet policijos pareigūnai pateikia jautrius asmens duomenis trečiosioms suinteresuotoms šalims. Šiai dienai, tik sunku nustatyti, kokia apimtimi policijos pareigūnai patikrina informaciją apie asmenį, kadangi žmogus, kurio duomenys tikrinami – apie tai neinformuojamas. Advokatė M. Kaluževičienė pridėjo, kad gynyba turi ženkliai mažesnę prieigą prie asmens duomenų, kokią turi ikiteisminį tyrimą organizuojančios ir atliekančios institucijos. Advokatė pabrėžė, kad išplėtus advokatų galimybes naudotis platesniu informacijos kiekiu, užtikrintų asmenų teisę į gynybą.

Apibendrinant galima teigti, kad advokatų darbe dažniausiai kyla klausimas dėl iš kriminalistinės informacijos gavimo teisėtumo, kuris vėliau lemia jos vertinimą kaip teisėtų įrodymų. Įžvelgta problema, kad baudžiamosiose bylose prie asmenį charakterizuojančios medžiagos pridedami išnykę teistumai, taip pat pridedamas baustumas administracine tvarka 5 metų laikotarpiui, kai turėtų būti pateikiami vienerių metų duomenys. Įžvelgta problema apie teisėsaugos institucijų kontrolę bei tai, kad asmenys nėra informuojami, kai jų duomenys tikrinami, todėl jie neturi galimybės ginti pažeistas teises ir vertinti ar jos pažeistos.

4.2 Prokurorės pozicija dėl kriminalistinių registrų naudojimo baudžiamosiose bylose

Tyrimo organizavimas – tyrimui atlikti naudotas interviu metodas. Buvo atlikta žodinė apklausa (interviu metodas). Šiuo metodu duomenys surinkti greitai ir efektyviai. Tyrimui buvo pasirinkta ekspertų apklausa – specifinė asmenų grupė, kuri turi specialių žinių. Šiuo atveju, tai vyriausioji prokurorė. Pasirinkta Kauno apygardos prokuratūros Kauno apylinkės prokuratūros 4-ojo skyriaus vyriausioji prokurorė Lina Zakarauskaitė. Ši prokurorė turi daugiau nei dvidešimt metų teisinio stažo, kurį kaupia nuo 2002 m., o prokurorės pareigas ji užima nuo 2010 metų. Kauno apygardos prokuratūros Kauno apylinkės prokuratūros 4-asis skyrius dirba ne tik su bendros kompetencijos bylomis, tačiau šio skyriaus prokurorai specializuojasi ir nepilnamečių justicijos srityje. Prokurorei

L. Zakarauskaitė buvo užduoti šeši klausimai susiję su kriminalistinėmis bazėmis, iš jų paimtos informacijos naudojimu ikiteisminio tyrimo metu bei kokią įtaką tai gali turėti žmogaus teisėms ir laisvėms.

Pirmasis klausimas buvo apie tai, kokią reikšmę duomenų bazės ir iš jų imama informacija turi ikiteisminio tyrimo metu bei ar duomenys būna visuomet tikslūs, paprašyta pasidalinti atvejais, jei pasitaikė neatitikimų. Prokurorė L. Zakarauskaitė nurodė, kad kriminalistinės duomenų bazės turi reikšmę tiek prokurorams, tiek pareigūnams. Taip pat pasidalino atveju, kuomet atsirado netikslumas, neatitikimas, o tiksliau, prieš tris metus pasitaikė toks atvejis, kai tyrimas buvo atnaujintas, nes registruojant buvo pažymėta, kad ikiteisminis tyrimas buvo nutrauktas kaltininkui ir nukentėjusiajam susitaikius, tuo tarpu, kreipiantis į teismą buvo nustatyta, kad suvesti duomenys yra neteisingi ir galutinis sprendimas, buvo atleisti nepilnamečiai nuo baudžiamosios atsakomybės BK 93 str. pagrindais ir tvarka. Ir tokiu atveju tyrimo atnaujinamas galimas tik paaiškęjus naujom aplinkybėms. Antrasis klausimas buvo apie kriminalistinių duomenų naudojimą ir ar tai palengvina nusikaltimų tyrimą, pavyzdžiui siekiant surasti įtariamuosius ar liudytojus. Prokurorė nurodė, kad kriminalistiniai registrai tokiais atvejais yra vienas pirmųjų tyrėjų veiksmų siekiant surasti reikalingus tyrimui asmenis. Buvo pateikti pavyzdžiai, kaip pavyzdžiui tikrinant administracinius nusižengimus, o būtent teisės pažeidimų padarymo vietą, galima turėti omenyje, kokiam mieste asmuo lankosi arba gali būti. Taip pat paminėjo, kad ieškant asmenų aktuali ir skrydžių registravimo informacija. Trečiasis klausimas buvo apie kriminalistiniuose registruose kaupiamos informacijos naudojimo teisėtumą. Prokurorė nurodė, kad teisėtumas pakankamai užtikrinamas. Kitas klausimas buvo susijęs su žmogaus teisėmis, o būtent, ar buvo atvejų, kuomet duomenys nebuvo galimi naudoti, nes tai būtų pažeidę žmogaus teises. Prokurorė nurodė, kad laikantis baudžiamojo proceso imperatyvų, kurie numatyti Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodekse, pavyzdžiui ikiteisminio tyrimo duomenys neskelbtini be prokuroro leidimo, susipažįstant su ikiteisminio tyrimo medžiaga negalima daryti dokumentų kopijų, kuriuose atsispindi privatus gyvenimas, informacija apie nepilnamečius įtariamuosius ir pan. Penktajame klausime, buvo siekta sužinoti kokia prokurorės pozicija apie pusiausvyrą tarp viešo intereso ir asmens teisių. Ji išreiškė poziciją, kad privačių asmenų teisės, jų naudojimas tomis teisėmis, jų gynimas, negali viršyti ir pažeist kitų asmenų ar visuomenės viešo intereso. Pažeidžiant vieno asmens teises galbūt baudžiamajame procese, gebama apsaugoti didesnės dalies žmonių teises arba atstatyti jų pažeistas teises, prokurorė nurodė, jog mano, kad baudžiamasis procesas tam ir yra, kad būtų atstatyta šita pusiausvyra ir šitoje vietoj manau reikėtų sverti, kas yra svarbiau - vieno asmens interesas, ar daugumos. Paskutinis,

šeštasis, klausimas buvo apie galimus teisinio reguliavimo pakeitimus aptartoje srityje. Prokurorė nurodė, jog jei teisės aktų naudotojai nepažeidintų teisės aktų, būtų pakankamai užtikrinamos visos žmogaus teisės ir jų pažeidimų nebūtų. Prokurorė paminėjo ir tai, kad ribojimų yra šiandien dienai per daug. Kadangi organizuojant ikiteisminį tyrimą prokurorams atsiranda kliūčių naudojantis registrais, nes prokuratūra neturi priėjimo prie „Liteko“. Prokurorai neturi galimybės naudotis jame teikiamais duomenimis, kurie reikalingi ruošti baigiamosioms kalboms ir panašiai. Taip pat paminėjo, kad prokurorai nemato galutinių naujausių teismo sprendimų, kurie įsiteisėjo neseniai, kadangi ĮKNR dar nebūna atnaujinta.

Apibendrinant interviu gautus duomenis pagrindinė problematika šioje srityje prokurorų darbe – kriminalistinėse duomenų bazėse, būtent ĮKNR, neatnaujinami duomenys, pasitaiko įvedimo klaidų, kurios turi itin didelę reikšmę tolesniuose sprendimuose. Taip pat viena iš problemų – prokurorų ribota prieiga prie tam tikros informacijos.

4.3 Policijos departamento Kriminalistinių tyrimų valdybos biologinių ir daktiloskopinių tyrimų skyrių viršininkų įžvalgos

Tyrimo organizavimas – tyrimui atlikti naudotas interviu metodas. Buvo atliktos dvi žodinės apklauskos. Šiuo metodu duomenys surinkti greitai ir efektyviai. Prie magistro baigiamojo darbo prieduose pridėta transkripcija. Tyrimui buvo pasirinkta ekspertų apklausa – specifinė asmenų grupė, kuri turi specialių žinių. Šiuo atveju, tai Policijos Departamento Kriminalistinių tyrimų valdybos Biologinių ir Daktiloskopinių tyrimų skyrių viršininkai Giedrius Mickus ir Gintautas Šinkūnas.

Gintautas Šinkūnas užima Policijos departamento Kriminalistinių tyrimų valdybos Biologinių tyrimų skyriaus viršininko pareigas. Policijos sistemoje jis jau 28 metai. Jam buvo užduoti devyni klausimai susiję su kriminalistinėmis bazėmis. Pirmasis klausimas buvo susijęs su pagrindiniais duomenų rinkimo būdais bei kokia baze naudojasi būtent jo skyriuje dirbantys specialistai. G. Šinkūnas atsakė, kad būtent jo skyriuje dirbantys darbuotojai naudoja DNR duomenų registru, kadangi Kriminalistinių tyrimų valdyba yra šio registro tvarkytoja. Duomenys gaunami iš teisėsaugos institucijų, kurios atsiunčia asmenų pavyzdžiui seilių ėminius ir jie gaunami su lydinčiais dokumentais bei pavedimu įtraukti siunčiamus duomenis į registrą. Kitas klausimas buvo apie tai, kaip užtikrinamas surinktų duomenų tikslumas bei patikimumas. G. Šinkūno

nuomone, pagal dabartinį teisinį reglamentavimą, prievolė užtikrinti duomenų tikslumą ir patikimumą krenta būtent ant pareigūno, kuris ima ėminį. Būtent jis nustato asmens tapatybę. Kuomet ėminys persiunčiamas, Kriminalistinių tyrimų valdyba atlieka papildomą žingsnį, t.y. sutikrina gyventojų registre esančius duomenis su atsiųstais pavidimais – sutikrina ar vardas, pavardė, asmens kodas sutampa. Trečiasis klausimas buvo apie procedūrų aiškumą, kuomet tai liečia duomenų įtraukimą į DNR registrą bei kaip dažnai jame kaupiama informacija šalinama, peržiūrima, naujinama. G. Šinkūnas atsakė, jog reglamentavimas yra pakankamas, kuomet kalba eina apie duomenų įtraukimą į duomenų bazę. Specialistai vadovaujasi DNR duomenų registro nuostatais bei DNR duomenų registro tvarkymo taisyklėmis. Kadangi Kriminalistinių tyrimų valdyboje esanti laboratorija yra akredituota – egzistuoja ir vidaus dokumentai. Standartinėse veiklos procedūrose numatyta, jog registre kaupiami duomenys peržiūrimi kartą per ketvirtį. DNR registras turi sąsają su ĮKNR bei gyventojų registru, o būtent juose kaupiama aktuali informacija apie asmenų, kurių duomenys saugomi registre. ĮKNR saugo informaciją apie asmens procesinę padėtį, o gyventojų registre saugoma informacija asmuo gyvas ar miręs. Kuomet asmuo būna miręs arba praradęs įtariamojo statusą, jo duomenys keliama į archyvą. Sekantis klausimas buvo susijęs su kriminalistinių bazių naudojimu ir ar tai gali turėti įtakos asmens teisei į privatumą. G. Šinkūnas pasisakė, jog asmens teisės apsaugomos griežtomis procedūromis bei reglamentais susijusiais su DNR registre kaupiamais duomenimis, o archyve esantys duomenys yra neaktyvūs. Taip pat G. Šinkūnas pasisakė ir apie tai, jog Policijos departamentas turi apsaugos skyrių, kuris kartas nuo karto kontroliuoja, tikrina, kaip naudojamos visomis informacinėmis sistemomis, įskaitant ir DNR registrą. Policija taip pat turi imuniteto valdybą, atlieka apžvalgą kaip naudojamos duomenų bazėmis, registrais ir informacinėmis sistemomis. Ir yra duomenų apsaugos inspekcija, kuri tikrina ar darbuotojai nepiktnaudžiauja ar teisėtai, teisingai tvarko duomenis. Paklaustas – ar praktikoje susiduriate su teisinių nuostatų neaiškumais ar spragomis, pašnekovas atsakė, jog su teisinėmis spragomis nesusiduria, kadangi teisinis reglamentavimas jiems, kaip duomenų tvarkytojams, yra aiškus ir suprantamas. Kitas klausimas buvo susijęs su kriminalistinėmis duomenų bazėmis ir kokius pagrindinius iššūkius, problemas jos sukelia. G. Šinkūnas nurodė, kad su problemomis nesusiduria, o technologiniai sprendimai yra pakankami. Paskutinis klausimas buvo apie galimus pokyčius, siekiant geriau suderinti tyrimo efektyvumą ir žmogaus teisių apsaugą bei kokios matomos perspektyvos, naujovės. Pašnekovas nurodė, kad naujovės yra tai, kad DNR tyrimai pamažu plečiasi ne tik į identifikavimą, o ir į žvalgybinę informaciją bei pamažu įsigali fenotipavimas. Tai reiškia, kad nustatoma ne tik ar asmens profilis sutampa su pateiktu tirti pėdsaku. Bet ir pasakoma,

pavyzdžiui, ar kraują įvykio vietoj palikęs asmuo yra baltaodis, etninė grupė, akių spalva, plaukų spalva. Kol kas nėra žinoma, kur tokio pobūdžio informacija būtų kaupiama, nes atskiras registras šiai informacijai kol kas nesukurtas. O pagal standartinius duomenis kas dabar atliekama - naujovių nenusimato. Šiuo metu nusistovėjęs „auksinis standartas“ ir patobulint dabar esamą situaciją nelabai yra įmanoma. Papildomai pašnekovas nurodė, kad vienintelis pakeitimas, kurį siūlytų – sukurti funkcionalias nuorodas Habitoskopinių duomenų registre, kad ikiteisminio tyrimo pareigūnams ir kitiems sistemos naudotojams būtų patogiu peržvelgti ar Habitoskopinių duomenų registre esančio žmogaus duomenys kaupiami pavyzdžiui DNR registre ar Daktiloskopinių duomenų registre.

Apibendrinant galima teigti, kad Kriminalistinių tyrimų valdyba yra DNR registro tvarkytoja. Pagal dabartinį teisinį reglamentavimą, prievolė užtikrinti duomenų tikslumą ir patikimumą krenta būtent ant pareigūno, kuris ima DNR ėminį. Standartinėse veiklos procedūrose numatyta, jog registre kaupiami duomenys peržiūrimi kartą per ketvirtį. Kuomet asmuo būna miręs arba praradęs įtariamojo statusą, jo duomenys keliami į archyvą. Asmens teisės apsaugomos griežtomis procedūromis bei reglamentais susijusiais su DNR registre kaupiamais duomenimis, o archyve esantys duomenys yra neaktyvūs. DNR tyrimai pamažu plečiasi ne tik į identifikavimą, o ir į žvalgybinę informaciją bei pamažu įsigali fenotipavimas. Artimiausioje ateityje naujovių nenusimato, kadangi esama tvarka yra pakankama sklandžiam ir efektyviam bei teisiškai skaidriam darbui.

Giedrius Mickus yra Policijos departamento Kriminalistinių tyrimų valdybos Daktiloskopinių tyrimų skyriaus viršininkas. Jo stažas policijos sistemoje – 30 metų, o viršininko pareigas jis užima 10 metų. Jo vadovaujamas skyrius kuruoja daktiloskopiją ir daktiloskopinių duomenų tvarkymą. Pirmasis klausimas buvo susijęs su jo skyriuje naudojamomis kriminalistinėmis duomenų bazėmis. Kriminalistinių tyrimų valdybos Daktiloskopinių tyrimų skyrius naudoja Daktiloskopinių duomenų registru. Paklaustas apie duomenų surinkimą, būdus ir tvarką jis nurodė, kad duomenys renkami dvejais būdais: gali būti imami fiziniai pirštų ir delnų atspaudai ant daktiloskopinės kortelės arba gali būti imami skaitmenizuoti, tai yra elektroniniu daktiloskopavimo įrenginiu paimti duomenys, kurie iškart keliauja į sistemą. Vienu ir kitu būdu, didžioji dalis duomenų gaunami iš policijos įstaigų, tokių kaip areštinės ir konvojaus skyrių, tačiau pasitaiko kuomet daktiloskopinius duomenis pateikia ir tokios institucijos kaip Valstybės sienos apsaugos tarnyba. Duomenys būna dviejų sričių, tai yra kuomet asmuo daktiloskopuojamas, nustatoma jo asmenybė ir duomenys įtraukiami į registrą ir kita sritis, kuri apima latentinio nusikalstamumo metu gauti duomenys –

nenustatytų asmenų. Vis rečiau gaunamos popierinės daktiloskopinės kortelės, tad pamažu einama prie šios srities skaitmeninimo. Visa tvarka paėmimo, duomenų tvarkymo reglamentuota teisės aktuose, pašnekovas spragų neįžvelgia. G. Mickus paklaustas apie daktiloskopinių duomenų tikslumą bei patikimumą nurodo, kad didžiausia atsakomybė kyla asmenims, kurie atsakingi už duomenų paėmimą, nes jie privalo sutikrinti duomenų tikslumą, tikrumą. Daktiloskopinių tyrimų skyrius, kaip duomenų tvarkytojai, atsakingi už tikslų duomenų suvedimą. Pašnekovas pasidžiaugė, kad šiai dienai duomenų tikslumas yra pakankamai aukštas. Pasitaiko atvejų kuomet duomenų pateikime, įvedime pasitaiko žmogiškojo faktoriaus klaidų, tačiau tai pasitaiko retai. Kitas klausimas buvo apie duomenų įtraukimo į pačią bazę teisinį reglamentavimą. G. Mickus nurodė, kad daktiloskopinių duomenų registras turi „Daktiloskopinių duomenų registro nuostatus“, o tai yra pagrindinis dokumentas, kuris šiuo metu yra keičiamas. Jame bus nemažai pakeitimų, bet esmė išliks ta pati. Taip pat jis nurodė teisės aktą „Daktiloskopinių duomenų tvarkymo taisyklės“, kuriuo vadovaujasi kiekvienas dirbantis su šia duomenų baze, tačiau pasikeitus nuostatams, pasikeis ir taisyklės. Kalbant apie duomenų bazėje saugomos informacijos naujinimą, šalinimą – nurodoma, kad viskas atliekama remiantis galiojančiais teisės aktais, išimtyis pasitaiko tik tuomet, kuomet teismas nutarimu, įpareigoja pašalinti ikiteisminio tyrimo metu naudotus daktiloskopinius duomenis iš registro. Paklaustas kaip vertina kriminalistinių duomenų bazių naudojimą ir jo poveikimą asmens teisei į privatumą, G. Mickus nurodė, kad duomenys yra saugomi tų asmenų, kurių duomenis pagal galiojančius teisės aktus privalu įtraukti į registrą. Asmenų privatumui grėsmė gali kilti tik sistemos sutrikimo, įsilaužimo atvejais, tačiau stiprinamos apsaugos ir dedamos visos pastangos, kad tai neįvyktų. O pagrindinis duomenų kaupimo tikslas – atskleisti nusikaltimą, kas ir yra pagrindinis tikslas policijos darbe, tad vieno asmens teisės, neturėtų kelti problemų visam visuomenės saugumui. Šeštasis klausimas susijęs su teisininių nuostatų neaiškumais ir spragomis. Pašnekovas nurodė, kad susiduria su tuo kasdieniame darbe, kaip pavyzdį pateikė, jog gaunamos teismo nutartys šalinti duomenis apie asmenį, kurie panaudoti ikiteisminio tyrimo metu. Ikiteisminio tyrimo metu panaudota popierinė daktiloskopinė kortelė, o sistemoje yra ir elektroninis įrašas, tokiu atveju kyla klausimas, ar turi būti naikinami abu, ar tik naudotas ikiteisminiame tyrime. Paklaustas apie kylančius iššūkius naudojant kriminalistines duomenų bazes G. Mickus nurodė, kad šiai dienai Lietuvos policija naudoja 15 metų senumo daktiloskopinių duomenų registrą. Tačiau, pašnekovas nurodo, kad maždaug po 14 mėnesių Vidaus reikalų ministerija išleis, šiuo metu projekto stadijoje, esančią naują sistemą. Jos veikimo principas kardinaliai skirsis, nes duomenys bus saugomi bisai kitu principu. Kalbant apie technologinius sprendimus, nurodoma, kad su laiku viskas tobulėja ir

pašnekovas išskiria lietuvių kompaniją „Neurotechnology“, su kuria naujame projekte ir dirbama būtent su jais. Kompanija dirba su identifikavimo moduliais, dirba su NATO bei Europos Sąjungos tam tikromis institucijomis. Pašnekovas nurodo, kad poreikiai kriminalistinių registrų naudojime nuolat kinta ir dažniausiai finansai riboja negalėjimą pasivyti tų poreikių realiu laiku, kuomet jie iškyla. Kalbant apie naujoves ir perspektyvas daktiloskopijos srityje, G. Mickus nurodo, kad kol kas svarbiausia ir artimiausia naujovė – po maždaug 14 mėnesių paleidžiamas nauja sistema darbui su daktiloskopiniais duomenimis. Papildomai pasidomėta, kodėl Migracijos departamente paimami duomenys nenaudojami daktiloskopinių tyrimų skyriuje. Atsakymas paprastas – Migracijos departamentas neturi tokios galimybės paimti pirštų atspaudus pagal numatytas rekomendacijas, jų įrangą neužtikrina kokybės standarto. Pašnekovas pateikė pavyzdį, kad pasitaikė atvejų kuomet buvo teikti paklausimai Migracijos departmentui, siekiant atpažinti neatpažintą lavoną, tačiau lavono smilių atspaudai buvo geresnės kokybės, negu Migracijos departamento pateikti. Paklaustas apie tarptautinį bendradarbiavimą, G. Mickus išskiria Priumas II sistemą, kuri ir yra vienas pagrindinių bendradarbiavimo įrankių. Užsienis itin aktyviai naudoja šiuo įrankiu, Lietuva kiek mažiau ir tik dirbant su latentiniais pėdsakais.

Apibendrinant galima teigti, kad daktiloskopinių tyrimų skyrius dirba su daktiloskopinių duomenų registru. Jie yra duomenų tvarkytojai, kurie tvarko tiek popierines daktiloskopines korteles, tiek ir elektroniniu įrenginiu paimtus pirštų pėdsakus. Šis skyrius dirba su iš asmenų paimtais pirštų ir delnų atspaudais bei su neatpažintų asmenų pėdsakais, kurie palikti įvykio vietoje. Teisės aktuose pakankamai reglamentuoti visos šio skyrios darbo sferos, tad pakeitimų, spragų neįžvelgta. Neįžvelgiamos žmogaus teisių pažeidimo problemos bei problemos susijusios su asmens duomenų apsauga, nes duomenys renkami ir kaupiami pagal teisės aktus. Pagrindinė naujovė ir perspektyva – būsima sistema, kuri veiks kiek kitokiu principu nei dabar ir laikas parodys ar ji užtikrins efektyvesnę, greitesnę ir paprastesnę darbą teisėsaugos institucijoms.

IŠVADOS

1. Kriminalistinė registracija nėra vien techninis duomenų kaupimo procesas. Tai sudėtinga sistema, kurios veikimas turi būti grindžiamas teisėtumo, proporcingumo ir žmogaus teisių apsaugos principais. Tinkama ir teisėta kriminalistinė registracija užtikrina efektyvų ir teisingą ikiteisminį procesą bei baudžiamąjį teisminį procesą.
2. Pagrindinės žmogaus teisės ir laisvės yra prigimtinės – kiekvienas asmuo turi vienodai priklausančias vertybes, kurios užtikrina žmogaus orumą, laisvę, lygiateisiškumą, o svarbiausia – teisę į privatų gyvenimą. Pagrindinis žmogaus teisių ir laisvų požymis – jos priklauso kiekvienam, visi žmonės lygūs. Naudojant kriminalistinius registrus ir kaupiant jautrius asmens duomenis, joms gali iškilti grėsmė, tačiau užtikrinant skaidrų teisinį reglamentavimą, kurio veikimo mechanizmas efektyvus – žmogaus pagrindinėms teisėms ir laisvėms pažeidimo grėsmės nekyla.
3. Dirbtinio intelekto integravimas į nusikaltimo vietos analizę gali suteikti tyrėjams naujų galimybių, leidžia automatizuoti įvairias tyrimo dalis ir apdoroti didelius su nusikaltimo vieta susijusių duomenų kiekius. Dirbtinio intelekto naudojimas gali palengvinti duomenų dėsningumą, anomalijų ir svarbių sąsajų atpažinimą, taip gerinant tyrimo procesus, tačiau negalima pamiršti, jog dirbtinio intelekto atliktame darbe gali pasitaikyti neatitikimų ir klaidų, tad informacija turėtų būti kruopščiai peržiūrima žmogaus.
4. Apibendrinant galima teigti, kad visuomenės apklausos atsakiusieji įžvelgia problemą informacijos sklaidoje dėl kriminalistinių duomenų bazių ir jų naudojimo. Absoliuti dauguma atsakiusiųjų mano, kad vaizdo stebėjimo kameros ir kita padidinta stebėsena visuomenėje didina saugumą. Daugumai nekelia susirūpinimo tai, kad jų asmens duomenys gali būti saugomi kriminalistinėse duomenų bazėse bei dauguma sutiktų, kad jų duomenys būtų saugomi kriminalistinėse duomenų bazėse, jei tai padėtų atskleisti sunkius nusikaltimus. Pagrindinė problematika policijos pareigūnų darbe, naudojant kriminalistines duomenų bazes – ne visuomet bazės veikia sklandžiai ir be trikdžių, duomenys nėra reguliariai naujinami. Daugelis apklaustųjų nėra girdėję ar/ir dalyvavę mokymuose asmens duomenų apsaugos sferoje. Advokatų darbe dažniausiai kyla klausimas dėl iš kriminalistinės informacijos gavimo teisėtumo, kuris vėliau lemia jos vertinimą kaip teisėtų įrodymų. Įžvelgta problema, kad baudžiamosiose bylose prie asmenį charakterizuojančios medžiagos pridedami išnykę teistumai, taip pat pridedamas baustumas administracine tvarka 5 metų laikotarpiui, kai turėtų būti pateikiami vienerių metų duomenys. Įžvelgta problema apie teisėsaugos institucijų kontrolę bei tai, kad asmenys nėra informuojami, kai jų duomenys tikrinami, todėl jie

neturi galimybės ginti pažeistas teises ir vertinti ar jos pažeistos. Pagrindinė problematika šioje srityje prokurorų darbe – kriminalistinėse duomenų bazėse, būtent ĮKNR, neatnaujinami duomenys, pasitaiko įvedimo klaidų, kurios turi itin didelę reikšmę tolesniuose sprendimuose. Taip pat viena iš problemų – prokurorų ribota prieiga prie tam tikros informacijos. Kriminalistinių tyrimų valdyba yra DNR registro tvarkytoja. Pagal dabartinį teisinį reglamentavimą, prievolė užtikrinti duomenų tikslumą ir patikimumą krenta būtent ant pareigūno, kuris ima DNR ėminį. Standartinėse veiklos procedūrose numatyta, jog registre kaupiami duomenys peržiūrimi kartą per ketvirtį. Kuomet asmuo būna miręs arba praradęs įtariamojo statusą, jo duomenys keliami į archyvą. Asmens teisės apsaugomos griežtomis procedūromis bei reglamentais susijusiais su DNR registre kaupiamais duomenimis, o archyve esantys duomenys yra neaktyvūs. DNR tyrimai pamažu plečiasi ne tik į identifikavimą, o ir į žvalgybinę informaciją bei pamažu įsigali fenotipavimas. Artimiausioje ateityje naujovių nenusimato, kadangi esama tvarka yra pakankama sklandžiam ir efektyviam bei teisiškai skaidriam darbui. Kriminalistinių tyrimų valdybos daktiloskopinių tyrimų skyrius dirba su daktiloskopinių duomenų registru. Jie yra duomenų tvarkytojai, kurie tvarko tiek popierines daktiloskopines korteles, tiek ir elektroniniu įrenginiu paimtus pirštų pėdsakus. Teisės aktuose pakankamai reglamentuoti visos šio skyrios darbo sferos, tad pakeitimų, spragų neįžvelgta. Neįžvelgiamos žmogaus teisių pažeidimo problemos bei problemos susijusios su asmens duomenų apsauga, nes duomenys renkami ir kaupiami pagal teisės aktus. Pagrindinė naujovė ir perspektyva – būsima sistema, kuri veiks kiek kitoku principu nei dabar ir laikas parodys ar ji užtikrins efektyvesnį, greitesnį ir paprastesnį darbą teisėsaugos institucijoms.

5. Šiai dienai teisinis reglamentavimas kriminalistinių duomenų bazių naudojimui yra aiškus ir efektyvus. Apklausti ekspertai įžvelgė tik technines problemas, kurias reiktų tobulinti. Tiek tarptautiniai teisės aktai, tiek nacionaliniai – pakankami, kad būtų užtikrintos žmogaus pagrindinės teisės ir laisvės.

PASIŪLYMAI

Atsižvelgiant į interviu su ekspertais bei atliktas anonimines apklausas ir asmeninę patirtį dvejus metus dirbant policijos įstaigoje bei peržvelgus šią sritį reglamentuojančius teisės aktus kriminalistinių duomenų bazių naudojimas užtikrinant žmogaus pagrindines teises ir laisves būtų toks:

- Kriminalistinėse duomenų bazėse kaupiama informacija turėtų būti dažniau naujinama. Galėtų būti paliekama ir senesnė informacija, tačiau pagal galimybes, valstybinės institucijos, kurios taip pat tvarko jautrius asmens duomenis (Registrų centras, Užimtumo tarnyba, Migracijos tarnyba ir panašiai), galėtų dažniau pateikti atnaujintus aktualius duomenis, tokius kaip gyvenamieji adresai, kontaktiniai telefono numeriai. Taip būtų išplėstas bendradarbiavimas tarp valstybinių institucijų ir teisėsaugos.
- Turėtų būti sudarytos sąlygos asmenims patiems pateikti aktualią informaciją apie save. Galėtų būti sukurta internetinė prieiga, kur asmenys turėtų galimybę atnaujinti savo kontaktinę informaciją, kuri prieinama ir kriminalistiniuose registruose, tokiuose kaip POLIS II naršyklė. Kontaktinė informacija turėtų būti reguliariai tikrinama ir naujinama, kaip pavyzdžiui ji periodiškai atnaujinama interneto bankuose, elektroninio deklaravimo sistemoje, draudimo bendrovėse.
- Taip pat kaip ir apklaustieji ekspertai, neįžvelgiu teisinių spragų kriminalistinių duomenų bazių naudojime bei taikyme. Šiai dienai yra išleistos visos reikalingos rekomendacijos, taisyklės ir naudojimų nuostatos, kurios yra efektyvios ir praktikoje taikomos. Vienintelis su tuo susijęs pasiūlymas būtų, dažnesni mokymai asmenims dirbantiems su kriminalistinėmis duomenų bazėmis. Siekiant užtikrinti, jog nebūtų pažeidžiamos pagrindinės žmogaus teisės ir laisvės turėtų būti nuolat naujinamos pareigūnų žinios mokymais. Taip pat turėtų būti reguliariai vykdoma kontrolė asmenų dirbančių su kriminalistinėmis duomenų bazėmis.
- Pagrindinės žmogaus teisės ir laisvės prigimtinės, priklausančios kiekvienam ir labai aiškiai išdėstytos tarptautiniuose teisės aktuose. Pakeitimų juose nedaryčiau, nes viskas yra aiškiai, nuosekliai išdėstyta. Teisės aktai reglamentuojantys pagrindines žmogaus teises ir laisves yra suderinami, praktikoje taikomi ir su ja nesikerta.
- Pasiūlymas susijęs su kriminalistinėmis duomenų bazėmis būtų toks, kad turėtų būti priimti naujinimai ir kiti technologiniai sprendimai, kurie užtikrintų sklandų ir efektyvų darbą. Susiduriama su technologiniais trikdžiais praktikoje, sistemos lūžimais. Kai kurios bazės yra itin seniai naujintos, funkcionalumas neatitinka šiuolaikinių ikiteisminio tyrimo subjektų poreikių.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai:

1. „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, LRS, <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>.
2. 1950 m. lapkričio 4 d. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (Žin., 1995, Nr. 40-987) (EŽTPLAK)
3. Jungtinės Tautos. *Visuotinė žmogaus teisių deklaracija*, priimta 1948 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų Generalinėje Asamblėjoje, Paryžius.
4. 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1358 dėl sistemos EURODAC, skirtos biometriniais duomenimis palyginti, *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, L serija, 2024 m. gegužės 22 d., ELI: data.europa.eu.
5. 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)
6. ES Reglamentas 2024/1689 „Dirbtinio intelekto aktas“
7. Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas 156 straipsnis <https://www.infolex.lt/ta/10708:str156> Žiūrėta 2026 m. gegužės 17 d.
8. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. *Nutarimas dėl Tarybos sprendimo 2008/615/TVR dėl tarpvalstybinio bendradarbiavimo gerinimo, visų pirma kovos su terorizmu ir tarpvalstybiniu nusikalstamumu srityje, įgyvendinimo veiksmų plano patvirtinimo*. Lietuvos Respublikos teisės aktų registras.
9. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. *Nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. gruodžio 28 d. nutarimo Nr. 1278 „Dėl Administracinių teisės pažeidimų registro reorganizavimo ir Administracinių nusižengimų registro nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo*. Lietuvos Respublikos teisės aktų registras.
10. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. *Dėl ginklų registro reorganizavimo ir ginklų registro nuostatų patvirtinimo*: 2020 m. birželio 10 d. nutarimas Nr. 600. TAR, 2020-06-15, Nr. 13021. Žiūrėta 2025-01-01
11. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl Tarybos sprendimo 2008/615/TVR dėl tarpvalstybinio bendradarbiavimo gerinimo, visų pirma kovos su terorizmu ir tarpvalstybiniu nusikalstamumu srityje, įgyvendinimo veiksmų plano patvirtinimo“, *Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų registras*, žiūrėta 2025 m. gruodžio 26 d.

12. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministras. *Įsakymas dėl Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nuostatų patvirtinimo*. 2002 m. rugsėjo 13 d. Nr. 439. Suvestinė redakcija nuo 2024 m. rugsėjo 11 d. Lietuvos Respublikos teisės aktų registras.
13. Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. *Įsakymas dėl Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro objektų registravimo ir duomenų teikimo taisyklių patvirtinimo*. 2021 m. liepos 21 d. Nr. 5V-68. Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2022 m. rugpjūčio 25 d. Lietuvos Respublikos teisės aktų registras.
14. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija. Dėl Asmens dokumentų išdavimo informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo: 2020 m. kovo 31 d. įsakymas Nr. 1V-292. TAR, 2020-04-09, Nr. 7512 (galiojanti suvestinė redakcija nuo 2023-12-20), žiūrėta 2025-12-28.
15. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministras. *Dėl kai kurių Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos valdomų registrų ir valstybės informacinių sistemų duomenų saugos nuostatų patvirtinimo*. Įsakymas Nr. 1V-883, 2017 m. gruodžio 22 d., Vilnius.
16. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministras. *Dėl Lietuvos nacionalinės Šengeno informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo*. Įsakymas Nr. 1V-324, 2007 m. rugsėjo 17 d., Vilnius.
17. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministras. *Dėl Lietuvos migracijos informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo*. Įsakymas Nr. 1V-149, 2018 m. vasario 22 d., Vilnius.
18. Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas, Nr. VIII-2048. Lietuvos Respublikos Seimas, *Teisės aktų registras*.
19. „Dėl Lietuvos policijos daktiloskopinių duomenų registro steigimo“, LRS, žiūrėta 2026 m. vasario 11 d. <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.342644>
20. 2009 m. balandžio 6 d. Tarybos sprendimas 2009/316/TVR dėl Europos nuosprendžių registrų informacinės sistemos (ECRIS) sukūrimo pagal Pamatinio sprendimo 2009/315/TVR 11 straipsnį
21. Generalinio Prokuroro rekomendacijos „Dėl Rekomendacijų dėl fotografavimo, filmavimo, matavimo, rankų atspaudų, pavyzdžio genetinei daktiloskopijai paėmimo tvarkos ir EURODAC sistemos pirštų atspaudams lyginti naudojimo patvirtinimo“; TAR, 2015-07-07, Nr. 11011
22. Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra. Dėl Integruotos baudžiamojo proceso informacinės sistemos įsteigimo ir jos nuostatų patvirtinimo: 2012 m. rugsėjo 27 d. įsakymas Nr. 1V-702/I-294/6P-101-(1.1). *Valstybės žinios*, 2012-10-04, Nr. 115-5846 (galiojanti suvestinė redakcija nuo 2021-01-01), žiūrėta 2025-12-28.
23. „Dėl Tarpvalstybinio keitimosi DNR duomenimis, daktiloskopiniais duomenimis, transporto priemonių registracijos, jų savininkų ir valdytojų duomenimis ir informacija, susijusia su didelio

masto tarpvalstybinio pobūdžio renginiais ar teroristinių nusikaltimų prevencija, tvarkos aprašo patvirtinimo” <https://www.e-tar.lt/portal/tt/legalAct/TAR.18042457B776/asr> Žiūrėta 2026 m. gegužės 15 d.

Teismų praktika

24. S. ir Marper prieš Jungtinę Karalystę (pareiškimų Nr. 30562/04 ir 30566/04), EŽTT sprendimas, Strasbūras, 2008 m. gruodžio 4 d.
25. Gaughran prieš Jungtinę Karalystę (pareiškimo Nr. 45245/15), EŽTT sprendimas, Strasbūras, 2020 m. vasario 13 d.

Specialioji literatūra :

26. Bilevičiūtė, Eglė ir kt., *Europos kriminalistikos bendros erdvės 2020 vizijos įgyvendinimo Lietuvoje mokslinė koncepcija: mokslo studija*, (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016), 178.
27. Dudek, A., Dąbek, A., Zborowska, I., & Lichosik, J. (2024). Integrating artificial intelligence in forensic science. *E-Methodology*, 10(10), 15–28. <https://doi.org/10.15503/emet2023.15.28>
28. Kažemikaitienė, Eglė. „Kriminalistinės registracijos sistema Lietuvoje.“ *Jurisprudencija* 43, nr. 35 (2003): 48–59.
29. Kurapka, Vidmantas Egidijus, ir Snieguolė Matulienė, red. *Kriminalistika: teorija ir technika*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012.
30. Lankauskas, Mindaugas; Doc. dr. Liudvika MEŠKAUSKAITĖ Advokatės L.Meškauskaitės kontora Lietuvos teisės institutas „Teisės problemos. 2016. Nr. 1 (91) Baudžiamoji atsakomybė už asmens privataus gyvenimo neliečiamumo pažeidimus Europos žmogaus teisių teismo bei Lietuvos teismų praktikos kontekste“
31. Nedveckis, Genrikas, ir Giedrius Mickus. „Naujos automatizuotos daktiloskopinės identifikavimo sistemos galimybės ir panaudojimo praktika Lietuvoje“. *Kriminalistika ir teismo ekspertizė: mokslas, studijos, praktika*, t. 7, d. 2. Vilnius: Vilniaus teismo ekspertizių centras,
32. Shepitko, Mykhaylo; Kateryna Latysh „Use of artificial intelligence in forensic science” 2024 Kharkiv : National Scientific Center «Hon. Prof. M. S. Bokarius Forensic Science Institute

Internetiniai šaltiniai:

33. „AI in forensics“ žiūrėta 2026 vasario 2 d. <https://washingtondc.jhu.edu/news/ai-in-forensics/>
34. „DNA databases and human rights” GeneWatch UK Briefing January, 2011; Žiūrėta 2026 sausio 18 d.
35. „IT sistemos, naudojamos kovai su nusikalstamumu ir ES sienų apsaugai” <https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/it-systems-security-justice/#police> Žiūrėta 2026 gegužės 15 d.
36. „Įgyvendinant Vidaus saugumo fondo lėšomis finansuojamą projektą modernizuotas Habitoskopinių duomenų registras – įdiegtos pažangios asmens veido biometrinio atpažinimo technologijos” žiūrėta 2026 gegužės 2 d.
<https://ird.lrv.lt/lt/naujienos-2/igyvendinant-vidaus-saugumo-fondo-lesomis-finansuojama-projekta-modernizuotas-habitoskopiniu-duomenu-registras-idiegtos-pazangios-asmens-veido-biometrinio-atpazinimo-technologijos/>
37. „Kriminalistikos kongrese Vilniuje – mokslininkų atsakymai į visam regionui aktualius klausimus” <https://sc.bns.lt/view/item/491428> Žiūrėta 2026 gegužės 15 d., „Sukurtas habitoskopinių duomenų registras efektyviam nusikalstamų veikų tyrimui ir prevencijai“ Žiūrėta 2026 sausio 2 d.
<https://ird.lrv.lt/lt/naujienos-2/2013-05-23-sukurtas-habitoskopiniu-duomenu-registras-efektyviam-nusikalstamu-veiku-tyrimui-ir-prevencijai/>
https://www.genewatch.org/uploads/f03c6d66a9b354535738483c1c3d49e4/infopack_fin.pdf
38. „Lietuvos teismo ekspertizės centro teismo ekspertai dalyvavo XX-ajame tarptautiniame kongrese „Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika“ <https://ltec.lrv.lt/lt/naujienos/lietuvos-teismo-ekspertizes-centro-teismo-ekspertai-dalyvavo-xx-ajame-tarptautiniame-kongrese-kriminalistika-ir-teismo-ekspertologija-mokslas-studijos-praktika/> Žiūrėta 2026 gegužės 15 d.
39. „Policijos bendradarbiavimas: Taryba pritarė geresniam policijos institucijų keitimuisi duomenimis” <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2024/02/26/police-cooperation-council-gives-green-light-to-better-data-exchanges-between-police-authorities/> Žiūrėta 2026 gegužės 15 d.
40. „Taryba ir Europos Parlamentas pasiekė susitarimą dėl policijos bendradarbiavimo vystymo Europoje” <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2023/11/20/council-and-eu-parliament-reach-deal-to-advance-police-cooperation-in-europe/> Žiūrėta 2026 gegužės 15 d.

41. „Vidaus saugumo fondo projektas Nr. VSF/2024/115 „Teisėsaugos institucijų universalios duomenų paieškos sistemos plėtra“ žiūrėta 2026 gegužės 2 d. <https://ird.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/vykdomi-projektai/vidaus-saugumo-fondo-projektas-nr-vsf2024115-teisesaugos-instituciju-universalios-duomenu-paieskos-sistemos-pletra/>

PRIEDAI

Nr. 1 Anoniminė apklausa. Kriminalistiniai registrai policijos veikloje: efektyvumas ir žmogaus teisių užtikrinimas

Esu Mykolo Romerio universiteto Baudžiamosios teisės ir kriminologijos išstęstinių magistrantūros studijų II-ojo kurso studentė. Rašau baigiamąjį darbą tema „Kriminalistiniai registrai ir pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimas“. Iš anksto dėkoju už Jūsų laiką užpildant šią trumpą anketą.

Apklausa:

1. Koks jūsų darbo stažas policijos sistemoje?
 - 1-9 metai
 - 10-24 metai
 - 25+ metų
2. Kokiame padalinyje dirbate?
 - Teritorinio policijos komisariato veiklos skyriuje
 - Reagavimo valdyboje/skyriuje
 - Kriminalinėje policijoje
 - Kelių policijos skyriuje
 - Administracinių nusižengimų bylų nagrinėjimo skyriuje
 - Kriminalistinių tyrimų valdyboje
3. Kokias informacines sistemas ar registrus dažiausiai naudojate savo darbe?
 - POLIS naršyklė II
 - Habitoskopinių duomenų registras
 - DNR duomenų registras
 - Daktiloskopinių duomenų registras
 - Administracinių nusižengimų registras
 - Integruota baudžiamojo proceso informacinė sistema
 - Ieškomų ginklų registras
 - Ieškomų numeruotų daiktų registras
 - Ieškomų transporto priemonių registras
 - Policijos registruojamų įvykių registras

- Eismo įvykių informacinė sistema
4. Ar duomenų bazės visada suteikia patikimą informaciją?
 - Taip
 - Ne
 5. Jei į aukščiau pateiktą klausimą atsakėte ne, galbūt galite pateikti pavyzdį, kuomet buvo gauta nepatikima informacija?
 6. Ar susiduriate su situacijomis, kai duomenų naudojimas kelia abejonių dėl asmens teisių pažeidimo?
 - Taip
 - Ne
 7. Kaip dažnai susiduriate su techniniais trikdžiais ar sistemos veikimo problemomis naudojantis duomenų bazėmis?
 - Dažnai
 - Kartais
 - Retai
 - Niekada
 8. Ar pareigūnams suteikiama pakankamai mokymų apie žmogaus teisių apsaugą dirbant su duomenų bazėmis?
 - Taip, esu dalyvavęs tokio pobūdžio mokymuose
 - Nesu dalyvavęs, bet esu girdėjęs, kad tokie mokymai vyksta
 - Nesu dalyvavęs ar girdėjęs, bet jei tokie mokymai vyktų - aš dalyvaučiau
 - Nesu dalyvavęs ir savo noru nedalyvaučiau
 9. Kaip manote, ar naudojant kriminalistines duomenų bazines efektyviai bendradarbiaujama su kitomis institucijomis (pvz., kitų šalių teisėsauga)?
 - Taip
 - Ne
 - Neturiu nuomonės
 10. Ar, Jūsų nuomone, reikėtų griežtinti kontrolę siekiant išvengti neteisėto duomenų naudojimo ir tikrinimo?
 - Taip
 - Ne
 11. Kokių patobulinimų, Jūsų nuomone, reikėtų kriminalistinėms duomenų bazėms, kad jos būtų efektyvesnės policijos darbe?

Nr. 2 Anoniminė apklausa. Kriminalistinės duomenų bazės ir jų vaidmuo nusikalstamumo prevencijoje: visuomenės nuomonė.

Esu Mykolo Romerio universiteto, II-ojo kurso ištęstinių magistrantūros studijų Baudžiamosios teisės krypties studentė. Rašau baigiamąjį darbą tema - „Kriminalistiniai registrai ir žmogaus pagrindinių teisių ir laisvių užtikrinimas". Iš anksto Jums dėkoju už keletą minučių laiko, atsakant į pateiktą anketą.

Apklausa:

1. Koks Jūsų amžius?
 - 18-25
 - 26-31
 - 32-49
 - 50+
2. Kokia Jūsų lytis?
 - Vyras
 - Moteris
3. Ar domitės teisėsaugos institucijomis ir jų darbu?
 - Taip
 - Ne
4. Ar Jūs jaučiatės saugesni žinodami, kad teisėsaugos institucijos naudoja kriminalistines duomenų bazines (pvz., pirštų atspaudai, DNR, veido atpažinimo)
 - Taip
 - Ne
 - Šia tema nesidomiu
5. Kaip manote, ar kriminalistinių registrų naudojimas realiai prisideda prie nusikalstamumo mažinimo?
 - Taip
 - Ne
6. Ar manote, kad didesnė stebėsena visuomenėje (pavyzdžiui vaizdo stebėjimo kameros viešose vietose) didina saugumą, ar kelia daugiau grėsmių?

- Didina saugumą
 - Kelia daugiau grėsmių
7. Ar Jums kelia susirūpinimą tai, kad Jūsų asmens duomenys galėtų būti saugomi kriminalistinėse duomenų bazėse?
 - Taip
 - Ne
 8. Kiek pasitikite policija ir kitomis teisėsaugos institucijomis tvarkant jautrius asmens duomenis?
 - Visiškai nepasitikiu 1 <...> Visiškai pasitikiu 10
 9. Ar sutiktumėte, kad Jūsų duomenys būtų saugomi kriminalistinėse duomenų bazėse, jei tai padėtų atskleisti sunkius nusikaltimus?
 - Taip
 - Ne
 10. Ar manote, kad visuomenė yra pakankamai informuota apie tai, kaip naudojami kriminalistiniai registrai?
 - Taip
 - Ne
 - Neturiu nuomonės

Nr. 3 ekspertų (advokatų apklausa) pokalbio transkripcija

KLAUSIMAI:

1. Kaip dažnai tenka ginčyti iš kriminalistinių duomenų bazių paimtą informaciją? Ar pasitaiko atvejų, kuomet jas naudojant būna pažeistos žmogaus teisės?
2. Kokias pagrindines problemas galėtumėte išvelgti kriminalistinių duomenų bazių naudojime/pritaikyme? (pvz. dėl paimamų lyginamųjų pavyzdžių ar pan.)
3. Ar, Jūsų nuomone, praktikoje pakankamai ginamos asmens teisės? (ypač kuomet tai liečia teisę į privatų gyvenimą.)
4. Kaip vertinate duomenų saugojimo terminus kriminalistiniuose registruose?
5. Ar pasitaiko atvejų, kuomet teisėsaugos institucijos peržengia įgaliojimus naudojant duomenų bazes ir jose kaupiamą informaciją? (pvz. įgaliojimų viršijimai tikrinant duomenis, atskleidžiant trečiosioms šalims)

- Pradedamas interviu ir prisistatykite advokatai
- Sveiki, esu advokatė Monika Kaluževičienė. Dirbu advokatų profesinėje bendrijoje „Global Legal Advisors“. Advokatūroje dirbu nuo 2016 metų, o advokate esu nuo 2022 metų.
- Ir kokias bylas praktikujete?
- Daugiausiai dirbu su civilinėmis bylomis, tačiau kartais tenka susidurti ir su baudžiamosios teisės bylomis, ikiteisminiais tyrimais, tačiau dažniausiai, na, ginu klientus nesunkiuose nusikaltimuose arba apysunkiuose. Su sunkiais nedirbu
- Supratau, ačiū.
- Esu advokatas Mindaugas Vagonis dirbu advokatų profesinėje bendrijoje „Global Legal Advisors“. Advokatūroje esu nuo 2009 metų, praktikuojau kaip advokatas nuo 2014 metų. Visą šį laiką dirbu su baudžiamosiomis bylom.
- Ačiū, tada galime prieiti prie klausimų. Tai pirmasis klausimas būtų: kaip dažnai tenka ginčyti iš kriminalistinių duomenų bazių paimtą informaciją? Ar pasitaiko atvejų, kuomet jas naudojant būna pažeistos žmogaus teisės?
- Man asmeniškai nėra tekę susidurti, kad ginčyčiau kažkokią informaciją ir apskritai nelabai galiu kažką pasakyti šiuo klausimu iš savo darbinės praktikos
- Pasitaiko ištikrųjų labai retai, daugiausiai gal kyla klausimas dėl šių duomenų gavimo teisėtumo, kas iš principo lemia vėlesnį jų vertinimą kaip teisėtai būdu gautus įrodymus. Bendrai paėmus, nepasitaiko dažnai.
- Antrasis klausimas būtų: kokias pagrindines problemas galėtumėte išvelgti kriminalistinių duomenų bazių naudojime/pritaikyme? Tai pavyzdžiui dėl paimamų lyginamųjų pavyzdžių ar panašiai
- Su kuo esu susidūrusi ir ką galiu pasakyti, nežinau ar tiksliai atitiks į temą, tačiau problemas išvelgiu tokias: tai viena yra, kai baudžiamosiose bylose yra pateikiama informacija apie asmenį, apie išnykusius teistumus, kurie mano įsitikinimu, neturėtų būti teikiami. Tiek ikiteisminio tyrimo byloje, tiek atiduodant bylą į teismą. Nes visgi turėtų būti vadovaujamas aktualia informacija, tai

kas yra susiję su galiojančiais teistumais, tai šiuo atveju galbūt galėtų sistema būti pritaikyta taip, kad visos bylos, kurios, tai yra kurių pagrindu yra išnykę teistumai, jos turėtų atsirasti archyve ir tarkim pareigūnams pridėdant tą informaciją, nebūtų galimybės pateikti buvusių bylų, praėjusių, na pasibaigusių teistumų. Taip pat kita problema būtų, kas, na, manau aktualu, tai na būtent straipsniai, nusižengimai. Neturėtų būti teikiama informacija už 5 metų terminą. Turėtų būti vadovaujamasi tik vienerių metų terminu, kai nuobauda galioja ir analogiškai kaip ir su teistumais, manau, neturėtų būti galimybės pateikti buvusių ANK, kurių terminas yra daugiau negu vieni metai.

- Ar kolega turi kažką pasisakyti?

- Tai čia iš esmės tą klausimą galima būtų dalinti į dvi dalis. Tai yra, kiek tai liečia naudojimą ir kiek tai liečia pritaikymą. Tai, su naudojimu didžiausia problema vėlgi yra, žiūrint iš teisėsaugos institucijų pusės, tai būtent kontrolė, kurioje apimtyje yra naudojami tie duomenys ir kiek tai liečia asmenų, kurių duomenys yra naudojami. Vėlgi, asmenys paprastai neturi galimybės žinoti, kad tuos duomenis kažkas naudojo, tikrino ir panašiai. Nes objektyviai, asmenys apie tai nėra informuojami. Vėlgi ir su tuo pačiu pritaikymu lygiai tas pats. Iš principo būtent kiek tai liečia pritaikymą ir kiek tai liečia naudojimą turėtų būti labiau informuojami asmenys, kurių duomenys yra tvarkomi. Kadangi nesant šito, realiai asmuo net neturi galimybės gint pažeistas teises, vertint ar jos yra pažeistos.

- Ačiū labai už atsakymus. Tai trečiasis klausimas būtų: ar, Jūsų nuomone, praktikoje pakankamai ginamos asmens teisės? Ypač tuomet tai liečia teisę į privatų gyvenimą.

- Leisiu kolegai pradėti.

- Matot, vėlgi čia labai sunku taip pasakyti ar praktikoje pakankamai ginamos asmens teisės. Iš esmės, patį teisės gynimą, bet kokių atveju lemia paties žmogaus apsisprendimas jas ginti. Tai yra, kreiptis kažkur į institucijas dėl galimo padaryto teisių pažeidimo. Baudžiamajame procese žinoma, kiek tai liečia įtariamojo teisių pažeidimą, kiek tai susiję su kažkokiu tai duomenų panaudojimu. Visais atvejais keliama klausimai dėl duomenų panaudojimo teisėtumo, dėl tų duomenų gavimo pagrįstumo, kadangi vėlgi tai tiesiogiai siejasi su visa kita įrodomąja medžiaga. Kadangi pagal BPK, neteisėtu būdu gauti duomenys, jie negali būti pripažinti įrodymais. Todėl pasitaiko tų atvejų.

- Ačiū už atsakymą. Tai kaip vertinate duomenų saugojimo terminus kriminalistiniuose registruose?

- Realiai galėčiau pasakyti taip, kad teoriškai ir egzistuoja jie, bet realiai jų nėra. Kadangi duomenys apie asmenų išnykusius teistumus, duomenys apie išnykusius administracinius baustumus, jie bet koku atveju jie yra laikomi registruose ir turėtų būti realiai taip, kad pasibaigus baustumo, teistumo laikotarpiui, tie duomenys automatiškai turėtų būti perkelti į archyvą ir nesvarbu kokia forma tie duomenys yra traukiami. Ar ištraukiama pažyma, išrašą, ta prasme objektyviai nebeturėtų matytis. Kadangi vėl gi tų duomenų vertinimas ir vėlesnis panaudojimas sąlygoja ir iš to išplaukia ir tų pačių asmenų teisių pažeidimas. Todėl aš manau, kad realiai, na neegzistuoja realūs tie saugojimo kažkoki terminai, po kurio tie duomenys būtų trinami. Turėtų būti keistina kažkas.

- Ir paskutinis klausimas - ar pasitaiko atvejų, kuomet teisėsaugos institucijos peržengia įgaliojimus naudojant duomenų bazes ir jose kaupiamą informaciją? (pvz. įgaliojimų viršijimai tikrinant duomenis, atskleidžiant trečiosioms šalims)

- Anksčiau ta problema buvo itin opi ir iš esmės gal iki 2015 metų tikrai labai dažniais atvejais pasitaikydavo, kad ir ne viešų, bet aiškiai suprantamų piktnaudžiavimo atvejų, kuomet vėl gi tų duomenų panaudojimas iš esmės priklausė vien nuo to ar vienas, ar kitas asmuo turi pažįstamų policijoje, nes nu tai būdavo vieša paslaptis, kad gauti duomenis apie skolininko gyvenamąją vietą, naudojamą transport priemonę. Paprastai būdavo prašoma, kad kas galėtų ištraukti iš tų duomenų bazių. Paprasčiausias būdas būdavo gauti per policiją. Tai ta situacija pasikeitė nuo 2015 metų kuomet buvo labai stipriai sugriežtinta viskas. Kas lėmė ir ten kiek tarnybinių kažkokių atlikimą ir ikiteisminių tyrimų, nuteisimų dėl piktnaudžiavimo. Ir iš esmės ta situacija yra pasikeitusi, tačiau vėl gi kadangi yra labai sunku nustatyti, kurioje apimtyje konkretus pareigūnas tikrina tuos duomenis, kadangi vėl gi ir asmuo apie kurį duomenys tikrinami – nieko nežino. Tai kaip vėliau vyksta su tuo duomenų atskleidimu – irgi yra klausimas. Todėl bet koku atveju kiek tai liečia, būtent tikrinimus visose kriminalistinių duomenų bazėse situacija turėtų keistis įvedant didesnę kontrolę ir iš esmės ribojant gauti duomenis tik toje apimtyje, kiek tai konkrečiai susiję su į tyrimą įtrauktų asmenų, tai yra su į tyrimą įtrauktais asmenimis. O ne turint teisę gauti kažkokius papildomus duomenis apie asmenis, kurie tikėtina yra įtraukti ar tų asmenų, kurie yra įtraukti artimuosius ir panašiai. Kadangi suvaldyt tą neįmanoma.

- Supratau, ačiū

- Aš dar norėčiau papildyt, gal iš tikrųjų, neužfiksavau ar kolega paminėjo, iš tiesų turbūt svarbus būtų momentas tas, kad iš tiesų gynyba, baudžiamajame procese tiek ikiteisminiame, tiek teisme

esant bylai neturi priėjimo prie tokios apimties duomenų, kokią iš esmės turi ikiteisminio tyrimo institucija. Tas pats teismas. Tai šiuo atveju manau, turėtų būti išplėstos advokatų galimybės naudotis tomis duomenų bazėmis, kad turėtų galimybę prieiti prie platesnės apimties duomenų, tokiu būdu užtikrinant, na iš tiesų žmogaus teisę į gynybą.

- Ačiū labai už laiką ir už atsakymus

Nr. 4 eksperto (prokurorės) pokalbio transkripcija

KLAUSIMAI:

1. Kokią reikšmę duomenų bazės ir iš jų imami duomenys turi ikiteisminio tyrimo metu? Ar jie būna tikslūs? Galbūt pasitaiko neatitikimų, neatnaujintų duomenų?
2. Ar šių duomenų naudojimas palengvina nusikaltimų tyrimą, pavyzdžiui siekiant surasti įtariamuosius arba liudytojus?
3. Ar užtikrinama, kad duomenys būtų renkami ir naudojami teisėtai, jei taip, kaip?
4. Ar pasitaiko atvejų, kai duomenys negali būti naudojami dėl žmogaus teisių pažeidimų?
5. Kaip vertinate pusiausvyrą tarp būtent viešojo intereso ir asmens teisių?
6. Ar reikalingi teisinio reguliavimo pakeitimai šioje srityje?

Transkripcija garso įrašo iš 2026-05-04

- Sveiki, jei galite prisistatykite
- Esu Kauno apygardos prokuratūros Kauno apylinkės prokuroratūros ketvirtojo skyriaus vyriausioji prokurorė Lina Zakarauskaitė. Teisinio darbo stažas yra nuo 2002 m. Prokurorės pareigose esu nuo 2010 m., tai šešiolikti metai.
- Dirbate daugiausiai su nepilnamečių, specializujasi jūsų skyrius?
- Nepasakyčiau, kad daugiausiai, bet taip, ketvirtojo skyriaus specifika yra ta, kad mes dirbam ir su bendros kompetencijos bylomis, bet prokurorai taip pat specializuoja ir nepilnamečių justicijos srityje.
- Gerai, tuomet pereiname prie klausimų. Tai pirmasis klausimas būtų – kokią reikšmę duomenų bazės ir iš jų imami duomenys turi ikiteisminio tyrimo metu? Ar jie būna tikslūs? Galbūt pasitaiko neatitikimų, neatnaujintų duomenų?

- Manau, kad turi reikšmę, tiek pareigūnam, tiek prokuroram, organizuojantiems ikiteisminį tyrimą. Dėl tikslumų ar netikslumų, tai tikrai pasitaiko netikslumų ir neatitikimų, tikrai esu pastebėjusi. Ypatingai, pavėluotai yra atnaujinami duomenys apie galutinius sprendimus, apie sumokėtas baudas. Dar noriu pabrėžti, jog nežinau kaip šiuo metu, kiek yra su IBPS integruota ir susieta su taip vadinamu ĮKNR, bet paskutiniu metu, tai yra prieš tris metus pasitaikė toks atvejis, kai tyrimas buvo atnaujintas, nes registruotas buvo pažymėta, kad nutrauktas kaltininkui ir nukentėjusiajam susitaikius, tuo tarpu, kreipiantis į teismą buvo nustatyta, kad suvesti duomenys yra neteisingi ir galutinis sprendimas, tai buvo atleisti nepilnametį nuo baudžiamosios atsakomybės BK 93 str. pagrindais ir tvarka. Ir tokiu atveju tyrimo atnaujinamas galimas tik tais paaiškęjus naujom aplinkybėm, tai buvo ir tokių situacijų.
- Ačiū labai už atsakymą, kitas klausimas būtų, ar šių duomenų naudojimas palengvina nusikaltimų tyrimą, pavyzdžiui siekiant surasti įtariamuosius arba liudytojus?
- Kaip žinia, ikiteisminiuose tyrimuose, kuriuose pasislėpę pavyzdžiui įtariamieji registrų išrašai turbūt yra pirmas dalykas ką tikrina tyrėjas, pareigūnas atliekantis ikiteisminį tyrimą. Tai jo teistumus, administracinius nusižengimus, tokiu būdu nustato, jeigu yra padaryti nusižengimai alokaciją, sakykim, kur jie padaryti ir iš to galima spręsti apie įtariamojo buvimo vietą, bent jau kuriame mieste ir sutelkti pajėgas ieškant, būtent tame Lietuvos taške. Dar tikrinami kiti registrai, mano žiniomis labai svarbus skrydžių registravimas, Vilniaus oro uoste ir panašiai. Tai aš manau, kad tikrai padeda ir tai yra pirmas žingsnis ką daro tyrėjas, tai yra tikrina registrus.
- Ačiū labai, trečiasis klausimas būtų – ar užtikrinama, kad duomenys būtų renkami ir naudojami teisėtai, jei taip, kaip?
- Aš manau, kad pakankamai yra užtikrinama, o asmenys, kurie turi teisę rinkti tam tikrus duomenis ar tikrinti registrus, tai yra jų atsakomybės klausimas ir sąžiningumo. Norminė bazė man atrodo yra pilna užtikrinama, o jau įrankiai kiekvieno asmens rankose, kuriuos naudot, tai čia ar jie pažeidinėja ar ne teisės aktus, tai jų reikalas
- Ar pasitaiko atvejų, kai duomenys negali būti naudojami dėl žmogaus teisių pažeidimų?
- Kai negali būti naudojami, na jei kalbam apie baudžiamąjį procesą, klausimas ar išvis negali būti naudojami. Kad laikytis baudžiamąjo proceso numatytų tam tikrų imperatyvų, sakykim, ikiteisminio tyrimo duomenys yra neskelbtini be prokuroro leidimo, susipažinimo su ikiteisminiu tyrimu metu baudžiamajam procese 181 straipsnio 6 daly yra imperatyvai, kokių dokumentų kopijų negalima daryti apie nepilnamečius įtariamuosius, privatų gyvenimą ir visą kitą, na, šitie duomenys ir negali būti atskleisti, kad nebūtų pažeisti, sakykim kitų žmonių teisės ar jų teisėti interesai, bet

visą kitą, tai vykdant baudžiamąjį persekiojimą, aš manau, kad yra būtina naudoti, siekiant, kad būtų atstatyti, pažeistos atstatytos teisės nukentėjusiųjų asmenų arba sakykim užtikrinant viešą interesą.

- Kaip vertinate pusiausvyrą tarp būtent viešojo intereso ir asmens teisių?
- Tai čia iš tiesų tęsiant mintį, būtų galima pasakyti, kad privačių asmenų teisės, jų naudojimas tomis teisėmis, jų gynimas, negali viršyti ir pažeisti, sakykim, kitų asmenų ar visuomenės viešo intereso. Pažeidžiant vieno asmens teises galbūt baudžiamajame procese, mes gebam apsaugoti didesnės dalies žmonių, sakykim teises arba atstatyti jų pažeistas teises, tai vis tik aš manau, kad baudžiamasis procesas tam ir yra, kad atstatyt šitą pusiausvyrą ir šitoje vietoj manau reikėtų sverti, kas yra svarbiau. Ar vieno asmens interesus, ar daugumos
- Ir paskutinis klausimas, ar reikalingi teisinio reguliavimo pakeitimai šioje srityje?
- Aš manau, kad pakankamai teisės aktų reglamentuojančių šitą sritį yra. Ar pakeitimai reikalingi, šiuo metu atsakyti negaliu, kadangi reikia labai gerai išmanyti tuos visus teisės aktus, bet vis tik aš manau, kad tų teisės aktų naudotojai, jeigu nepažeidinėtu teisės aktų, būtų pakankamai užtikrinamos visos žmogaus teisės ir tų pažeidimų tikrai nebūtų. Ir netgi sakyčiau tu ribojimų yra šiandien dienai, mano galva, per daug. Aš grynai kalbu iš prokuroro varpinės, kadangi mums organizuojant ikiteisminį tyrimą, na, atsiranda begalė kliūčių naudojantis registrais, nes prokuratūra neturi priėjimo prie Liteko, aš kalbu apie eilinį prokurorą, kuris organizuoja tyrimą ir kuriam reikia ruošti baigiamosioms kalboms ir panašiai. Negalim susižiūrėti galutinių šviežiausių teismo sprendimų, kurie įsiteisėjo sakykim čia ir dabar, kadangi ĮKNR dar nebūna atnaujinta, mums į kitas bylas įlįsti, mes neturim galimybės, todėl einam per kelis registrus ir dar daugiau duomenų sužinom, ką galima būtų padaryti tiesiausiu keliu. Na bet įstatymai yra įstatymai
- Ačiū Jums labai.

Nr. 5 eksperto (Kriminalistinių tyrimų valdybos Biologinių tyrimų skyriaus viršininko) pokalbio transkripcija

KLAUSIMAI:

1. Kokie yra pagrindiniai duomenų rinkimo būdai Jūsų naudojamose duomenų bazėse?
2. Kaip užtikrinamas surinktų duomenų tikslumas ir patikimumas?
3. Ar egzistuoja aiškos procedūros, reglamentuojančios duomenų įtraukimą į bazę? Kaip dažnai duomenys peržiūrimi, atnaujinami ar šalinami?

4. Kaip, Jūsų nuomone, kriminalistinių duomenų bazių naudojimas gali paveikti asmens teisę į privatumą?
5. Kokios priemonės taikomos siekiant užtikrinti pagrindinių žmogaus teisių apsaugą?
6. Ar praktikoje susiduriate su teisinių nuostatų neaiškumais ar spragomis?
7. Su kokiais pagrindiniais iššūkiais susiduriate dirbdami su kriminalistinėmis duomenų bazėmis?
8. Ar technologiniai sprendimai yra pakankami, ar reikėtų juos tobulinti?
9. Kokius pokyčius siūlytumėte, siekiant geriau suderinti tyrimų efektyvumą ir žmogaus teisių apsaugą? Kokios matomos perspektyvos, naujovės šioje srityje?

Transkripcija garso įrašo, 2026-05-08

- Pradėsim, tada jei galit dar prisistatykit, kiek laiko dirbat?
- Esu Gintautas Šinkūnas, einantis Policijos departamento Kriminalistinių tyrimų valdybos Biologinių tyrimų skyriaus viršininko pareigas. Sistemoj dirbu jau, už savaitės bus 28 metai.
- Tai tuomet pereiname prie klausimų, tai pirmasis būtų – kokie pagrindiniai duomenų rinkimo būdai jūsų naudojamose duomenų bazėse? Tai kokia baze naudojate?
- Taip, mūsų skyriuje, ne tik skyriuje, bet sakykim kriminalistinių tyrimų valdyba yra DNR duomenų registro tvarkytoja ir tvarkomi DNR duomenys. Vienintelis būdas duomenų gavimo, tai yra iš teisėsaugos institucijų atsiųsti įtariamųjų asmenų, seilių ėminiai. Kokiu būdu jie yra paimami, ar tai yra areštiniėje imama, ar tai tyrėjas pats pareiškęs įtarimus ima ėminį, mes nežinom ir mums nereikia, pagal tvarką nustatytą, tai jeigu trumpai apibendrinti, tai vienintelis būdas duomenų gavimo yra iš teisėsaugos institucijų gauti ėminiai su savo lydinčiais dokumentais ir pavedimu įtraukti duomenis į registrą.
- Kaip būna užtikrinamas surinktų duomenų tikslumas bei patikimumas?
- Pagal dabartinį teisinį reglamentavimą ši prievolė užtikrinti duomenų patikimumą ir tikslumą yra pavesta pareigūnui, kuris ima iš asmens seilių ėminį. Ten turi būti nustatoma tapatybė, įsitikinama, kad imama iš to asmens iš kurio reikia paimti. Pas mus valdyboje gavus duomenis yra papildomas žingsnis atliekamas, mūsų duomenų registras turi sąsają su gyventojų registru, tai įvedus asmens kodą, iš gyventojų registro gaunam vardą pavardę ir sulyginam ar gyventojų registre esantis vardas pavardė asmens kodas atitinka mums atsiųstuose dokumentuose nurodytą vardą pavardę asmens kodą. Bet tai čia mes papildomai tokį žingsnėlį atliekam
- O ar egzistuoja aiškos procedūros reglamentuojančios duomenų įtraukimą į pačią bazę ir kaip dažnai tie duomenys peržiūrimi, naujinami, šalinami?

- Mano nuomone, yra pakankamas reglamentavimas, jis prasideda nuo BPK, toliau policijos įstatyme. Mums kas yra artimesni, mums, sakydamas mums, turiu omeny kriminalistinių tyrimų valdybą yra du pagrindiniai teisės aktai, kuriais mes vadovaujamės, tai yra DNR duomenų registro nuostatai ir DNR duomenų registro tvarkymo taisyklės, tai šituose dviejuose dokumentuose labai aiškiai surašyta iš kokių asmenų, iš kokių kategorijų galima paimti tuos seilių ėminius, sakant duomenis rinkti, įtraukti į duomenų registrą. Toliau, peržiūrimi duomenys yra, kadangi esam akredituota laboratorija, dar yra mūsų vidiniai dokumentai. Visa tai kas vyksta laboratorijoje yra aprašyta standartinės veiklos procedūrose ir mes ten nusimatę, kad duomenys peržiūrimi kartą į ketvirtį. Ką reiškia peržiūrimi, tai yra registras turi sąsają, ne tik su gyventojų registru, bet ir su įtariamųjų, kaltinamųjų, nuteistųjų registru, kuriame ir iš kurio gaunam duomenis ar asmuo vis dar yra įtariamasis ir jeigu jis jau nebe įtariamasis reiškia iš ano registro, kaip mes sakom ĮKNR asmuo yra pašalintas, tai ir mes kartą į ketvirtį peržiūrim ir tokius asmenis keliam į archyvą. Kad registre nekaltų žmonių nebūtų. Kita sąsają yra veikianti vėl gi su gyventojų registru gaunam žymes ar asmuo gyvas, ar miręs. Ir irgi kartą į ketvirtį mirusius asmenis, kuriuos gaunam iš gyventojų registro, kad jie jau yra mirę irgi keliam į archyvą. Tai va tokiu būdu užtikrinamas tas duomenų teisingumas, patikimumas ir peržiūra kartą į ketvirtį.

- O kaip jūsų nuomone, ar kriminalistinių bazių naudojimas gali paveikti asmens teisę į privatumą?

- Geras klausimas, sudėtingas, aš manau, kad kažkokio poveikio neigiamo poveikio asmens privatumui neturi. Tiek kiek mes tvarkom DNR duomenų registrą. Kodėl? Nes DNR duomenų registras prisideda prie visuomenės saugumo užtikrinimo ir mano nuomone šitas tikslas yra aukštesnis negu vieno individo asmens laisvė. Tuo labiau, kad yra kaip minėjau griežtas reglamentavimas ir procedūros iš ko galima paimti mėginį, na, kaip įvesti į registrą, kaip sutvarkom, kiek laiko jis ten yra saugomas, o į ketvirtį peržiūrima ir nereikalingi duomenys yra perkeliami į archyvą. Archyvas yra neaktyvi būseną. Tai, žmogaus teisėms pavojaus nekyla, o kad nekiltų pagunda kažkam tai piktnaudžiaut, tai yra kontrolės priemonės. Yra Policijos departamente turim apsaugos skyrių, kuris kartas nuo karto kontroliuoja, tikrina, kaip naudojamosi visomis informacinėmis sistemomis, įskaitant ir DNR registrą. Turim imuniteto valdybą, kuri irgi man atrodo kasmet atlieka apžvalgą kaip naudojamosi duomenų bazėmis, registrais ir informacinėmis sistemomis. Ir yra duomenų apsaugos inspekcija, kuri tikrina ar mūsų darbuotojai nepiktnaudžiauja ar teisėtai, teisingai tvarko tuos duomenis. Tai mano nuomone, kažkokio pavojaus ar rizikų žmogaus laisvei nėra.

- Tuomet praleisime, nes kaip tik atsakėte į sekantį klausimą kokios priemonės taikomos užtikrinant teisių apsaugą žmogaus ir tada – ar praktikoje susiduriate su teisinių nuostatų neaiškumais ar spragomis?

- Ne, nes mūsų darbas kaip tvarkytojų yra pakankamai aiškus, čia galbūt galėtų atsakyti tyrėjai, teisėsaugos institucijos, kuriom reikia ar nereikia imti tą ėminį. Tai tos spragos galbūt iš patirties žinau, kad kartais skundžiasi, kad atsisako duoti ėminį įtariamasis, tai va tas procesinių prievartos priemonių taikymas tyrėjams, tenai kyla neaiškumų. Nežinau kodėl skambina mums ir konsultuojasi, bet deja mes pasakom, kad tai yra ne mūsų kompetencija. O mums čia, kriminalistinių tyrimų valdyboje, tai teisinių spragų nekyla, nes mums pagrindinis dalykas žinoti ar šitas asmuo yra įtariamasis ir mes jį galim įtraukinėti ar ne. Tai čia kaip taisyklė nekyla problemų, nes nurodoma dokumentuose, kad tai yra spec. liudytojas, liudytojas. Gražinam neįrašę. Apibendrinant ir trumpai tariant, mes nesusiduriame su spragomis teisinėmis.

- O kaip su pačiomis kriminalistinėmis duomenų bazėmis? Kokie pagrindiniai iššūkiai, problemos su pačiomis bazėmis? Kažkokie gal trikdžiai, sistemos užlūžimai, neveikimai?

- Mes kaip tie galutiniai vartotojai nematom, čia gal IT specialistai galėtų pasakyti ar yra kažkokių bandymų įsilaužti ar ne. Tai mes tik tai žinom tiek, kad tie prisijungimai griežtinami, slaptažodžių keitimas dažninamas, tai iš to darom išvadą, kad čia ne šiaip sau, o saugumo sumetimais. Bet kiek tie pavojai realūs, tai mes na nežinom. Ir kaip galutiniai vartotojai, mes kažkokių tai problemų nežvelgiame. Technologiškai esam aprūpinti ir galbūt čia truputį nukrypstant, nes čia klausimai taip labiau teisiniai, su žmogaus teisėmis susiję, tai vienintelis ką galima būtų pasakyti apie problemas, tai tą ėminį reikia ištirti. Tyrimui naudojami reagentai, kurie yra ganėtinai brangūs, tai yra kaštai. Tai čia galbūt toks globalus finansavimo klausimas, kad kasmet mūsų skyriui būtų skiriamas adekvatus finansavimas, vat reagentams, ištekliams. Kritinės problemos šiai dienai nėra, nors tas finansavimas policijos toks koks yra, apkarpytas. Jeigu trumpai tai kažkokių problemų nematom.

- Tai technologiniai sprendimai, tada sekantis klausimas, pakankami?

- Pakankami, tikrai taip.

- Ir paskutinis klausimas, kokius pokyčius siūlytumėt siekiant geriau suderinti tyrimo efektyvumo ir žmogaus teisių apsaugą? Kokius matomos perspektyvos, naujovės, apskritai va šitoje jūsų skyriaus veikloje?

- Suderinamumas, čia gal pasiūlymų ypatingų neturėčiau, nes kaip sakiau duomenų apsaugai žmogaus laisvėms aš kažkokių pavojų nežvelgiu. Tai antra dalis, kokios naujovės yra, tai čia galbūt

susiję su tuo, kad DNR tyrimai po truputį jau eina ne į identifikavimą, o į tokią truputį žvalgybinę informaciją, tai išigali po truputį vadinamas fenotipavimas, ką tai reiškia, kai nustatoma ne tik ar asmens profilis sutampa, pėdsako ir asmens. Bet ir pasakoma, pavyzdžiui, kraują įvykio vietoj palikęs asmuo yra baltaodis, etninė grupė netgi nustatoma, akių spalva, plaukų spalva, tai čia truputį giliau lendame į žmogų iš vienos pusės galima sakyti, kad tai dar labiau suvaržomos žmogaus teisės, nes jau identifikuojama jo rasė, tam tikri požymiai, bet iš kitos pusės, tai vėlgi, viskas skirta visuomenės saugumui ir grįžtant prie vieno pirmųjų klausimų, nemanau, kad tai yra problema. Ir čia va ta naujovė, kur eisim, tuos duomenis matyt kažkur pradės registre naujame ar masyve kaupti. Nes pagal standartinius duomenis kas dabar atliekama kažkokių naujovių nesimato. Toks auksinis standartas nusistovėjęs ir patobulint dabar esamą situaciją nelabai yra iš ko. Vienintelis yra keist kryptį ir kaip va minėjau ir eit į kažkokių tai išorinių žmogaus požymių apibūdinimą ir jų duomenų kaupimą.

- Ir dar tuomet papildomas man klausimas dėl pačių sistemų bendradarbiavimo. Pavyzdžiui yra ten, gal čia jau nelabai jūsų tema su biologiniais, bet ten pavyzdžiui Migracijos tarnyba paima pirštų atspaudus ir ar jie paskui atkeliauja į kriminalistinių tyrimų valdybą?

- Tarpinstitucinis tai čia turima omeny policija ir kitos teisės saugos?

- Taip

- Taip vyksta, DNR duomenų registro nuostatuose yra apibrėžtas duomenų teikėjų ratas, kuriame yra išvardintos visos ikiteisminio tyrimo įstaigos. Tai reiškia labai dažnai bendradarbiaujam su Valstybės sienos apsaugos tarnyba, Kalėjų Tarnyba. Rečiau su Muitine, karo policija. O toks kaip Migracijos departamentas, tai yra reglamentuota, kad humanitariniais tikslais, mes galim gauti pabėgėlių pavyzdžius įrašyti į registrą, siųsti į kitas šalis su tikslu patikrinti jų tapatybę. Nes jie būna be dokumentų, pasakyt, kad jis ten prisistatė koku nors Ibrahimu, ar jis tikrai Ibrahimas ar jis kitoj šaly nepristatė kažkaip kitaip, taip, tai leidžia ir DNR duomenys, ne tik pirštai. Pirštai greičiau ir tai aišku labiau paplitę ir žymiai patogesnis, paprastesnis, pigesnis procesas. DNR yra labiau kaip išimtis, bet taip, teisinis reglamentavimas leidžia ir Migracijos departamentą pasijungt, nors jisai nėra ikiteisminio tyrimo įstaiga, bet va tie humanitariniai tikslai, prilygina Migracijos departamentą, sulygina jo teises teikti duomenis, kaip ir ikiteisminio tyrimo įstaigom.

- Bet kažkokio bendro registro, kuriuo ir ta, ir ta pusė, nėra? Ir viskas vyksta lydraščiais, paklausimais, šitame formate?

- Taip

- Supratau
- Jie prieigos neturi, kitos teisėsaugos institucijos ir Migracijos departamentas, pavyzdžiui prieigos prie DNR duomenų registro neturi. Jie gali tik tais mums siųsti, nu šiuo atveju į Policijos departamentą, o mes kaip tvarkytojai jau tvarkysim jų užklausas ir duosim atsakymą atgal.
- Viskas paklausimo principu
- Taip
- Supratau, ačiū tada labai
- Dar toks pastebėjimas dėl HDR, kad teisėsaugos pareigūnui būtų patogiu naudojantis HDR, turėti efektyvią nuorodą su mumis, su DNR duomenų registru, kad jis matytų tikrindamas asmenį Vardenį Pavardenį, mato jo ten veidą ir yra aiški nuoroda, kad jo duomenys jau yra įtraukti į DNR duomenų registrą. Kita nuoroda, kad jo duomenys įtraukti į daktiloskopinių duomenų registrą. Ir kad reiškia apie šitą asmenį viską ką galima surinkti, teisėsauga surinkusi. Nebūtinai saugoma vienoje institucijoje, bet nuorodos, visa informacija vienoje vietoje yra. Šiai dienai šitos va nuorodos iš HDR į kitus registrus, bent jau į DNR duomenų registrą nėra efektyvi. Čia jau reiktų lįsti labiau į techninius terminus. Tai vienas iš tokių sprendimų būtų supaprastinti tą nuorodą, padaryti vartotojui, teisėsaugos institucijos pareigūnui paprastesnę ir aiškesnę.

Nr. 6 eksperto (Kriminalistinių tyrimų valdybos Daktiloskopinių tyrimų skyriaus viršininko) pokalbio transkripcija

KLAUSIMAI:

1. Kokie yra pagrindiniai duomenų rinkimo būdai Jūsų naudojamose duomenų bazėse?
2. Kaip užtikrinamas surinktų duomenų tikslumas ir patikimumas?
3. Ar egzistuoja aiškos procedūros, reglamentuojančios duomenų įtraukimą į bazę? Kaip dažnai duomenys peržiūrimi, atnaujinami ar šalinami?
4. Kaip, Jūsų nuomone, kriminalistinių duomenų bazių naudojimas gali paveikti asmens teisę į privatumą?
5. Kokios priemonės taikomos siekiant užtikrinti pagrindinių žmogaus teisių apsaugą?
6. Ar praktikoje susiduriate su teisinių nuostatų neaiškumais ar spragomis?
7. Su kokiais pagrindiniais iššūkiais susiduriate dirbdami su kriminalistinėmis duomenų bazėmis?
8. Ar technologiniai sprendimai yra pakankami, ar reiktų juos tobulinti?

9. Kokius pokyčius siūlytumėte, siekiant geriau suderinti tyrimų efektyvumą ir žmogaus teisių apsaugą? Kokios matomos perspektyvos, naujovės šioje srityje?
10. Apie tarptautinį bendradarbiavimą? Kaip dažnai? Kaip tai vyksta?

- Dar prieš pradedant, jei galit prisistatykite. Kiek laiko dirbate? Kokias pareigas užimate tiksliai?
- Gerai, esu Giedrius Mickus, esu Daktiloskopinių tyrimų skyriaus viršininkas Kriminalistinių tyrimų valdyboje. Stažas yra nuo 1996, pareigas viršininko jau užimu 10 metų, vienuolikti metai. Skyrius kuruoja daktiloskopiją ir daktiloskopinių duomenų tvarkymą
- Pirmasis klausimas ir būtų, kokie yra pagrindiniai duomenų rinkimo būdai jūsų naudojamose duomenų bazėje? Tai kokia tai bazė ir kokius duomenis?
- Daktiloskopinių duomenų registras apima daktiloskopinių duomenų tvarkymą, tai yra dvi kryptys. Vienas yra asmenų daktiloskopinės kortelės, tai yra rankų atspaudai ir delnų atspaudai. Ir kitas sritis, tai yra latentinių duomenų tvarkymas šitame registre. Latentiniai yra paimti iš įvykio vietos, pėdsakai, kur yra nenustatyti asmenys juos palikę. Tai yra du masyvai didžiuliai. Dabar duomenų rinkimo būdai tai ir yra pagal tvarkas nustatytas registrų nuostatas, pagal kitas tvarkas, Generalinio įsakymą, baudžiamojo proceso kodeksą yra rinkimo būdai nurodyti. Surinkimas, tai didžiausią dalį atiduoda policija, tai į areštines asmenys uždaryti, kam yra pareikšti įtarimai, padarius nusikalstamą veiką. Ir jie yra daktiloskopuojami. Daktiloskopavimo būdai yra du – vienas rankinis popierinis, tai tradicinis, mes vadinam jį. Jisai užima šiai dienai galim pasidžiaugti, tik apie 10 procentų popierinių kortelių gaunam. Ir elektroninis daktiloskopavimas, tai yra iš areštinių pagrinde ir kitų komisariatų trumpalaikių sulaikymo kamerų, kaip yra vadinamos, tai turi tuos elektroninio daktiloskopavimo įrenginius ir daktiloskopuoja. Esminis skirtumas tai, kad nėra rašalo/ dažų ir volelio. Greitis daktiloskopavimo yra tas pats plus minus. Jeigu įgudęs darbuotojas – greičiau daro, jei neįgudęs blogiau daro. Tik tiek, kad su elektroniniu daktiloskopavimo įrenginiu greičiau atsiunčia į sistemą, į registrą. Popierines – reikia naudoti pašto paslaugas, na ir tai užtrunka. Kitas pakliuvimas dabar kalbant apie latentinius. Latentiniai reiškia pėdsakai yra daiktai su rankų pėdsakais yra surandami įvykio vietoje, tada yra daromas tyrimas ir atlikus tyrimą rankų pėdsakai, kurie yra nenustatyti, asmenys, kurie juos paliko yra keliami į registrą pagal nutylėjimą. Ar tyrėjas klausia, ar neklausia – jie keliauja. Išimčių vienetai. Kadangi tai teisės aktai leidžia – jie ir keliauja. Du surinkimo būdai.
- Ačiū labai. Tada kitas klausimas - kaip būna užtikrinamas surinktų duomenų tikslumas bei patikimumas? Ar čia viskas krenta jau ant surinkėjų?

- Duomenų teikėjas, šiuo atveju, mano atveju didžioji dalis kaip sakiau policija yra, gali būt ir VSAT, visos ikiteisminio tyrimo institucijos, jų yra nemažai. Bet praktiškai policija yra 90 procentų ko gero ir daugiau. Krenta ant duomenų teikėjo. Duomenų teikėjas turi įsitikinti, kad tie duomenys yra tikri, geri ir panašiai. Šiuo atveju aišku duomenų tvarkytojas irgi neša atsakomybę, kad tie duomenys būtų teisingai suvesti. Ten kur eina elektroniniai daktiloskopavimai, jau tie duomenys automatiškai ateina, jau tokie kokie ateina. Jeigu mes nustatom kažkokių tai nesutapimą ar dar ką nors, mes jau bendraujam aiškinamės ir stengiamės pagrįst. Bet reikia pasidžiaugti, kad duomenų tikslumas yra pakankamai aukštas, bet tai susiję su mūsų gyvenimo lygiu, pragyvenimo lygiu. Dėl to, kad naudojama daug sistemų, žmonės naudoja pasus, turi asmenybės korteles, jų duomenys yra jau sutvarkyti, bet jeigu mes paimsime 25 metus atgal, kai tik pradėjau dirbti, tai buvo kosmosas, tai buvo košmaras. Dabar to kosmoso, košmaro, netikslumo yra, bet daugiau yra žmogus kai kartais meluoja uždarytas, pagautas, sakykim ne savo duomenim naudojasi – būna taip. Ir daugiau sakykim tas žmogiškasis faktorius, kad žmogus ar tyčia įvedė ne tuos duomenis arba sumaišė. Greičiausiai sumaišė dėl darbo krūvio, dėl užsikalbėjimo ir visa kita. Bet duomenys yra pakankamai tikslūs šiai dienai.
- O kitas klausimas būtų - egzistuoja aiškos procedūros reglamentuojančios duomenų įtraukimą į pačią bazę? Ar yra kažkokių netikslumų?
- Išvis tos visos duomenų bazės kur yra tvarkomos policijoje, jos turi aiškiai reglamentuotus dokumentus. Yra nuo pagrindinių, iki papildomų dokumentų. Sakykim daktiloskopinių duomenų registras, jis turi „Daktiloskopinių duomenų registro nuostatus” – pagrindinis dokumentas, šiuo metu yra keičiami derinami tarp institucijos. Keisis nemažai ten bus pakeitimų, bet esmė išliks ta pati. Ir „Daktiloskopinių duomenų tvarkymo taisyklės”, kurios irgi pasikeitus tam teisės aktui – pasikeis ir taisyklės. Laikas atėjo – registrų nuostatai yra seni ir juos reikia adaptuoti – pritaikyti taip pat ir tas taisyklės šiai dienai. Nes jau neatitinka šių dienų sakykim poreikius. Ir viskas, ir ten yra kiti teisės aktai – tarptautiniai teisės aktai, visa kita. Bet čia yra du pagrindiniai dokumentai, kurie yra tvarkomi registrų. Dabar tiesa, visi registrai yra pertvarkomi labai įdomiai. Pagal Vyriausybės nutarimą, mūsų daktiloskopinių duomenų registras taps daktiloskopinių duomenų registro informacinė sistema. Visur prisideda informacinė sistema. Esmė ta pati, bet pavadinimas
- O kaip dažnai būna peržiūrimi pas jus, atnaujinami arba šalinami tie kaupiami duomenys ?
- Registrų nuostatai numato viską, nu gal ne viską, bet labai labai pagrindinius veiksmus numato ir jais yra vadovaujamasi. Ir aišku jeigu teismas priima nutartį, mes ja vadovaujamės. Būna visko, nedažnai, bet teismas priima naikinti ir mes naikinam iš karto.

- O kaip jūsų nuomone, ar kriminalistinių bazių naudojimas gali paveikti asmens teisę į privatumą?
- Geram žmogui nėra ko bijoti. Vienas dalykas, bijo tegul tie, kurie yra negerai. Toks retorinis atsakymas būtų taip, kad žmogus turi daug teisių, bet pareigų neturi. Šitie duomenys yra naudojami tik ikiteisminio tyrimo metu. Jie nėra naudojami kažkam tokio ir jis neturėtų bijoti, kaip tik žmogus, tas sąžiningas žmogus neturi ko bijoti. Žinoma visada yra galimybė nulauzti tuos duomenis, įsibrauti. Yra dedamos didžiulės pastangos, kad to neįvyktų. Bet nu gyvenime visko būna ir tie duomenys gali išplaukti, kad tie duomenys yra tenais kažkur tai. Bet žmogus gali ateiti į policiją, parašyti prašymą ir susipažinti, ar jo duomenys yra apskritai tvarkomi kažkur tai. Tai ta teisė žmogaus užtikrinama, neplatinama ir tik pareigūno pareigoms ir funkcijoms užtikrinti yra naudojama. Aišku pagrindinis tikslas, tai reiškia atskleisti nusikaltimą.
- Praleisim penktąjį klausimą, nes kaip tik į jį atsakėte, kokios priemonės siekiant užtikrinti žmogaus teisių apsaugą. Ir kitas būtų: ar praktikoje susiduriate su teisinių nuostatų neaiškumais ar spragomis?
- Be abejo, mes susiduriame su tais tokiais dalykais. Ne paslaptis, ir teismas kartais priima nutartį kur mes, kaip pavyzdys, turime elektroninį įrašą ir popierinę jo kortelę. Sako sunaikinkite daktiloskopinę kortelę, kuri buvo pateikta jums ikiteisminio tyrimo metu. Daktiloskopinė kortelė, tai yra popierinė kortelė. Tai klausimas ką daryt su įrašu? Šitie dalykai, nu tokie gudravimas. Jie gudrauja ir mes gudraujam. Nauji daktiloskopinių duomenų registras tokį dalyką išsispręsim, nes visos popierinės daktiloskopinės kortelės guls į archyvą ir mes jų nebetvarkysim. Į tiesioginį popierinį archyvą, kuris bus saugomas tam tikra tvarka, o bus tvarkomi tik elektroniniai duomenys ir reiškia mums tokių dviprasmiškumų mums nebeliks. Yra kitų smulkmenų, bet tokių nesusipratimų, kad nežinot ką daryt nėra. Yra daug metų jau dirbama, patirtis yra, visada bendraujam jeigu reikia ir telefonu, ir raštais, ir visaip kitaip, kad išsiaiškint iki galo, nes tikslas yra policijos – daugiau, tai yra geriau.
- Sekantis klausimas būtų – su kokiais pagrindiniais iššūkiais susiduriate dirbant su kriminalistinėmis duomenų bazėmis? Tai gal kažkokie trikdžiai, kažkokie neatnaujinimai?
- Visada jų buvo, visada susiduriame su trikdžiais, tai yra sistema, elektronika, tai yra informaciniai srautai, tai yra ryšio nebuvimas, pačių kompiuterių lūžimai, serverių stojimas. Mūsų registras yra senas. Jam yra 15 metų. Tai serveriai pagaminti prieš 15 metų, tai automatiškai yra taip, kad nėra dalių, o jie dyla. Šiaip registro sistemoms skaičiuojama 10 metų plius. Tai mes jau gyvenam gerokai šiek tiek plius. Bet mes turime didžiulį projektą, vykdome tą projektą ir tikimės, kad kitais metais panašiu laiku, biškį vėliau, t.y. gal sakykim taip, per 14 mėnesių turėtume turėti naują sistemą.

Kardinaliai kitokiais principais tvarkomą. Tai debesyse, sakykim taip, aišku tai nereikia suprast, kad po pasaulį tai bus išbarstyta, tai bus Vidaus reikalų ministerijos, jeigu nebus pakeista kitaip, tenais. Tai vėl bus priėjimai, taip paprastai nepakliūsi. Bet nu gyvenimas parodo visko, nulaužiama, padaroma, bet apsauga dedama maksimali. O kitas dalykas, žmogiškieji faktoriais, gali būti kur bėdos yra. Sakykim, kolektyvas ne naujas, kolektyvas turi didžiulę patirtį. Dabar darom pirmus žingsnius, kad prisišaukt prisikviest jaunesnių žmonių, kurie norėtų tą darbą daryt. Darbas yra toks monotoniškas.

- O technologiniai sprendimai, kaip suprantu, šiai dienai nėra pakankami, kadangi bus tobulinamas registras, ar ne?
- Taip, tiesiog tobulėja, per tą laiką atsirado pasauly daug naujų kompanijų. Galim pasidžiaugti lietuvių kompanija „Neurotechnology“. Šiai dienai dirbam su nauju projektu būtent su jais. Ir jų variklis tas identifikavimo modulis yra vienas iš geriausių pasauly, kai pasirašinėjom teisės dokumentų sutartį. Šiai dienai nežinau, bet jie yra ko gero tikrai aukštumoj, nes dirba su NATO, dirba su Europos Sąjungos tam tikrom institucijom. Tai reiškia yra vertinami ir tikėkimės geriausio produkto. Ir gyvenimas parodys. Niekada nėra tobulų sistemų, nes jas kuria žmonės pagal mūsų poreikius. Bet tie poreikiai kartais keičiasi ar dėl mūsų poreikio, ar dėl sakysim, Europos Sąjungos ar pasaulinio poreikio. Ir visada sistemos šiek tiek atsilieka, nes poreikiai greičiau atsiranda negu galimybės. Nes tai apsiriboja finansais.
- Ir paskutinis tuomet klausimas – kokius pokyčius siūlytumėt siekiant geriau suderinti tyrimo efektyvumo ir žmogaus teisių apsaugą? Kokius matomos perspektyvos, naujovės šioje srityje? Turbūt pagrindinė naujovė ir perspektyva ir yra ta už 14 mėnesių bepasirodanti bazė?
- Taip, iš šono paprastam žmogui žiūrint bus tas pats ką mes turim dabar. Darbuotojas turės tą patį kompiuterį, aišku jis atitiks šių dienų naujoves. Tas kompiuteris bus galingesnis negu yra dabar, sakykim, per debesis ar bus patogų dirbti, ar tas greitis bus geras – sunku pasakyti, tai bus nuo ryšių tinklų praleidimo. Dabar naujovės, aišku atsiranda naujų įrankių, atsiranda naujų filtrų, atsiranda naujų galimybių, tobulėja tikslingumo modulis identifikavimo. Gal mažiau žmogui reikės varvinti akis, gadinti akis. Gal kitų galimybių atsiras, sąsajų įvairių. Bet su visais tais dalykais atsiranda ir naujų išipareigojimų. Sunku pasakyti ant kiek žmogui viskas pasikeis. O saugumas žmogui teisės aktų pakeitimais. Ir aš sakau, gaila, kad žmogus turi tik teises, o pareigų neturi. Bet ties tuo dirbama, nes yra daug kontrolės, tiek vidinės Policijos departamento, tiek kitų institucijų, duomenų saugos ir visa kita. Taip, kad darbas yra daromas, stengiamasi ir darbuotojas dirbantis šį darbą jis susipažįsta su pasekmėmis, jeigu tyčia bus padaryta klaida. Tos atsakomybės labai daug, nes sprendžiasi

žmonių likimai, gyvenimai ir visa kita. Tas kiekvienas sutapimas yra kažkieno nuosprendis, kažkam tai.

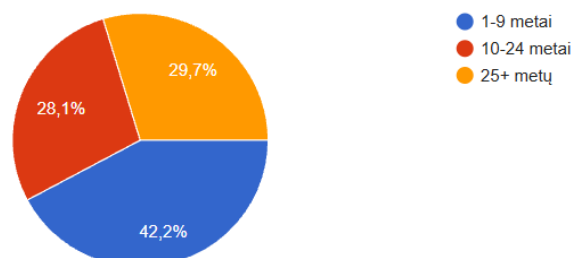
- Ir mano paskutinis dar klausimas, papildomas – kaip yra su bendradarbiavimu? Nes pavyzdžiui kokioj Migracijoje, nueinam duodam savo pirštuką, kaip ir sakėt pasai, visa kita, tai jeigu yra blogai pavyzdžiui paimamas piršto atspaudas jau pareigūnų, ar imamas iš pavyzdžiui Migracijos paklausimu?
- Ne, deja, daktiloskopinių duomenų registras turi sąsają su gyventojų registru. Jei taip paprastai, tai yra tik anketinių duomenų gavimui. Turint asmens kodą, tu gausi anketinius duomenis. Tie patys užsieniečiai, kurie gyvena Lietuvoj, jie turi lietuvišką kodą, kurie legaliai gyvena, turi leidimą irgi, tai mes gaunam tuos duomenis. Dabar, jeigu darbuotojas padarė klaidą daktiloskopuojant, ta klaida ir bus. Ir čia didžiausia problema, kad sistema, kuri daktiloskopuoja elektroniniu daktiloskopavimo įrenginiu – sistema turi kokybės lygius, jinai praleidžia, bet ta kokybė, lygiai neatitinka, kartais mūsų lūkesčių, kaip ekspertų. Tai ne visos zonos atspausdintos. Atsiranda kažkokios zonos, kad mes turim kortelę ir paskui paaiškėja, kad tas pilietis paliko, mes kaip pradedam aiškintis, paliko tą zoną, kurios pas mus nebuvo ir čia toks gaunasi, sako „tai jūs turėjote“ ir visa kita, tiesiog atėjo kortelė. Tai dabar politika yra nuspręsta tokia, jeigu mes šiai dienai turim tokią tvarką, jeigu žmogus yra penkių metų laikotarpyje, mes jo antrą kartą nedaktiloskopuojam per tą laikotarpį, bet jeigu senesnė negu 5 metai, mes jį daktiloskopuojam. Bet atrodo, kad viso šito nebeliks, bus visą laiką – užkliuvai, daktiloskopuos. Tada per kuo daugiau kortelių, tuo didesnė tikimybė susirinkti visą visą plaštaką. Tai va, o tarptautiniai bendradarbiavimai – su registrais, daugiau lietuviškais bendradarbiavimas, kad gauna žymą, kad tas pilietis yra pas mus registre. Su civiliais mes nebendradarbiaujam, rankiniu būdu mes gaunam, galim padaryti, pasitikrinti, asmenybės nustatymui mums duotų ko gero nemažai, bet esam turėję atvejų, kad lavono smiliai daug geriau negu Migracijos departamente tie du smiliai. Esam ir tokių kuriozų turėję. Nes ten kokybės yra žemesnis lygisir žmogus, tie operatoriai nesupranta kaip iš tikrųjų padėti, yra dedama tik centrai, o mums reikalingas visas plotas, nes mes esam kriminalistinė bazę turintys asmenys, pareigūnai ir įvykio vietoj, patys suprantat kad palieka ir taip ir taip ir taip ir taip. Tai mums reikia kuo daugiau to ploto ir ta perspektyva yra, kad kiekvienas žmogus sulaikytas, užsidaręs areštinėj, aišku ne kiekvienas pilietis, bet tam kam priklauso, bus daktiloskopuojamas maksimaliai visą laiką. Tai mes tikėkimės susirinksim kortelę. Plius padaro žmogus – kažkas neatsispaudė, kažkas užsitemė, daktiloskopuojant 10 procentų, kaip sakiau ant popieriaus, ypatingai reikalauja patirties darbuotojų. Ten kur daro ekspertai, nėra bėdų, ten kur daro pareigūnas ką tik baigęs tą patį MRU ar LPM, deja, turi šiek tiek bėdelių,

- Ir tada paskutinis klausimas, nes laikas mūsų baigiasi, apie tarptautinį bendradarbiavimą? Kaip dažnai? Kaip tai vyksta?
- Tarptautinis bendradarbiavimas, dirbam žiauriai. Kadangi Europos Sąjungos teisės aktai daug ką įpareigoja, tai yra Prium, gal girdėję. Tai yra tiesiog, mes tiek Europos Sąjungos visos valstybės ir kitos valstybės, kurios prijauna Europos Sąjungai, gali turėti prieigą prie kitų valstybių duomenų bazių, tiesioginį. Tai reiškia, kad mes iš Lietuvos galim pasiųsti į Vokietiją, Ispaniją ir Italiją. Tai žingsnis pirmas tokio etapo bus labai paprastas – greitas, iki 24 valandų, mes turim gauti atsakymą. Tada atsakomybę neša tas kas siuntė tenais. Ir priima sprendimą, sutapo nesutapo. Tada pasijungia antras etapas sudėtingesnis, duomenų gavimas, bet čia mes jau nedalyvaujam. Prium pasikeitimo esmė, kad keičiasi tik piršto atspaudai, bet nėra jokių anketinių duomenų, yra kodai. Dabar Priumass 2 ateina, ten bus visai kitaip. Sunku sakyt, ten daug reikia kalbėtis, visa kita. Taip pat turim galimybę keistis su Amerika, taip pat turim galimybę keistis duomenim su Didžiąja Britanija, Šveicarija ateina irgi nori keistis Prium principu. Tai norint gauti, turi duoti. Ir tai yra puikus įrankis policijoj sakykim, teisėsaugos institucijom. Galimybe daugiau ar mažiau naudojasi. Užsienis labai stipriai naudojasi. Lietuva šiek tiek gal mažiau, dirbant su latentiniais pirštų pėdsakais iš įvykio vietos. Mes džiaugiamės, kadangi pats identifikavimas latentinių pėdsakų su asmeniu yra sudėtingas. Jeigu asmenybės nustatymui yra lengvas pakankamai, mažai apmokymų reikia ir sistema padaro daug, deja su latentiniais labai labai daug reikia dirbti ir jeigu mus užkraus, mes nebepavešim. Kolektyvas nėra didelis, 6 asmenys, kurie dirba su registru. Lietuvai užtenka, tai yra toks minimalus, optimalus variantas. Bet jeigu pajudės daugiau – tada bus mums bėdų.

PAVEIKSLAI

Koks Jūsų darbo stažas policijos sistemoje?

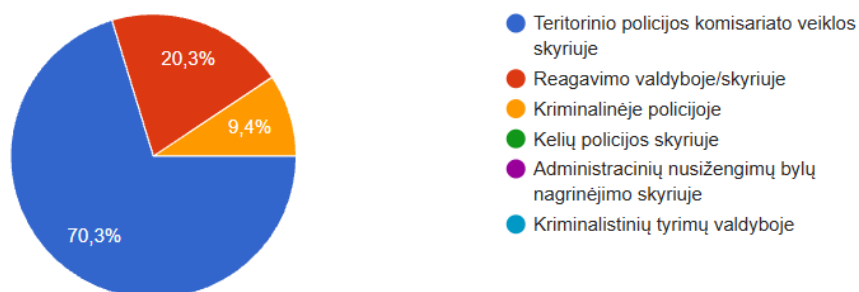
64 atsakymai

1 pav. statistiniai duomenys – respondentų stažas metais.

Kokiame padalinyje dirbate?

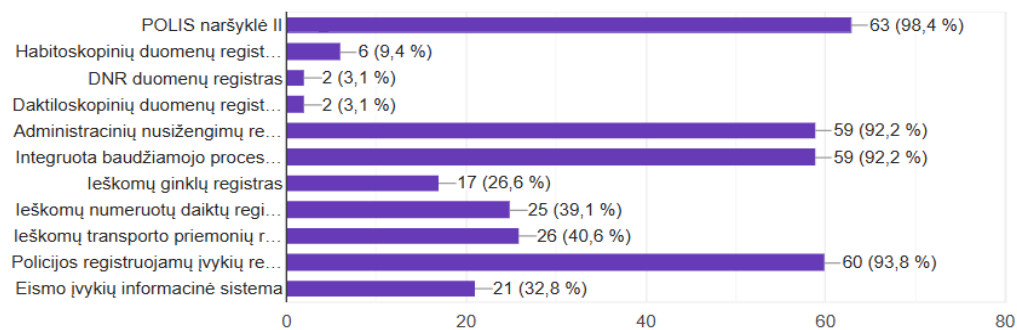
64 atsakymai

2 pav. duomenys apie respondento darbo vietą

Kokias informacines sistemas ar registrus dažniausiai naudojate savo darbe?

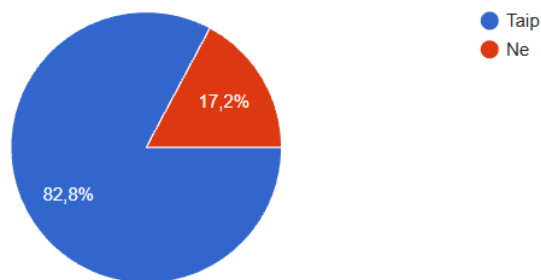
64 atsakymai

2 pav. respondentų dažniausiai naudojamos kriminalistinės duomenų bazės

Ar duomenų bazės visada suteikia patikimą informaciją?

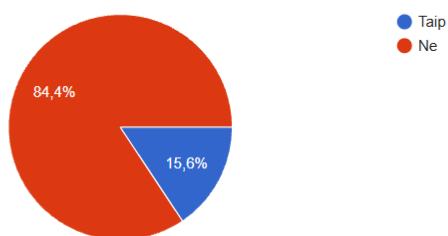
64 atsakymai

4 pav. respondentų nuomonė apie informacijos gaunamos iš duomenų bazių patikimumą

Ar susiduriate su situacijomis, kai duomenų naudojimas kelia abejonių dėl asmens teisių pažeidimo?

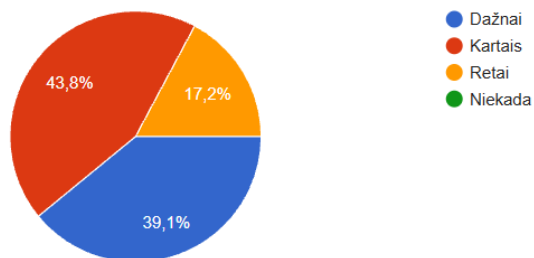
64 atsakymai

5 pav. respondentų nuomonė asmens teisių pažeidimo klausimu

Kaip dažnai susiduriate su techniniais trikdžiais ar sistemos veikimo problemomis naudojantis duomenų bazėmis?

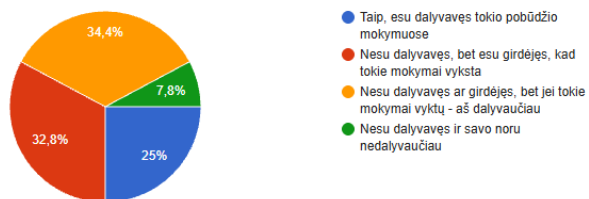
64 atsakymai

6 pav. respondentų atsakymai ar jiems tenka susidurti su techniniais trikdžiais bei sistemų veikimo problemomis

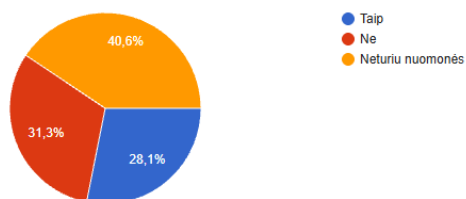
Ar pareigūnams suteikiama pakankamai mokymų apie žmogaus teisių apsaugą dirbant su duomenų bazėmis?

64 atsakymai

Kaip manote, ar naudojant kriminalistines duomenų bazes efektyviai bendradarbiaujama su kitomis institucijomis (pvz., kitų šalių teisėsauga)?

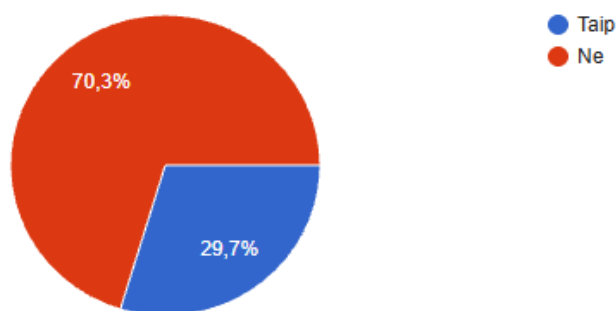
64 atsakymai

7 pav. respondentų nuomonė apie mokymus žmogaus teisių apsaugos tema, kuomet dirbama su duomenų bazėmis bei nuomonė dėl tarptautinio bendradarbiavimo efektyvumo

Ar, Jūsų nuomone, reikėtų griežtinti kontrolę siekiant išvengti neteisėto duomenų naudojimo ir tikrinimo?

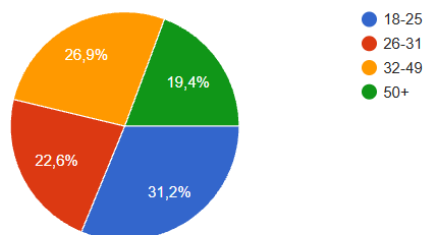
64 atsakymai

8 pav. respondentų nuomonė dėl kontrolės naudojantis registrais griežtinimo

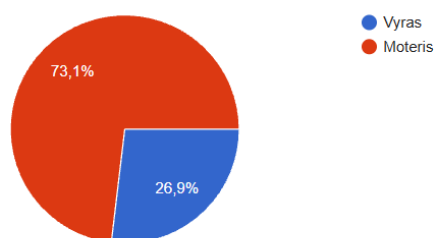
Koks Jūsų amžius?

93 atsakymai

Kokia Jūsų lytis?

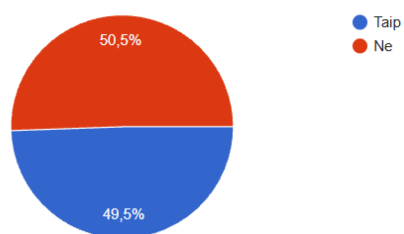
93 atsakymai

9 pav. statistiniai duomenys – respondentų amžius ir lytis.

Ar domitės teisėsaugos institucijomis ir jų darbu?

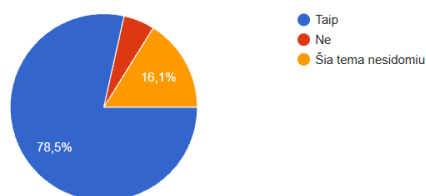
91 atsakymas

10 pav. respondentų atsakymai dėl susidomėjimo teisėsaugos institucijomis ir jų darbu

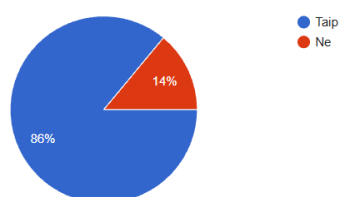
Ar Jūs jaučiatės saugesni žinodami, kad teisėsaugos institucijos naudoja kriminalistines duomenų bazines (pvz., pirštų atspaudų, DNR, veido atpažinimo)?

93 atsakymai

Kaip manote, ar kriminalistinių registrų naudojimas realiai prisideda prie nusikalstamumo mažinimo?

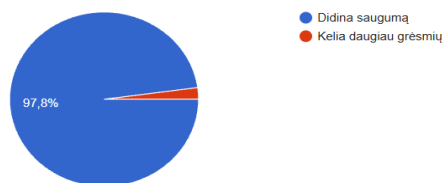
93 atsakymai

11 pav. respondentų nuomonė ar jie jaučiasi saugūs žinodami, jog renkami jautrūs duomenys ir jų nuomonė ar kriminalistinių registrų naudojimas prisideda prie nusikalstamumo mažinimo

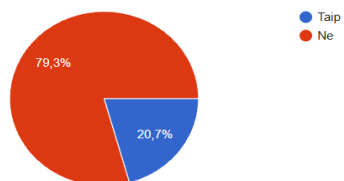
Ar manote, kad didesnė stebėseną visuomenėje (pavyzdžiui vaizdo stebėjimo kameros viešose vietose) didina saugumą, ar kelia daugiau grėsmių?

93 atsakymai

Ar Jums kelia susirūpinimą tai, kad Jūsų asmens duomenys galėtų būti saugomi kriminalistinėse duomenų bazėse?

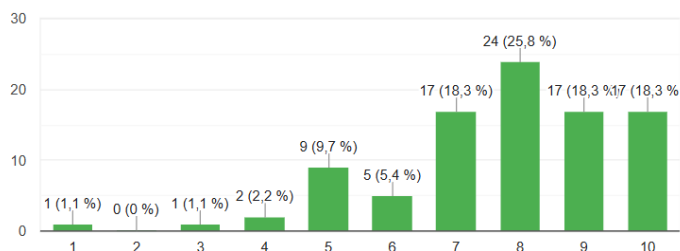
92 atsakymai

12 pav. respondentų nuomonė apie padidintą stebėseną bei jų nuomonė, ar jiems kelia susirūpinimą, kad jų duomenys būtų saugomi kriminalistiniuose registruose

Kiek pasitikite policija ir kitomis teisėsaugos institucijomis tvarkant jautrius asmens duomenis?

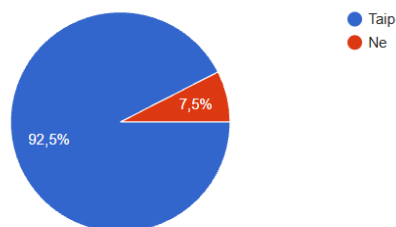
93 atsakymai

13 pav. respondentų atsakymų skalė 1-10, kaip jie pasitiki policija ir kitomis teisėsaugos institucijomis.

Ar sutiktumėte, kad Jūsų duomenys būtų saugomi kriminalistinėse duomenų bazėse, jei tai padėtų atskleisti sunkius nusikaltimus?

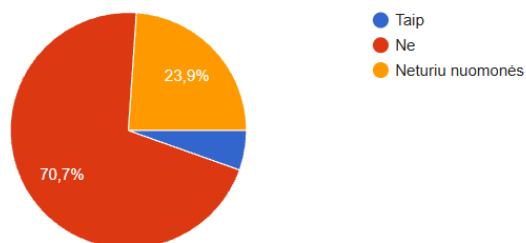
93 atsakymai

14 pav. respondentų nuomonė ar sutiktų dalintis savo duomenimis, jei tai atskleistų sunkius nusikaltimus

Ar manote, kad visuomenė yra pakankamai informuota apie tai, kaip naudojami kriminalistiniai registrai?

92 atsakymai

15 pav. respondentų nuomonė apie visuomenės informuotumą kriminalistinių registrų naudojimo klausimu.

SANTRAUKA

Pranskaitytė, G. (2026). Kriminalistinės duomenų bazės (kriminalistiniai registrai) ir žmogaus pagrindinių teisių ir laisvių užtikrinimas (Teisės magistro baigiamasis darbas).

Baigiamojo darbo vadovas: Prof. dr. Vidmantas Egidijus Kurapka. Mykolo Romerio universitetas, Teisės mokykla: Kaunas – 96 psl.

Baigiamojo darbo **temos aktualumas** — sparčiai besivystant technologijoms ir augant duomenų kiekiams visose sferose, kuriuos renka ir analizuoja teisėsaugos institucijos, keliama vis didesnė iššūkių siekiant užtikrinti pagrindines žmogaus teises ir laisves. Informacinių technologijų plėtra lėmė reikšmingus pokyčius teisėsaugos srityje, ypač kriminalistikoje, kur vis didesnę vaidmenį atlieka įvairios duomenų bazės – kriminalistiniai registrai. Tokios duomenų bazės, apimančios asmenų pirštų atspaudus, DNR profilius, balistinę, įrankių pėdsakų bei kitą kriminalistinę informaciją, padeda greičiau identifikuoti įtariamuosius, ištirti nusikalstamas veikas. Kriminalistinės duomenų bazės, kuriomis siekiama efektyvinti nusikalstamų veikų tyrimą ir prevenciją, išaiškinti teisės pažeidimus padariusius asmenis, dažnai apima itin jautrius asmens duomenis. Jautrūs asmens duomenys pagal ES Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą (toliau – BDAR), 2016/679 – „tai specialių kategorijų asmens duomenys, kurių tvarkymas yra ribojamas dėl galimo didesnio poveikio žmogaus teisėms ir laisvėms”

Tyrimo **tikslas** — ištirti kriminalistinių duomenų bazių paskirtį, naudojimą, teisinį reguliavimą ir taikymo praktiką. Analizuoti jas žmogaus teisių ir laisvių kontekste bei įvertinti jų suderinamumą su asmens duomenų apsaugos principais. Vertinti dirbtinio intelekto panaudojimą dirbant su kriminalistinėmis duomenų bazėmis.

Baigiamojo darbo **objektas** — kriminalistinės duomenų bazės ir juose kaupiamos informacijos naudojimas pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių kontekste

Baigiamojo darbo **uždaviniai** —

1. Apibrėžti kriminalistinių duomenų bazių sampratą, jų paskirtį ir tipus;
2. Išanalizuoti pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių santykį su kriminalistinėmis duomenų bazėmis;

3. Vertinti dirbtinio intelekto įtaką ir ateities perspektyvą bei dabartinį teisinį reguliavimą, naudojant kriminalistines duomenų bazes
4. Įvertinti, kaip praktikoje šie duomenys renkami, saugomi ir naudojami, kaip dažnai pažeidžiamos asmens teisės, kokią problematiką išvelgia jas naudojantys subjektai;

Tyrimo metodika. Baigiamojo darbo tyrimas atliktas naudojantis sisteminės analizės, lyginimo ir apibendrinimo metodais. Taikant sisteminės analizės metodą buvo analizuojami teisės aktai, mokslinė literatūra. Apibendrinimo metodai pasitelkti siekiant ištirti Lietuvos duomenų apsaugos teisinio reglamentavimo taikymą bei pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimą naudojant kriminalistines duomenų bazes. Darbe naudotas empirinis metodas — visuomenės ir pareigūnų anketavimas, atliktos apklausos — interviu, siekiant kriminalistinių duomenų bazių naudojimo praktiką, problemas su kuriomis susiduria prokurorai, advokatai, Policijos departamento Kriminalistinių tyrimų valdybos skyrių viršininkai.

Gauti tyrimo **rezultatai** — visuomenės apklausos atsakiusieji išvelgia problemą informacijos sklaidoje dėl kriminalistinių duomenų bazių ir jų naudojimo. Absoliuti dauguma atsakiusiųjų mano, kad vaizdo stebėjimo kameros ir kita padidinta stebėsena visuomenėje didina saugumą. Daugumai nekelia susirūpinimo tai, kad jų asmens duomenys gali būti saugomi kriminalistinėse duomenų bazėse bei dauguma sutiktų, kad jų duomenys būtų saugomi kriminalistinėse duomenų bazėse, jei tai padėtų atskleisti sunkius nusikaltimus. Pagrindinė problematika policijos pareigūnų darbe, naudojant kriminalistines duomenų bazes – ne visuomet bazės veikia sklandžiai ir be trikdžių, duomenys nėra reguliariai naujinami. Daugelis apklaustųjų nėra girdėję ar/ir dalyvavę mokymuose asmens duomenų apsaugos sferoje. Advokatų darbe dažniausiai kyla klausimas dėl iš kriminalistinės informacijos gavimo teisėtumo, kuris vėliau lemia jos vertinimą kaip teisėtų įrodymų. Išvelgta problema, kad baudžiamosiose bylose prie asmenį charakterizuojančios medžiagos pridedami išnykę teistumai, taip pat pridedamas baustumas administracine tvarka 5 metų laikotarpiui, kai turėtų būti pateikiami vienerių metų duomenys. Išvelgta problema apie teisėsaugos institucijų kontrolę bei tai, kad asmenys nėra informuojami, kai jų duomenys tikrinami, todėl jie neturi galimybės ginti pažeistas teises ir vertinti ar jos pažeistos. Pagrindinė problematika šioje srityje prokurorų darbe – kriminalistinėse duomenų bazėse, būtent ĮKNR, neatnaujinami duomenys, pasitaiko įvedimo klaidų, kurios turi itin didelę reikšmę tolesniuose sprendimuose. Taip pat viena iš

problemų – prokurorų ribota prieiga prie tam tikros informacijos. Kriminalistinių tyrimų valdyba yra DNR registro tvarkytoja. Pagal dabartinį teisinį reglamentavimą, prievolė užtikrinti duomenų tikslumą ir patikimumą krenta būtent ant pareigūno, kuris ima DNR ėminį. Standartinėse veiklos procedūrose numatyta, jog registre kaupiami duomenys peržiūrimi kartą per ketvirtį. Kuomet asmuo būna miręs arba praradęs įtariamojo statusą, jo duomenys keliama į archyvą. Asmens teisės apsaugomos griežtomis procedūromis bei reglamentais susijusiais su DNR registre kaupiamais duomenimis, o archyve esantys duomenys yra neaktyvūs. DNR tyrimai pamažu plečiasi ne tik į identifikavimą, o ir į žvalgybinę informaciją bei pamažu įsigali fenotipavimas. Artimiausioje ateityje naujovių nenusimato, kadangi esama tvarka yra pakankama sklandžiam ir efektyviam bei teisiškai skaidriam darbui. Kriminalistinių tyrimų valdybos daktiloskopinių tyrimų skyrius dirba su daktiloskopinių duomenų registru ir yra jo tvarkytoja. Teisės aktai pakankamai reglamentuoja šio skyriaus darbo sritį. Žmogaus teisių pažeidimų ir problemų susijusių su asmens duomenimis neįžvelgiama. Duomenys renkami ir saugomi remiantis teisės aktais. Pagrindinė naujovė artimiausioje ateityje – nauja kriminalistinė duomenų bazė, kuri veiks šiek tiek kitokiu principu nei veikia dabartinė.

Tyrimo struktūra. Baigiamąjį magistro darbą sudaro:

1. Įvadas,
2. Keturios dėstymo dalys (1 skyrius: Kriminalistinės registracijos ištakos, samprata, taikymas; 2 skyrius: Pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių samprata ir užtikrinimas kriminalistinių duomenų bazių kontekste; 3 skyrius: Kriminalistiniai registrai ir dirbtinis intelektas; 4 skyrius: Kriminalistinių registrų naudojimas ir asmens duomenų apsaugos tarpusavio ryšys),
3. Išvados
4. Pasiūlymai
5. Literatūros sąrašas
6. Priedai
7. Paveikslai
8. Santraukos lietuvių ir anglų kalbomis
9. Atlikto darbo savarankiškumo patvirtinimas.

SUMMARY

Pranskaitytė, G. (2026). Criminal Databases (Criminal Records) and the Protection of Fundamental Human Rights and Freedoms (Master's Thesis in Law).

Thesis supervisor: Professor, PhD Vidmantas Egidijus Kurapka, Mykolas Romeris University, Law School: Kaunas, 96 pages.

The relevance of the thesis: due to the rapid development of technology and the growing volume of data collected and analyzed by law enforcement agencies across all fields, ensuring fundamental human rights and freedoms is becoming increasingly challenging. The development of information technology has led to significant changes in the field of law enforcement, particularly in forensic science, where various databases, forensic registries, are playing an increasingly important role. Those databases, which contain individuals' fingerprints, DNA profiles, ballistic data, tool marks, and other forensic information, help to identify suspects more quickly and investigate criminal offenses. Criminal databases, that aim to improve the efficiency of criminal investigations, prevention and to identify individuals who have committed offenses, often contain highly sensitive personal data. Sensitive personal data, as defined by the EU General Data Protection Regulation (GDPR), 2016/679, "refers to special categories of personal data whose processing is restricted due to the potential for a greater impact on human rights and freedoms."

The aim of the research is to analyse the purpose, use, legal regulation and enforcement practices of criminal databases, to examine them in the context of human rights and freedoms, to assess compliance with personal data protection principles, and to evaluate the use of artificial intelligence (AI) in the operation of criminal databases.

The subject of the thesis is criminal databases and the use of the collected data in the context of human rights and freedoms.

Thesis objectives:

1. To define the concept, purpose, and types of criminal databases.
2. To analyse the relationship between criminal databases and fundamental human rights and freedoms.
3. To assess the impact and the future prospects of AI, as well as the current legal regulation of the use of criminal databases.

4. To evaluate how such data is collected, stored and used, how often individual rights are infringed and what problems are experienced by the subjects who use criminal databases.

Methods of the research. The research was conducted using systematic analysis, comparison, and generalisation methods. The method of systematic analysis was applied to examine legal acts and scientific literature. The method of generalisation was used to assess the application of Lithuanian data protection legal regulation and the protection of fundamental human rights and freedoms in the use of criminal databases. The empirical part of the study employed surveys and interviews in order to investigate the practice of using criminal databases and the problems faced by prosecutors, lawyers, and heads of departments of the Criminal Investigations Board of the Police Department.

Results of the research: Respondents of the public survey identified issues related to the dissemination of information concerning criminal databases and their use. The vast majority of respondents believe that surveillance cameras and increased public surveillance contribute to enhanced safety in society. Most respondents expressed no concern that their personal data might be stored in criminal databases, and a majority stated that they would agree to such data being stored if it helped to solve serious crimes. The main problems identified in the work of police officers using criminal databases include the fact that these systems do not always operate without disruptions, and that data are not regularly updated. Many respondents reported that they have not heard of or participated in training in the field of personal data protection. In the work of lawyers, the most common issue concerns the legality of obtaining information from criminal databases, which subsequently affects its admissibility as evidence. A further problem identified is that in criminal cases, expired convictions are still included in characterising material about a person, and administrative penalties are recorded for a five-year period, whereas only one-year data should be provided. Another issue concerns the control of law enforcement institutions and the fact that individuals are not informed when their data are accessed, which prevents them from defending their rights or assessing whether they have been violated. The main problems in the work of prosecutors relate to criminal databases, specifically the Information System of Criminal Records (IKNR), where data are not always updated, and input errors occur that may have significant consequences for subsequent decisions. Moreover, prosecutors face limited access to certain information. The Criminal Investigations Board acts as the administrator of the DNA register. Under the current legal framework, the responsibility for ensuring data accuracy and reliability lies with the officer

collecting the DNA sample. Standard operating procedures provide that data stored in the register are reviewed quarterly. When a person dies or loses suspect status, their data are transferred to the archive. Individual rights are protected through strict procedures and regulations governing the DNA register, and archived data are inactive. DNA analysis is gradually expanding beyond identification purposes to include intelligence information, and phenotyping is also becoming increasingly established. No major changes are expected in the near future, as the current regulatory framework is considered sufficient to ensure efficient, secure, and legally transparent operation. The fingerprint investigation unit of the Criminal investigation Board is working with a registry of fingerprint data and they are data processors. The legal acts sufficiently regulate all spheres of work of this department. Problems of human rights violations and problems related to personal data are not visible. Data is collected and stored based on legal acts. The main innovation is the near future systems, which will work on a slightly different principle than now.

Contents of the research:

1. Introduction.
2. Four main body sections (Chapter 1: Criminal Registration origins, concept, application; Chapter 2: The concept and enforcement of fundamental human rights and freedoms in the context of criminal databases; Chapter 3: Criminal Registers and Artificial Intelligence; Chapter 4: The Use of Criminal Registers and Relationships With Personal Data Protection.).
3. Conclusions.
4. Recommendations.
5. List of References.
6. Appendices.
7. Figures.
8. Abstracts in Lithuanian and English.
9. Confirmation of the Originality of the Work.